

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Participace občanů na veřejném životě municipality
(Mariánské Lázně)**

Bc. Jiří Chval

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Chval Jiří

Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Cheb

Název práce

Participace občanů na veřejném životě municipality (Mariánské Lázně)

Anglický název

Citizen's Participation in Public Life in a municipality (Mariánské Lázně)

Cíle práce

Cílem práce je objasnit fungování veřejné správy ve vybraném městě (Mariánské Lázně) z hlediska zapojení občanů, tj ukázat, do jaké míry a jakými aktivitami se občané podílejí na formování lokální veřejné politiky a veřejného života vůbec. Dílčími cíli bude charakteristika socioekonomických faktorů ovlivňujících veřejný život městské komunity, identifikace aktérů lokálního politického procesu a veřejného života, analýza forem politické participace a dalších veřejných aktivit občanů.

Metodika

Práce bude mít charakter případové studie. Východiskem bude studium dokumentů orgánů místní samosprávy, politických stran, občanských sdružení a dalších subjektů lokálního veřejného života. Politická participace občanů bude zkoumána prostřednictvím komparace volebních dat. Kromě vývoje volební účasti a volebního chování občanů se pozornost soustředí zejména na formování kandidátních listin. Další informace budou získány prostřednictvím rozhovorů s představiteli územní samosprávy a dalšími aktéry lokálního veřejného života.

Harmonogram zpracování

Literární rešerše – do 8/2012

Sběr dat a zpracování charakteristiky obce – do 10/2012

Analýza dat a textace klíčových kapitol – do 12/2012

Úpravy textu dle připomínek – do 2/2013

Odevzdání práce a tezí – do 03/2013

Rozsah textové části

60-80 stran

Klíčová slova

Komunální politika, politická strana, nezávislí kandidáti, občanské sdružení, volební účast, formování kandidátních listin, veřejný život

Doporučené zdroje informací

Balík, S. Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.
Čermák, D., Vobecká, J. a kol.: Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib. Praha: SLOM, 2011, ISBN 978-80-7419-067-4.
Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Nakladatelství Alfa, 2008, ISBN 978-80-87191-00-4.
Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Čopík, J. Demokracie v lokálním politickém prostoru. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.
Říchová, B. Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-628-4.

Vedoucí práce

Čmejrek Jaroslav, doc. PhDr., CSc.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 10.12.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Participace občanů na veřejném životě municipality (Mariánské Lázně)" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25. března 2013

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. PhDr. Jaroslavu Čmejkovi, CSc. za pomoc, podporu a mnoho cenných rad při vedení diplomové práce, za trpělivost i shovívavost a v neposlední řadě za lidský přístup.

Participace občanů na veřejném životě municipality (Mariánské Lázně)

Citizen's Participation in Public Life in a Municipality (Mariánské Lázně)

Souhrn

Cílem diplomové práce je objasnit fungování veřejné správy ve vybraném městě z hlediska účasti místních občanů na aktivitách v rámci veřejného života, zejména politické participaci na lokální úrovni, ale také zapojení do společenského, kulturního i sportovního dění ve městě. Dílčím cílem je posouzení prostředí, vazeb a historických kořenů. Teoretická část práce se zaměřuje na definování základních pojmů a vysvětlení principu občanské participace jako základního znaku demokracie. Praktická část práce zkoumá uplatňování participace občanů v praxi na příkladu konkrétního města Mariánské Lázně. Stěžejním tématem je aktivita občanů v rámci voleb, jejich zapojení do orgánů obcí a ochota účasti na správě věcí veřejných prostřednictvím politických stran a hnutí, v pozici zájmové participace pak prostřednictvím neziskových organizací, spolků a sdružení. Práce zkoumá, zda existuje souvztažnost v chování občanů ve volbách komunální a národní reprezentace. Samostatnou kapitolu věnuje práce chování jednotlivých stran v obdobích mezi volbami a při přípravě na volby, včetně sestavování kandidátních listin a formulování volebních programů. V závěru práce hodnotí aktivitu místní samosprávy při podněcování zájmu občanů zapojit se do veřejného rozhodování.

Klíčová slova: komunální politika, politická strana, volební strana, nezávislí kandidáti, občanské sdružení, volební účast, kandidátní listina, veřejný život, neziskové organizace

Participace občanů na veřejném životě municipality (Mariánské Lázně)

Citizen's Participation in Public Life in a Municipality (Mariánské Lázně)

Summary

The aim of this Thesis is to clarify the functioning of public administration in selected city in terms of participation in the activities of local citizens in public life, especially political participation at the local level, but also participation in social, cultural and sporting events in the city. The operational objective is to assess the environment, constraints and historical roots. The theoretical part of the Thesis focuses on defining the basic concepts and explanation of the principles of citizen participation as an essential characteristic of democracy. The practical part of this Thesis examines the application of citizen participation in reality, exemplified on the particular case of Mariánské Lázně. The main topic is the activity of citizens in the elections, their involvement in municipal bodies, their willingness to participate in public affairs through political parties and movements, and their participation in public interests through non-profit organizations, civic clubs and associations. The Thesis examines whether there exists a correlation in the behavior of citizens in municipal and national representation. A separate chapter of the Thesis is devoted to behavior of the parties in the periods between elections and preparing for elections, including the compilation of lists of candidates and formulating election programs. The conclusion of this Thesis evaluates the activity of local government in stimulating the interests of citizens to participate in public decision-making.

Keywords: municipal politics, political parties, electoral parties, independent candidates, civic associations, electoral participation, list of candidates, public life, non-profit organizations

Obsah

Úvod	4
1. Teoretická východiska	6
1.1. Pojem demokracie.....	6
1.2. Participace občanů na veřejném životě demokratických společností.....	8
1.3. Politický prostor.....	15
1.4. Definice aktérů politické participace	17
2. Cíle a metody práce.....	24
3. Praktická část	27
3.1. Mariánské Lázně – charakteristika obce	27
3.1.1. Obyvatelstvo	27
3.1.2. Socioekonomická charakteristika.....	31
3.1.3. Vzdělání a zdravotnictví	34
3.1.4. Doprava a technická infrastruktura	36
3.1.5. Sport, kultura, volný čas.....	38
3.2. Politická charakteristika města.....	40
3.2.1. Místní politické subjekty.....	41
3.3. Volby v Mariánských Lázních	48
3.3.1. Územní členění.....	48
3.3.2. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.....	53
3.3.3. Volby senátní	56
3.3.4. Volby do Evropského parlamentu a referendum o vstupu do EU.....	57
3.3.5. Krajské volby	58
3.3.6. Komunální volby v Mariánských Lázních	59
3.4. Nepolitická participace občanů v Mariánských Lázních	68
3.5. Podmínky pro participaci občanů na veřejném životě	73
4. Závěr	75
Přílohová část	78

Úvod

Jedním z nejčastěji skloňovaných slov posledních let je demokracie a vše s ní spojené. Ať už je vnímána jakkoli, v jednom se všichni shodují, a to, že je prostorem umožňujícím konkurenci odlišných názorů, zájmů a přímou popř. zprostředkovanou účast na veřejné moci, neboli že poskytuje příležitost vyšší či nižší měrou ovlivňovat správu věcí veřejných a potažmo směřování celé společnosti. Tato příležitost je zakotvena v právu participovat na veřejném politickém životě, a to v různých intenzitách angažovanosti, na odlišných úrovních a v pestré škále forem. Demokratické principy tedy znamenají příležitost a šanci občanů nějakým způsobem do obecného politického dění zasáhnout, ba dokonce se na něm podílet. Jak velká je míra zájmu, potřeby a ochoty občanů zapojit se do veřejného žití záleží na mnoha faktorech, vzdělanostní a kulturní úrovni samotných občanů a na právním, ekonomickém a politickém prostředí, v němž lidé žijí. Funkčnost demokratických zřízení je právě odvislá na této veličině, a proto by participaci obyvatel na politickém životě měly státy věnovat potřebnou pozornost. Není sice vždy zcela zřejmé, zda o to vládnoucí skupina stojí, ale veřejná obec si tyto principy musí hájit a snažit se je uplatňovat, jinak hrozí ztráta demokracie a odklon k jiným systémům a principům. Míru participace obyvatel sledují nejen politologové, ale v současné době je popředí zájmu nejen našich vlád, ale i na půdě Evropské unie, neboť stabilita politického i ekonomického systému v kontinentálním měřítku závisí na uspořádání jednotlivých členských i nečlenských zemí. Jedním z klíčových pojmů v souvislosti s principy vládnutí a veřejné správy je právě termín eParticipace, který zahrnuje celou řadu konkrétních východisek a nástrojů pro zajištění širší spolupráce všech významných zástupců občanské společnosti na správě věcí veřejných.

Ostatně veškerá snažení našich novodobých vlád cíleně směřují od pozice governmentu k uplatňování governance, tedy velmi zjednodušeně řečeno, dochází k postupnému odklonu od vládnutí ke společné správě věcí veřejných. V této souvislosti se setkáváme se stále probíhajícím procesem úprav a změn v rámci dlouhodobé reformy veřejné správy započaté na konci 90. let, na niž navazují další programy modernizace veřejné správy plánované až do let 2015, a jejichž cílem je možnost obcí spravovat samostatně své záležitosti. Změny znamenají vznik nových úrovní rozhodování a nabízí širší prostor pro

spoluúčast občanů. Jestliže je vyspělá občanská společnost znakem vyspělé politické kultury, pak znakem vyspělé občanské společnosti je právě bohatá míra a potřeba občanů zapojit se. Ze všech těchto důvodů je sledování, jak se obyvatelstvo na veřejném životě podílí, velmi důležité a významné.

Politické klima v naší republice je však v tomto směru poslední dobou spíše odrazující, a tak jsme svědky poklesu zájmu českých občanů o věci veřejné. Patrné je to ze snižující se volební účasti, odmítání členství v tradičních stranách i celkově s ubývajícím zájmem o politiku, zejména u mladých. Tato diplomová práce je případovou studií veřejného života v konkrétním prostoru města Mariánských Lázní a sleduje, zda obyvatelé tohoto lázeňského města plně využívají svého práva participovat na veřejném životě, nebo je také zde patrná momentální politická skepse, zda samospráva k participaci občanů poskytuje příslušné podmínky a do jaké míry se obyvatelé angažují mimo politický rámec. Práce představuje výsledky zkoumání praktické aplikace lokální demokracie a jejího vlivu na formování územní samosprávy. Autor ve své práci vychází z vlastních zkušeností a znalostí získaných při studiu, z pramenů odborné literatury i odborných publikací, ale především z údajů získaných z vlastní praxe získané v politickém prostředí města a případně rozhovorů se skutečnými aktéry veřejného života.

1. Teoretická východiska

1.1. Pojem demokracie

Pojem demokracie bývá ve společnosti a v běžné politice mnohdy prezentován dvěma dosti nepřesnými výklady. A to „demokracie jako vláda lidu“ a „demokracie jako vláda většiny.“ Tato vágní a nejasná pojetí vedou často k deziluzi z reálné demokracie jako takové a k rozčarování nad tím, že nevládne onen „lid“, ale skupina zvolených politiků, a paralelně dává prostor pro vznik oponentním teorií. Aby člověk získal zpátky důvěru v sílu demokracie, potřebuje k tomu jistou dávku vědomostí, zkušeností a nadhledu. Teorie a praxe demokracie se v evropském kulturním kontextu rozvíjí již více než dva tisíce let. Sama o sobě je vděčným tématem na samostatnou práci, ale pro naši potřebu postačí zmínka o jejím vývoji v posledních dvou dekadách. Zatímco Giddens v devadesátých letech hovoří o krizi demokracie, jiní ji prezentují jako nevyhnutelné vyústění vývoje státního uspořádání – a to s univerzální platností (např. Fukuyama 1992). Liberální demokracie údajně ze všech dosud vyzkoušených socioekonomických systémů uspokojuje nejen lidskou touhu, či lidský rozum, ale i lidskou touhu po uznání, a tím představuje nejspravedlivější možný režim. Vlácí sice s sebou řadu problémů, jako jsou drogy, bezdomovectví, organizovaný zločin, devastaci životního prostředí, atd., nicméně ty jsou podle Fukuyamy v zásadě řešitelné. Tento přístup byl ale záhy zpochybněn výskytem nových konfliktů a nárůstem politického extremismu a následnými diskusemi o schopnosti demokratických zřízení reflektovat reálné potřeby a požadavky hodnotově různě orientovaných občanů daných států (Benhabib 1996) a evropské demokracie zažívají období začínající krize. V tomto okamžiku je užitečné zmínit myšlenky Josepha Schumpetera, který ve své „Teorii demokratického elitářství“ zmiňuje společenskou potřebu vůdcovství postavenou na demokratických principech, přičemž prostor k politickému rozhodování má být jedincům dán pouze v případě, že se jedná o společenské záležitosti zásadní povahy a zbylá rozhodování v méně podstatných záležitostech by měla být svěřena příslušnému z voleb vzešlému zastupitelskému sboru. Veřejnost (občané) má být v období mezi volbami pasivní. Tento přístup je přímo založen na apatii občanů, kterou v podstatě využívá. Apatičtí občané jsou ochotni přijmout

existující hodnoty, čímž přispívají ke stabilitě politického prostředí a je tím dosaženo atributů demokracie konsensu i konfliktu. Na jedné straně jsou politický systém a jeho institucionální zázemí společensky přijatelné (konsensus), na druhé straně pokračuje diskuse při prosazování rozdílných společenských zájmů (konflikt). Obzvlášť skeptický byl Schumpeter v otázce racionality. Podle něj se člověk chová zejména v politických záležitostech iracionálně a snadno podléhá politické propagandě, problémy politiky nad rámec lokálních otázek, popř. obecných politických otázek, které jsou spjaté s každodenním životem, není většina společnosti schopná diskutovat. Přesto je určitá míra politické angažovanosti občanů zcela nezbytnou součástí této formy demokracie a občanská participace přispívá k jejímu efektivnímu fungování v roli opozice vůči politickým rozhodnutím, které nejsou přijaty ve veřejném zájmu. Apatie přispívá taktéž k tomu, že určitou část občanů vytěsňuje z politického rozhodování jako výraz pasivního souhlasu. Politickou pasivitu významné části společnosti lze interpretovat konsekvencí spokojenosti a bezdůvodnosti jakkoliv zasahovat do politického života. Někteří teoretici, např. Lipset, nízkou účast dokonce vítají a považují ji za důkaz spokojenosti s daným stavem. Náhlý nárůst participace občanů v demokratických systémech je dokonce považován za škodlivý. Mobilizace občanů (za běžných podmínek neaktivních), kteří jsou do politiky vtaženi představiteli extrémisticky orientovaného politického subjektu, může vést k oslabení demokracie a demokratických principů. Demokratický revizionismus tak obecně přijímá politickou pasivitu a neangažovanost jako pozitivum přispívající ke stabilitě a efektivitě demokracie. Není tím pochopitelně míněno to, že by měla být politická účast záměrně omezována. Vyzdvihovány jsou spíše její pozitivní účinky. Podle této teorie nemusí být účast populace větší, než jaké je zapotřebí pro udržení chodu volebního systému. Vysoký stupeň veřejné participace není chápán jako základ demokratického charakteru systému ve srovnání s „konkurenčním bojem“ mezi elitami (Svensson 1995).

V současné době dochází k paušálnímu zjednodušení politické participace občanů na periodické vhození hlasovacího lístku do volební urny a neustálému snižování zájmu o politiku. Je to patrné jak z postupného odmítání a nedůvěře k informacím, tak klesající volební účasti. Přestože se může zdát, že se jedná o záměrné a kontrolované počínání, začíná být tento trend vnímán spíše jako problém. Logika tvorby státních institucí, která počítá s nezájmem o veřejné dění jako s přirozeným stavem a snaží se jej překonávat

různými procedurami, je vnímána více jako defekt demokracie. Taková situace vyvolala obrat, jenž teoretické diskuse posunul od procedur „sčítání hlasů“ a tvorby reprezentace k samotnému „společnému hovoření“ o problémech. Na konsensu a empatii stavěl model demokracie Goodin: „Demokracie by měla povzbuzovat lidi k vzájemné diskusi a vytváření řešení, se kterými mohou souhlasit. Měla by každému umožňovat vidět věc z pohledu ostatních, uvědomit si jejich zájmy a argumenty stejně dobře, jako své vlastní. Demokracie by měla povzbuzovat k aktivnímu zapojení do společného zvládání kolektivních problémů, a tak rozvíjet své vlastní schopnosti a perspektivy“ (Robert E. Goodin 2008).

Právě důraz na uznání identity jednotlivých občanů či skupin ve společnosti i s jejich názory, zájmy a hodnotami, s cílem dosažení vzájemné rovnosti stojí za úvahami o demokracii, v níž se občané setkávají v diskusích, ve kterých své nároky formulují s ohledem na hodnoty a názory ostatních a jejichž prostřednictvím tyto hodnoty a názory vzájemně poznávají. Proto je v duchu proklamací současných politických reprezentací upřednostňována čistá samospráva. Podstatou dnes vyprázdněného konceptu "demokracie" je občanská samospráva - politici nemají vládnout, mají provádět "veřejnou službu" jako zaměstnanci občanů. Hlavním zdrojem rozhodování musí v demokracii být otevřená veřejná debata s plným přístupem všech občanů k informacím o činnosti veřejné služby, a ne domluvy politiků za zavřenými dveřmi (Vančura 2012).

1.2. Participace občanů na veřejném životě demokratických společností

Politologie považuje politiku v demokratických systémech za řetězec procesů, jejichž podstatou je reprezentaci zájmů různorodých subjektů, tedy nikoli pouze úsilí o dobytí moci. Pro zdravé fungování demokracie je příznačná široká řada institucí, které ji naplňují. Jsou jimi pochopitelně především politické strany, zájmové, profesní a jiné skupiny, zájmové svazy, občanské aktivity, různá sdružení rozličného zaměření, atd., přičemž účast mimostranických subjektů je při tvorbě praktické politiky v podmínkách demokracie považována za takřka srovnatelnou s participací stran.

Společenské a politické změny po roce 1989 přinesly řadu příležitostí a s nimi možnost širší účasti občanů na řešení a správě veřejných záležitostí. S tím také souvisí vznik, popř. znovuoobnovení politických stran a institucí občanské společnosti. Postupem času se ovšem

demokratický systém přiblížil trendům tradičních demokracií s průvodními jevy jako např. pokles důvěry v činnost politických stran a politiků vůbec. Tento pokles důvěry politickým stranám je patrný mimo jiné v postupně slábnoucí volební účasti, ale rovněž ve stále větší neochotě do politických stran vstupovat, což spirálovitým pohybem znamená odliv kvalitních osobností a z toho logicky vyplývajícího snižování akceschopnosti, důvěryhodnosti a kvality jednotlivých stran a seskupení. Takový stav pak vyvolává další neochotu na veřejném zájmu participovat. Jednou z možných hlubších příčin tohoto trendu je vnitřní rozpor současných demokratických politických systémů (dilema demokracie), které samou svojí podstatou proti sobě staví efektivitu fungování systému proti politické participaci. Podle Dahla (1994) proti sobě stojí možnosti veřejnosti uplatňovat demokratickou kontrolu nad veřejnými záležitostmi a schopnost systému dostatečně reagovat na kolektivní apely a potřeby svých občanů. Dnes se demokratické systémy nacházejí v období vyžadujícím další změny a řeší nový rozpor, zda a jaké kompetence přesunout na vyšší politické celky a získat tak kapacity pro efektivnější ovlivňování vnějšího prostředí. Opět za cenu omezení demokratické kontroly a možností zapojení vlastních občanů, kteří se logicky reálně podílet na rozhodovacím procesu v této úrovni nemohou. Tento trend navozuje paradoxní situaci, jakou popisuje Robert Dahl: „Ve velmi malých politických systémech mohou takto občané zásadním způsobem participovat na rozhodnutích, na kterých příliš nezáleží, ale nemohou se podílet na těch, které jsou opravdu důležité. Naproti tomu velmi velké systémy mají kapacity vypořádat se s problémy, které jsou pro občany důležité, ale na druhou stranu velmi omezují příležitosti participovat a ovlivňovat rozhodování o těchto problémech“ (Dahl 1994).

Politická participace jako aktivní zapojení jednotlivců a skupin do procesů vládnutí patří mezi klíčová témata prakticky všech teorií zabývajících se politickým systémem a je samozřejmě vděčným objektem zájmu politických výzkumníků (např. Olson 1965, Putnam 1993). Nejčastěji bývají na mezinárodních úrovních srovnávány participace občanů na politickém životě, a to především v oblasti volební účasti. Účast ve volbách ale není jediným projevem občanské politické participace. Politiky se přímo dotýká např. aktivní členství v politické straně spojené s kandidaturou do zastupitelských orgánů. Za významný způsob zapojení lze brát mj. politicky motivované protesty, jako např. petice či demonstrace, ale třeba i odmítání placení místních poplatků, nebo jiné vyjádření z politických nebo etických důvodů. V dnešní „technické“ době exponenciálně narůstá

význam moderních informačních a telekomunikačních technologií, kdy participace prostřednictvím sociálních sítí může být samostatnou kapitolou. Totéž platí o účasti občanů na veřejném životě v rámci činností občanské společnosti (Nekola 2004).

Jako není jednoznačný výklad, kde začíná a končí demokracie, je i otázka participace občanů přijímána různými myšlenkovými proudy, jak se vypořádávají se vzájemnými vztahy mezi vládoucími a „ovládanými“, jejich postavením a rolemi v politickém systému. Již jsme otevřeli přístup demokratického elitismu představovaný např. Schumpeterem či Sartorem, v němž politická participace je v podstatě omezena pouze na akt výběru a volby odpovědné elity, která zajišťuje rovnováhu politického systému, zatímco větší zapojení lidí do procesů vládnutí způsobuje spíše nestabilitu. Od občanů se očekává tichý souhlas a apatie. V kontrastu této teorii stojí teorie racionální volby, která v nechtí většiny občanů aktivně se zapojit do rozhodování nevidí jejich neinformovanost a apatičnost, ale naopak racionalitu. „Při zvážení zisků a ztrát, které provádí každý rozumný a svůj zájem sledující jedinec, se pro většinu lidí jako nejiracionálnější chování jeví ‚jízda na černo‘, protože většinu přínosů získá i v případě nečinnosti“ (Nekola). Podle této teorie se angažují pouze ti, kteří z této aktivity mají přímý prospěch, např. moc nebo pouhou prestiž, a participace ostatních je pak úměrná rétorice těchto politických vůdců v přesvědčování o případném prospěchu z aktivní participace. Obecně lze říci, že tyto teorie mohou být v principu východisky pro většinu reálně existujících demokratických politických systémů založených na reprezentaci s dominantní rolí politických stran. Proti tomu sílí názory, že reprezentativní demokracie brání občanům dostatečně hájit své zájmy a ovlivňovat politická rozhodnutí, což dokladuje mj. i výše zmíněný pokles volební účasti a důvěry občanů v politiky vůbec. Zjednodušeně řečeno, občané se cítí být vydáni na milost silám mimo jejich kontrolu, tak se jednoduše rozhodnou politicky neparticipovat. Jiné vysvětlení je takové, že „definice politického života je postavena tak, že vylučuje ty, kdož nepřijmou konkrétní občanskou ctnost nebo neodpovídají převažujícímu pojetí vhodného chování“ (Pierre a Peters 2000).

Jiným směrem se ubírají tzv. participativní demokracie, které jsou obecně založeny na předpokladu, že občané mohou a také chtějí mít více přímého vlivu na procesy vládnutí, než jaké nabízejí výše jmenované reprezentativní demokracie, a náleží jim právo podílet se na rozhodování o společné budoucnosti prostřednictvím kolektivní akce. Hlavní proudy

participativní demokracie tak reprezentují komunitarismus, deliberativní demokracie a přímá demokracie. Teoreticky lze říci, že tato forma demokracie přenáší a posiluje odpovědnost za přijatá rozhodnutí na každého občana, rozvíjí u veřejnosti politické kompetence a zkvalitňuje tak společně přijatá rozhodnutí. Přímá demokracie posiluje empatii mezi skupinami s rozdílnými zájmy a zlepšuje tak sdílenou politickou kulturu. Řešení konfliktů mezi sociálními skupinami probíhá otevřeně a s nenulovým součtem (Pierre a Peters 2000).

V chování současné populace lze spatřovat prvky všech zmíněných teorií. Vzhledem k tomu, že cílem této práce je především posouzení míry participace obyvatel malého města, podívejme se na pojem politické participace obecně. Politickou participací takto většinou označujeme občanské snahy a aktivity, které směřují k zásadnímu cíli, nějakým způsobem ovlivňovat rozhodování (vládnutí) a směřování veřejné politiky. V tomto případě participací míníme spíše masové zapojení veřejnosti než aktivity zvolených zástupců a obvykle je měřena indikátory jako je volební účast nebo členství v politické straně (Gender and Political Participation 2004).

Za klasické jsou považovány definice, že participací jsou takové dobrovolné aktivity, jejímž prostřednictvím se členové společnosti podílejí na volbě vládnoucích představitelů a přímo či nepřímo na formování veřejné politiky (McClosky 1968), nebo analogicky „takové, více či méně přímé, legální aktivity soukromých osob, které se zaměřují na ovlivňování výběru vládních představitelů a/nebo jejich činnosti“ (Verba, Nie a Kim 1978). Moderní přístupy rozšiřují tyto definice i na neformální politické aktivity jako např. protesty, sociální hnutí, dobrovolné aktivity v nátlakových skupinách, občanských sdruženích, charitativních spolcích apod. (viz např. Inglehart. a Norris 2002; Norris 2002; Pattie, Seyd a Whiteley 2004). Paralelně s tímto rozšiřováním také samozřejmě narůstá počet ukazatelů, jimiž je politická participace popisována pro výzkum a měření, redefinuje její typologie a přibývají nové charakteristiky a znaky.

Zákonné předpoklady pro zapojení občanů v ČR jsou determinovány celou řadou dokumentů:

- Listina základních práv a svobod
- Zákon o svobodném přístupu k informacím (č.106/1999 Sb.)

- Zákon o právu shromažďovacím (č.84/1990)
- Zákon o právu petičním (č.85/1990)
- Zákon o místním referendu (č. 298/1992)
- Zákon o obcích (č. 128/2000 Sb.)
- Zákon o krajích (č. 129/2000 Sb.)
- Další speciální zákony z různých oblastí (životní prostředí, sociální služby, uzemní plánování a stavební řád...)
- Jednotlivé vyhlášky a programy ministerstev zahrnující zapojení občanů

Ať už je politická participace občanů zdůvodňována kteroukoli teorií, vždy zahrnuje poměrně různorodé aktivity občanů v rámci daného politického systému, které se mohou navzájem doplňovat a prolínat, a lze je rozdělit do dvou skupin.

Tradiční (konvenční) participace

Za tradiční považujeme onu nejjednodušší a nejběžnější formu, a to účast ve volbách. Jedná se o činnost s relativně malou obětí, byť jsou volby životně důležitou součástí fungování demokratického systému. Malá je však relativně i získaná „výhoda“. Pouhým vhozením volebního lístku do urny nelze dosáhnout prosazení konkrétních zájmů, přímo ovlivnit obsazení určitých pozic ve vládě apod.). K tradičním formám náleží ale také členství v politické straně nebo forma její podpory v roli sympatizanta a sponzora nebo jen aktivního pomocníka v období volební kampaně. Tato forma je již nákladnější, neboť znamená obětování vlastního soukromí, času, úsilí i finančních prostředků.

V reprezentativní demokracii představují politické strany velice důležitý mezičlánek mezi občany a státem a fungují jako nástroj pro sdružování, formulaci a prosazování skupinových zájmů. V této funkci odvádějí politické strany a jejich představitelé důležitou práci usměrňování komunikace a veřejné diskuse, produkují a formulují základní ideje, zajišťují výběr kandidátů a jejich školení a v případě volebního vítězství organizují vládu. K členství ve stranách bývá významem přiřazováno i členství v odborové organizaci. V současném pojetí jsou odbory významným subjektem v politické aréně, zaměřují se na celou řadu problémů a mohou přinášet zúčastněným mj. i další výhody plynoucí z členství a participace, a to při relativně nízkých nákladech. Do této kategorie zařazujeme ještě politickou komunikaci, čímž rozumíme např. kontaktování politiků a úředníků, ale

také diskuse nad politickými tématy s kolegy, přáteli, v rodině apod. Jedná se o nejméně náročný, ale prakticky všudypřítomný druh tradičního politického aktivismu.

Netradiční (nekonvenční) participace

Formy participace této kategorie mohou být zákonné nebo nezákonné. Zákonnými rozumíme např. organizování či podepisování petic, účast na povolené demonstraci nebo bojkot určitého produktu. Naopak účast na násilné demonstraci nebo protestní neplacení daní jsou formy mimo zákon, nicméně i ty jsou svým způsobem vyjádřením, čili formou participace. Příkladem jsou například masové protesty konané při setkáních Mezinárodního měnového fondu. Netradiční participační aktivity obvykle atakují specifické problémy a politiku mimo standardní volební kolbiště. Cílem takových akcí bývá často formování veřejného mínění nebo životního stylu, prosazení určitých témat do médií, mobilizace spřízněných sítí aktérů, ovlivnění činnosti a politik nadnárodních organizací. Jedná se o méně strukturované a ohraničené formy občanské angažovanosti, které často vznikají ad hoc při různých příležitostech. Mezi nejtypičtější příklady organizací zastřešujících tyto projevy participace patří různá antiglobalizační, mírová a environmentální hnutí, hnutí a lidská práva, pacifistická hnutí apod., která se často spojují do nadnárodních sítí a tvoří tak globální občanskou společnost schopnou aktivizovat své členy v různých zemích a při různých příležitostech. Oproti tradičním organizacím zprostředkujícím skupinové zájmy (politické strany, odbory) mají tato hnutí volnější a méně centralizovanou strukturu a jejich členy spojují spíše společné názory, zájmy a hodnoty než formální členství a placení příspěvků (Inglehart a Norris 2002).

Vedle těchto dvou klasických forem je nezbytné jmenovat skupinu aktivit, které nejsou běžně (a mylně) považovány za politickou participaci, přestože se jedná o poměrně bezbřehou škálu občanských iniciativ, jež jsou organizovány v rámci neziskového sektoru. Neziskové organizace nejsou oproti výše jmenovaným subjektům svým zaměřením explicitně politické, nemají stanovené cíle směřující k výběru resp. ovlivňování politiků nebo úředníků, ale aktivity jejich členů již mohou mít charakter politické participace. Podle teoretiků sociálního kapitálu účast na činnosti těchto v podstatě apolitických subjektů posiluje spolupráci, důvěru a sociální vazby mezi jejich členy a tyto normy chování představují základ pro fungující občanskou společnost a demokracii a svojí existencí se velkou měrou podílejí i na politické participaci, a to především na místní úrovni. Vhodným

příkladem jsou sportovní kluby, kulturní a společenské spolky. Teorie sociálního kapitálu se v mnohém různí, ale obecně lze říci, že je sociální kapitál vnímán jako kolektivní statek a jeho podstatou jsou sociální sítě vytvářené a posilované členstvím v dobrovolných sdruženích nebo prostřednictvím face-to-face interakcí v rámci určité komunity (Coleman 1988, Putnam 1995, Berry et. al. 1993). Vliv takovýchto občanských aktivit na efektivitu vládnutí byl a je předmětem mnoha empirických výzkumů (mezi nejznámější patří práce Roberta D. Putnama).

Představíme-li si pod touto spolkovou činností práci ve spolcích či sdruženích, účast na místních setkáních, organizování komunitních skupin a zájmů, vydávání lokálních periodik, pořádání charitativních akcí, jednání s veřejnou správou či politickou reprezentací apod., je již z podstaty věci jasné, že tato aktivní občanská participace je nepoměrně nákladnější co do investovaného času, energie a prostředků než např. účast ve volbách. Na druhou stranu ale může znamenat jak kolektivní, tak osobní přínos odpovídající hodnoty. V kolektivním rozměru jím může být vyřešení společného problému nebo prosazení zájmu reprezentované komunity, v osobním životě pak třeba pracovní příležitost nebo získání nových vědomostí, rozvoj dovedností či přístup k novým kontaktům.

Aby se mechanismus participačního procesu vůbec rozvíjel, musí prostředí i jednotliví účastníci tohoto procesu splňovat určité předpoklady. Jako zásadní lze jmenovat především zájem, a to jak ve smyslu zainteresovanosti, tak i ochoty a potřeby se aktivně zapojit, dále sounáležitost s místem či aktivitou, dostatečnou dávkou relevantních informací a v neposlední řadě i kvalitními vůdčími osobnostmi. Naproti tomu překážkami konstruktivního procesu participace mohou být formální a organizační nedostatky, nízká reprezentativnost či špatná pověst aktivních jedinců, v poslední době stále častější zklamání a špatná předchozí zkušenost občanů s participací, s tím doprovázená nedůvěra k veřejným institucím, i přes rapidní růst nabídky moderních informačních technologií nedostatek kvalitních informací dostupných co nejširší veřejnosti (komunikační bariéra, informační šumy), dále klientelismus a korupce, jevy nikoli nové, ale stále živé, nezájem politické reprezentace nebo postoj úřadů a politiků směrem k občanům i neziskovému sektoru.

1.3. Politický prostor

Prozatím jsme si vymezili demokracii jako systém či řád, který nabízí spolupodílnictví občanů na věcech veřejných formou aktivní, a ostatně i pasivní participace. Variabilitu této participace jsme popsali v předchozím oddíle. K ucelenému představení této problematiky schází pojmenovat další dva parametry. Jedním je prostředí, lépe řečeno prostor, v němž se proces participace odehrává, a druhým jsou samotní aktéři.

Protože se většina aktivit dotýká politiky, nazveme ono obecné prostředí politickým prostorem. Hned vzápětí zjistíme, že jej lze opět popisovat z mnoha úhlů pohledu. Ze základní pozice chápeme politický prostor jako místo, kde se odehrává většina aktivit, témat, konfliktů a soutěží, kde se přímo či nepřímo účastní jednotliví aktéři, kde se vytváří politická kultura. Nikoli ve smyslu mediálně vděčné terminologie hodnocení na dobrá či špatná, popř. vysoká či nízká, ale v pojetí politologie podle klasické definice jak ji definoval Almond a Verba: „soubor postojů, víry, symbolů a hodnot relevantních pro situaci, v níž se uskutečňuje politická činnost“ (Nekvapil 2004).

Politický prostor je konfrontací soukromého prostoru s veřejným neboli průnik společných a individuálních potřeb, a lze jej vnímat v různých šířích. Obecně je organizován na základě konkrétních tradic, tedy dané politické kultury. Oficiální široký politický prostor na celostátní (parlamentní) úrovni je předem funkčně hierarchizován, zatímco neformální prostor občanské společnosti právě v lokálním omezení je utvářen mnohem spontánněji, a to zejména v demokratických systémech, neboť politický prostor bývá současně i prostorem veřejným, svobodným a otevřeným mnoha účastníkům politické soutěže. Přestože je v základu lokálně ohraničen a je vztažen na určité území různorodými důvody a vazbami dotčených aktérů, nelze jej chápat jako uzavřenou a pevně vytyčenou arénu. S jednotlivými typy participace se hranice prostoru mění a prolínají, překypují přes rámec města, nebo se naopak zužují do úzkých specifických mikroorganismů (Čmejrek, 2010).

Jak se současný politický prostor vyvíjel? Historicky vznikaly národní státy centralizací, která měla nejen teritoriální význam ve smyslu sjednocování různých území do jednoho celku, ale i rozměr institucionální a organizační, neboť současně šlo i o vytváření centralizovaných, hierarchicky uspořádaných právních systémů. Ve 20. století se ale začaly

projevovat slabiny takto centralizovaných správních systémů zejména přílišným rozrůstáním byrokratického aparátu, těžkopádností správních procesů a v neposlední řadě rostoucí nákladností veřejných služeb apod. Paralelně sílí globalizace, růst tzv. nové ekonomiky a moderní nároky společnosti na poskytování veřejných služeb vyvolalo rostoucí tlak na stát a správu, až se začala veřejná správa stále více oddělovat od státu a jeho funkcí a spustila proces regionalizace a decentralizace. Z potřeby zefektivnění státní správy a zpružnění administrativy se začaly některé důležité kompetence, výkonné i politické pravomoci centrální správy přesouvat na regionální nebo místní úroveň. V této souvislosti se nabízí připomenout, že veřejná správa je tvořena státní správou a samosprávou. Pro demokratické systémy je charakteristické, že ústřední státní správa bývá odvozena od voleného orgánu, kterému je vláda jako vrcholný orgán státní správy za výkon své funkce zodpovědná. Mates s Matulou tuto tezi formulují tak, že „ze vztahů státní správy k voleným orgánům vyplývá, že státní správa realizuje ve své činnosti také normativní akty a státní politiku v závislosti na složení volených orgánů, existuje zde tedy bezprostřední vztah státní správy k institucím reprezentujícím obdobu samosprávy v celostátním měřítku. V tomto smyslu je také realizace záměrů volených orgánů na celostátní úrovni vztahujících se ke společenským zájmům závislá na činnosti orgánů státní správy“ (Mates, Matula 1999). Státní správa je začleněna do struktury státní moci jakožto součást moci výkonné, zatímco samospráva je naproti tomu částí veřejné správy, která umožňuje příslušným samosprávným jednotkám spravovat samostatně své záležitosti v rozsahu stanoveném zákony. Orgány samosprávy nejsou víceméně podřízeny jiným orgánům státu ani vyšším orgánům samosprávy. Základním prvkem samosprávy je volený zastupitelský orgán, od něhož se dále odvozují ostatní samosprávné orgány (Pomahač 2002).

Vedle samosprávných záležitostí se samosprávné jednotky podílejí souběžně se státní správou na realizaci veřejných záležitostí. V této funkci mají především úlohu výkonného působení. V praxi bývá rozlišován pojem politické a právní samosprávy. Politická samospráva představuje formu realizace veřejné správy občany. Naproti tomu právní samospráva vyjadřuje, že správu vykonává samostatný a odborně způsobilý subjekt v postavení veřejnoprávní korporace. Protože není možné, aby veškeré správní funkce vykonávaly veřejnoprávní korporace jako celek, jsou zřizovány příslušné samosprávné orgány, které zabezpečují výkon samosprávy v příslušných vztazích. Organizační uspořádání samosprávy je vázáno na územní členění státu a strukturu uplatňované

územní samosprávy (Pomahač 2002). Samostatnost správy vlastních záležitostí se řídí tzv. principem subsidiarity, což neznamená nic jiného, než že část pravomocí státní správy je vykonávána na nejnižší možné územní úrovni tak, aby veřejnou správu zajišťoval vždy její prvek, který je nejbližší občanovi (Veřejná správa v České republice 2005.). Záruku samosprávy samosprávných územních celků v České republice stanoví Ústava ČR, Hlava první, Základní ustanovení, Článek 8. Hlava sedmá – Územní samospráva téhož ústavního zákona vymezuje obce, které jsou základními územními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky. Územní samosprávné celky jsou podle tohoto ústavního zákona územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Ta se mimo jiné vyznačuje například možností vlastnit majetek a hospodařit s ním, anebo v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky. Stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem. O věcech samosprávy rozhoduje volené zastupitelstvo. Tyto skutečnosti jsou pro lokální politický prostor velice důležitým faktorem, neboť připravují platformu pro participaci veřejnosti v poměrně velké šíři a s reálnou motivací.

Vedle tohoto, ryze politického prostředí, existuje ještě prostor pro již zmíněnou občanskou iniciativu v rámci neziskové sféry, jenž je v podstatě neomezený a otevřený komunikaci. To vše dohromady dává předpoklad pro vznik formálních i neformálních sítí spolupráce napříč sektory, veřejným, soukromým i neziskovým, a jsou mj. zdrojem informací důležitých pro rozvoj. Takový prostor je dnes navíc doplněn historicky nejmladším, a to veřejným diskusním fórem na sociálních sítích, byť mnohdy pod ochranou anonymity.

1.4. Definice aktérů politické participace

Prvotním předpokladem participace je tedy zájem aktérů, ať již individuálních nebo institucionálních, a je také klíčovým aspektem participačních a kooperativních procesů v lokálním politickém prostoru. Předpokladem zájmu je znalost, tedy dostatek informací o veřejném dění, získaná v první řadě osobní motivací aktéra a informační strategií dotčených institucí, a vedle toho je klíčová rovněž osoba s vůdčími schopnostmi.

Základní jednotkou v procesu participace je občan. Tím rozumíme fyzickou osobu, která může mít k prostoru různý vztah, např. pro účast ve volbách musí být státním občanem

České republiky a je v obci hlášena k trvalému pobytu. Občan obce, který dosáhl věku 18 let, má právo volit i být volen do zastupitelstva obce a hlasovat v místním referendu za podmínek stanovených zvláštním zákonem. Dále má právo vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce svá stanoviska k projednávaným věcem, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok, a to buď písemně ve stanovené lhůtě, nebo ústně na zasedání zastupitelstva obce. Občan obce může rovněž nahlížet do rozpočtu obce a do závěrečného účtu obce za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, do usnesení rady obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy. Dále může požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce. Občan může podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty. Veškerá oprávnění občana obce má i fyzická osoba starší 18 let, která je cizím státním občanem a je v obci hlášena k trvalému pobytu, stanoví-li tak mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena. Veškerá oprávnění občana obce, s výjimkou práva volit či být volen do zastupitelstva obce a hlasovat v místním referendu, má i fyzická osoba starší 18 let, která není v obci hlášena k trvalému pobytu, ale vlastní na území obce nemovitost. Ve specifických případech se veřejného života zúčastní i osoby nesplňující tyto parametry. Jedná se zejména o aktivity v neziskovém sektoru, nebo účasti na jiných formách participace, zvláště hraničních a protestních.

V okruhu politické aktivity, čili dotýkající se zejména voleb do zastupitelských orgánů či referend, se jedná především o politické strany a koaliční seskupení, hnutí a účelová občanská sdružení nezávislých kandidátů. V segmentaci na prvočinitele jsou to pak samotní kandidáti a voliči, ale také sympatizanti, sponzoři, neaktivní členové apod. Do této skupiny patří i petenti a případní účastníci demonstrací či protestů. Do skupiny občanské iniciativy spíše apolitického zaměření pak patří neziskový sektor, čili spolky, tělovýchovné jednoty, zájmová občanská sdružení, komunitní skupiny, ale i např. dobrovolné svazky obcí či místní akční skupiny sdružené za účelem čerpání evropských fondů.

V zastupitelské formě demokracie praktikované v současné době v České republice jsou rozhodujícím aktérem zprostředkování zájmů občanů politické strany. V standardně fungujících demokratických systémech stavějících na principech zastupitelství je těžištěm demokracie nejen interakce politických stran, ale kromě nich také občanské společnosti,

což bylo i cílem a záměrem snah po roce 1989. Soudobá česká demokracie se však této formě vzdaluje zejména absencí občanské společnosti a z důvodu nedostatečné institucionalizace a malé míry strukturovanosti společnosti, která není členěna na jasně profilované skupiny schopné zřetelně vyjádřit své zájmy, a z toho důvodu je pozice politických stran dominantní (Brokl 1997).

Existence politických stran je tedy jedním z elementárních předpokladů pro fungování zastupitelské demokracie. Politické strany patří ke klíčovým reprezentantům politických zájmů a lze je v lokální úrovni politického rozhodování rozdělit do dvou základních typů. Jsou to jednak místní nebo regionální sdružení stran víceúrovňového¹ charakteru a jednak strany místní, které jsou spíše jednoúrovňové². Výsledky voleb do obecních zastupitelstev po roce 1990 potvrzují, že ve velkých městech získávají největší počet hlasů strany víceúrovňové a zejména parlamentní, zatímco v malých obcích je tomu naopak (Outlý 2004: 48). Způsobeno je to nejen tím, že v malých obcích parlamentní strany mnohdy ani nekandidují, ale zvláště ve volbách do obecních zastupitelstev může členství ve straně kandidátovi dokonce uškodit.

Z výše uvedeného vyplývá, že velikost obce sehrává úlohu v úspěšnosti politických stran v komunálních volbách a podmiňuje také povahu místního stranického systému. Zatímco ve větších městech působí vedle lokálních politických subjektů takřka všechny parlamentní politické strany, v malých obcích se strany vyskytují méně a navíc reprezentované z většiny kandidáty bez politické příslušnosti. Také to je hlavním důvodem častých zvrátů ve volebních výsledcích (Čmejrek 2008). Podle Čmejřka je míra kandidatury nezávislých závislá od velikosti obce. Pro město střední velikosti je díky poloze na statistickém rozhraní charakteristický výskyt všech forem zapojení nezávislých. Ať už individuální forma, kdy se každý z kandidátů uchází o mandát na samostatné kandidátní listině, nebo druhý a daleko častější případ, kdy kandidují přímo sdružení nezávislých kandidátů, a nakonec případy, kdy se nezávislí objevují na kandidátních listinách politických stran. V obcích této velikosti mnohdy vznikají účelové koalice, založené na zájmech a osobních vztazích představitelů územní samosprávy, což potvrzuje i empirická část této práce. Obecně v politologické teorii pod pojmem „koalice“ rozumíme

¹ Víceúrovňové strany jsou takové, které se účastní politické soutěže jak na celostátní, tak regionální úrovni.

² Jednoúrovňové strany se účastní politického života pouze na jedné úrovni.

partnerství minimálně dvou subjektů, především politických stran, které získaly zastoupení v nějakém zastupitelském orgánu, založené na racionálním spojení k získání potřebné většiny pro prosazení společných zájmů. Někdy pouze účelově k zajištění potřebného počtu hlasů k obsazení strategických pozic. Za racionální jednání se považuje snaha získat co nejvíce míst v exekutivě a dělit se o ně s co nejmenším počtem koaličních partnerů, nikoliv boj o prosazení politického programu (Říchová 2000).

Stanislav Balík pohlíží na koalice širším zorným úhlem. Ustavil dvě třídy koalic, minimální vítěznou a nadměrnou. Každá z nich v sobě může zahrnovat několik typů. Prvním typem je minimální vítězná koalice ideově propojená, která má tolik mandátů, kolik nutně potřebuje k získání většiny, přičemž členové jsou si ideově blízcí. Z pohledu teorie racionální volby je to nejlogičtější řešení povolební situace. Druhý typ koalice, která je pojmenovaná S. Balíkem jako minimální vítězná ideově nepropojená, má sice minimální počet mandátů postačujících k většině, ale jednotlivé subjekty pocházejí z opačné strany politického spektra a není zde ani jeden člen umístěný v ideologickém středu mezi nimi a v opozici zůstává více politických subjektů. Nejedná se však o velkou koalici, neboť zde kooperuje více než dva hlavní vítězové. Velkou koalici naopak označujeme seskupení, kdy se spojí dvě dominantní, ideově vzdálené strany, které již nemusí přibírat další členy z menších skupin. Typologie koalic dále v pojetí S. Balíka pojmenovává koalice s nadpočetnými členy, a to v ideově propojené a rozdělené modifikaci, kteří plní různé vyrovnávací funkce. Za zvláštní zmínku stojí koalice tzv. „národní fronty“, nebo také všestranná, kdy se na vládnutí podílejí všechny relevantní subjekty a žádný z nich nedeklaruje svoji distanci. Tento typ je utvářen na základě strategického myšlení jeho účastníků vstoupit na širokou platformu založenou na konsensu. Při sledování sestavování kandidátních listin a výsledků voleb v rámci této práce je teoretické vymezení koalic na místě.

Protože je demokratický přístup k řízení založen na konsensu, je také pochopitelné, že čím různorodější je názorová skupina a širší koalice, tím častěji vítězí kompromis nad optimem. Kvalita rozhodování je pak zákonitě podmíněna kvalitou oné skupiny lidí, kteří rozhodnutí dělají. Nejnebezpečnějším rizikem jsou však nekompetentní většiny, které díky rozložení sil nejsou nuceny zvažovat všechna potřebná hlediska a jsou schopny prohlasovat iracionální nebo účelová rozhodnutí, která pak napáchají mnohdy dalekosáhlé

škody. Přestože se demokracie teoreticky opírá o veřejnou kontrolu, je systém nedokonalý ve flexibilitě nápravy či zásahů do konání zastupitelů. Fenomén volebního cyklu, čili riziko kvality zastupitele, nelze při sestavování ekonomických koncepcí nikdy zcela eliminovat. Profanace politiky však znamená demotivaci kvalitních kandidátů a politika již dlouho trpí personální nouzí.

Jistým významným fórem a zdrojem osobností i iniciativy včetně finanční podpory je podnikatelská sféra. Účast podnikatelů na řízení může být jak pasivní, tak aktivní a spočívá ve vytváření pracovních míst, poskytování služeb a produktů, až po společenskou i politickou angažovanost. Zejména v zájmových a volnočasových složkách či neziskových organizacích zajišťujících společenskou, kulturní a sportovní nadstavbu obce je přítomnost podnikatelů vítaná. Zdravá podnikatelská skupina vyžaduje sice svou péči a příležitost, ale za to se většinou bohatě odmění. V opačném případě město na nesoulad s podnikateli doplácí. Stinnou stránkou participace podnikatelů může být a také bývá působení různých lobbyistických skupin. Ty jsou založeny na poznání, že vedle svých specifických zájmů existují zájmy společné s větší či menší skupinou druhých. To vytváří předpoklad pro sdružování do zájmových skupin, které pak sledují tento společný zájem a je lhostejno, zda organizovaně či neorganizovaně, a také zda ku prospěchu většiny. Mohou působit i pozitivně, ale většinou se jedná o účelová sdružení za dosažení nějaké výhody a často vítězí hlučnější menšina nad zájmy tiché většiny. Vzhledem k používaným nástrojům včetně korupce tak působí veřejným zájmům značné ztráty.

Nikoli nevýznamným aktérem ve veřejném životě obce je nezisková sféra. Na ní vedle zajišťování vzdělání stojí také zabezpečení využití volného času pro různé společenské a věkové vrstvy, ať už formou kulturních, sportovních či jiných aktivit. Zapojení obyvatel, zejména mládeže, je žádoucí nejen pro získání společenské a komunitní kvality obce, ale především jako prevence proti nežádoucím patologickým jevům. Neziskové organizace jsou důležitou součástí moderní společnosti a jedním z klíčových institucionalizovaných aktérů zprostředkování zájmů. Definovat všechny organizace neziskového sektoru není snadné. Pravděpodobně nejvíce uznávanou definici předkládá L. Salamon, podle níž musí organizace splňovat následující kritéria: institucionalizace; oddělenost od státní resp. veřejné správy; využití potencionálních zisků na vlastní činnost; samosprávnost – řízení vlastní činnosti samostatně dle interních pravidel; dobrovolnost a veřejný prospěch (P.

Rakušanová 2003). P. Rakušanová ale hned vzápětí upozorňuje, že princip veřejného zájmu bývá mnohdy vytlačen zájmem komunity, kdy jednotlivé členy spojují různé koníčky, sociální postavení, věk, národnost, náboženské vyznání apod. V tu chvíli se jedná o organizace vzájemně prospěšné. Jsou to zejména spolky a sdružení. Čistým typem neziskové organizace jsou organizace veřejně prospěšné, jejichž cílem je poskytování veřejně prospěšných služeb třetím osobám, jsou tedy otevřeny všem zájemcům z řad široké veřejnosti. Neziskové organizace sehrávají v moderních demokraciích celou řadu významných rolí. Základní je úloha participativní, kdy občané prostřednictvím sdružování v neziskových organizacích snaží vyjadřovat své společné zájmy a požadavky; sdružují se s cílem řešit své společné problémy. Při naplňování servisní role poskytují neziskové organizace služby zejména skupinám lidí, které své potřeby nemohou uspokojit jinde. Třetí význam neziskových organizací spočívá v utváření názorové plurality, když prostřednictvím sdružování v neziskových organizacích mohou vyjadřovat své zájmy a potřeby i různé okrajové či diskriminované skupiny. V rámci oblastí své působnosti neziskové organizace agregují, selektují a uspokojují zájmy občanů, a to mnohdy individuální i skupinové zájmy a potřeby, které by jinak měly být zabezpečovány státem. To platí zejména v oblastech sociální nebo zdravotní péče. V této oblasti nabízejí neziskové organizace mnohdy nikoli pouze alternativu, ale jediný zdroj zajištění dané služby. Např. péče o seniory, práce s mentálně či jinak zdravotně postiženými dětmi i dospělými, různé azylové domy, hospice, atd. K smysluplné koordinaci distribuce těchto zejména sociálních služeb patří komunitní plánování, což je proces, v rámci něhož vzniká tzv. Komunitní plán sociálních služeb, a to na základě mapování potřeb v regionu prostřednictvím spolupráce veřejné správy, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb.

Výčet aktérů participace na veřejném životě je na místě rozšířit na instituce vzniklé na základě dotačních programů Evropské unie (např. LEADER), kde je předepsána podmínka spolupráce napříč sektory, samospráva v nich kooperuje s podnikatelskými subjekty a neziskovými organizacemi za účelem čerpání evropských fondů. Většinou se nazývají místní akční skupiny a jsou opět neziskovými organizacemi s veřejněprospěšnými cíli.

Zvláštní pozornost zaslouží specifická sdružení veřejnoprávních korporací, tedy obcí. Za účelem spolupráce v určitých oblastech zajišťování služeb, např. plynofikace obcí,

kanalizační síť či svoz komunálního odpadu, ale rovněž s cílem čerpání evropských fondů, se sdružují v Dobrovolné svazky obcí nebo smluvně vytvářejí Mikroregiony. V těchto uskupeních ale nemusejí vždy sloužit jako koordinační či servisní společenství, ale mohou společně obhajovat společné zájmy vůči jiným subjektům.

2. Cíle a metody práce

Tato diplomová práce si klade za cíl objasnit fungování veřejné správy a participace občanů ve městě Mariánské Lázně, zhodnotit, do jaké míry a jakými aktivitami se občané podílejí na formování lokální veřejné politiky a veřejného života ve městě, a posoudit, zda existuje spojitost mezi chováním občanů a specifickým prostředím lázeňského sídla. Dílčími cíli zprostředkujícími výsledky zkoumání jsou identifikace aktérů lokálního politického procesu a veřejného života a analýza forem participace a dalších aktivit občanů.

Teorie o fungování územních samospráv je formulována celou řadou přístupů, v nichž se odrážejí odlišnosti konkrétních lokálních demokracií. Tyto se v jednotlivých územně samosprávných celcích liší v charakteristických parametrech formujících jejich podobu. Velký význam v této souvislosti sehrává pochopitelně velikost samosprávné jednotky z hlediska počtu obyvatel, ale také a nemalou měrou sociální struktura obyvatel, nabídka a možnosti lokality, vzdělanostní a věková struktura, různorodost postojů místních aktérů vytvářená historickým, ekonomickým a konečně i kulturním vývojem, atd. Participaci občanů nechápeme pouze jako aktivitu ve formě stranické angažovanosti či účasti na volbách, ale jako jejich soustavný zájem a osobní přispění k zajištění chodu společného organismu, jakým je život v obci. Potvrzení této hypotézy tedy hledáme v historických datech a počinech sledováním trendů, vzájemných souvztažností, pravidel či podobností.

Pro získání potřebných poznatků a vyčtení zkušeností k jejich následnému praktickému využití využívá tato práce dat převážně z období 1994 až 2013, a to z ryze praktických důvodů. Údaje pro deskripci obce včetně socioekonomických faktorů ovlivňujících veřejný život a zejména data o volebním chování občanů města jsou v tomto časovém úseku dostupné a odpovídají našim novodobým dějinám v rozměru samostatné České republiky. Objektem výzkumu této práce je obyvatelstvo města obecně a současně aktéři s rozhodujícím vlivem na místní politický a společenský život. Obecný přehled o míře uplatňování demokracie ve městě Mariánské Lázně bude založen na podrobném výzkumu politického života při zohlednění základního tvrzení, že komunální a regionální politika je v každé obci naprosto specifická.

Aby mohly být naplněny vymezené cíle, klade si práce následující okruhy otázek:

1. Jakým způsobem se ve volbách chovají voliči ve městě Mariánské Lázně, jaký je vývoj přístupu k volbám do Poslanecké sněmovny PČR, krajského či městského zastupitelstva?
2. Jak se liší volební chování elektorátu ve městě vůči regionu a ČR? Má toto chování vztah ke specifiku lázeňského místa?
3. Jakým způsobem se odlišuje chování voličů ve volbách do národních a místních zastupitelských orgánů?
4. Jaké subjekty se vyvíjely a etablovaly při jednotlivých komunálních volbách ve městě? Jejich věková, vzdělanostní a genderová skladba a dopad těchto faktorů na úspěšnost jednotlivých kandidátů.
5. Jaké jsou další formy a příležitosti participace občanů mimo politické struktury města?

Vzhledem k orientaci práce na lokální politický prostor a projevy občanského zapojení do politických procesů je více než vhodné teoretické vymezení oblasti demokracie, problematiky participace samotné a samozřejmě role občanů v demokratickém systému, jakožto deskripce vybrané obce prostřednictvím základních demografických a socioekonomických ukazatelů a v neposlední řadě pak identifikace a popis stěžejních aktérů místního politického života. V tomto vymezení aktérů se omezíme na prostor správního území města Mariánské Lázně, tedy nikoli obce s rozšířenou působností. Vyjdeme-li z typologizace demokratické participace, pak lze jednotlivé zúčastněné subjekty zařadit do odpovídajících okruhů.

Diplomová práce je pojata jako případová studie, v níž jsou využívány srovnávací metody zejména v případě výsledků voleb, přičemž jsou porovnávány především výsledky dosažené ve městě s republikovou a příslušně regionální úrovní. Porovnány jsou rovněž výsledky vývoje v čase.

Ke sběru dat byly použity dvě základní techniky, a to studium dokumentů a interview.

Základními zdroji dat v rámci studia dokumentů byly oficiální dokumenty více či méně formálního charakteru. Jedná se především o publikace státních úřadů, jako např. Český

statistický úřad, městský úřad, dále předvolební programy, materiály politických stran a zájmových organizací.

Použitou technikou interview byl semistrukturovaný rozhovor, kdy respondenty byli představitelé místních politických stran a hnutí (předseda místního sdružení popř. člen vedení místního sdružení strany). Respondenti byli dotazováni na podobu a vývoj členské základny místního sdružení strany, aktivitu členů, stranické aktivity ve městě Mariánské Lázně, postup při sestavování kandidátních listin ve volbách do obecních zastupitelstev a přístup strany ke kandidátům bez politické příslušnosti. Respondenti byli dále dotazováni na vztah strany a ostatních politických i nepolitických subjektů. Uskutečněno bylo šest rozhovorů v roce 2012.

Záznamový arch rozhovoru je přiložen k diplomové práci viz Příloha č. 8.

3. Praktická část

Empirická část práce se věnuje cele politickému prostoru města Mariánské Lázně, sleduje jak vývoj volební účasti občanů města, jejich názorový posun v průběhu času, tak účast v rámci neziskového sektoru, sledování a úroveň informačního servisu veřejné správy a naopak ochotu informacím naslouchat apod.

3.1. Mariánské Lázně – charakteristika obce

Mariánské Lázně se rozkládají na pomezí tachovského a chebského okresu na západě České republiky ve východním vrcholu známého lázeňského trojúhelníku a po Karlových Varech jsou druhými největšími lázněmi v republice. Podhorské klima a křišťálově čisté ovzduší nabízí ozdravující prostředí, které je základním bohatstvím města. Mariánské lázně, vklíněné do údolí Úšovického potoka, jsou ze tří stran chráněné hvozdy a vrchy, od severozápadu slavkovským lesem a na severovýchodě Tepelskou vrchovinou, jižní část se otevírá směrem k Plzni. Mariánské Lázně jsou městem středně velkým, co do rozlohy i počtu obyvatel. Katastrální výměra města činí cca 52 km².

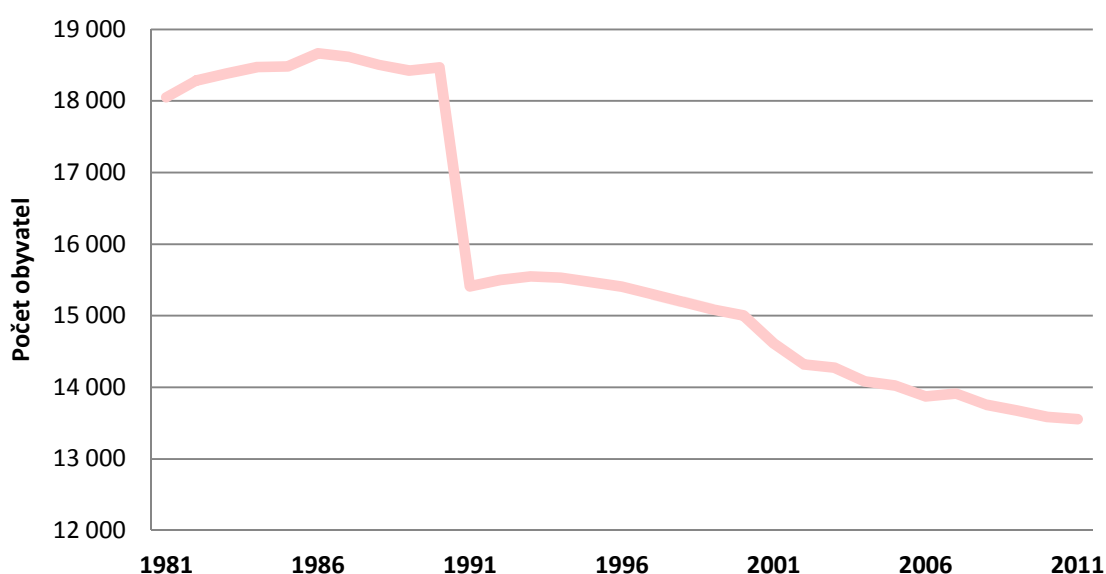
Z urbanistického hlediska je město charakteristické unikátním řešením harmonizace lázeňských parků s výstavbou v lázeňském centru, nicméně zbývající převážná část města doplácí na polohu, která dopravně neumožňuje středu nějak ulehčit bez kompromisů. Z hlediska výkonu státní správy vykonávané v přenesené působnosti patří Mariánské Lázně mezi obce s rozšířenou působností a spravuje území s cca 25 tisíci obyvatel rozkládající se od Lázní Kynžvart po městečko Teplá.

3.1.1. Obyvatelstvo

Mariánské Lázně jsou město mladé, ale i tak stačilo z demografického hlediska prožít významné proměny. Co do počtu obyvatel žije město v nepříjemném období rapidního úbytku. Vlna osamostatňování v r. 1990 neminula ani Mariánské Lázně a obce ve správním celku města se tehdy s očekáváním výhod autonomie od města odtrhly. Do té doby Mariánské Lázně obývalo přes 18 tisíc obyvatel a k tehdy kýžené dvacetitisícové hranici nebylo daleko. Osamostatněním okolních osad oslabilo město o bezmála tři tisíce

obyvatel. Následný vývoj zatím neprokazuje pro město výraznou újmu z důsledku odtržení předměstských částí, přesto každý odešlý občan v důsledku město oslabuje.

O změnách v počtu obyvatel města vypovídá křivka grafu na Obrázku č. 1. Bližší údaje poskytuje tabulka č. 1 v přílohové části. Obojí vyjadřuje pokračující trend snižování počtu obyvatel. Je to dáno nejen stěhováním občanů do blízkých obcí nabízejících oproti Mariánským Lázním výrazně nižší ceny pozemků, přičemž při současné mobilitě zůstávají v solidní dojezdové vzdálenosti k zaměstnání, ale také odlivem zejména mladých lidí z regionu, a to především za lukrativnější pracovní nabídkou.

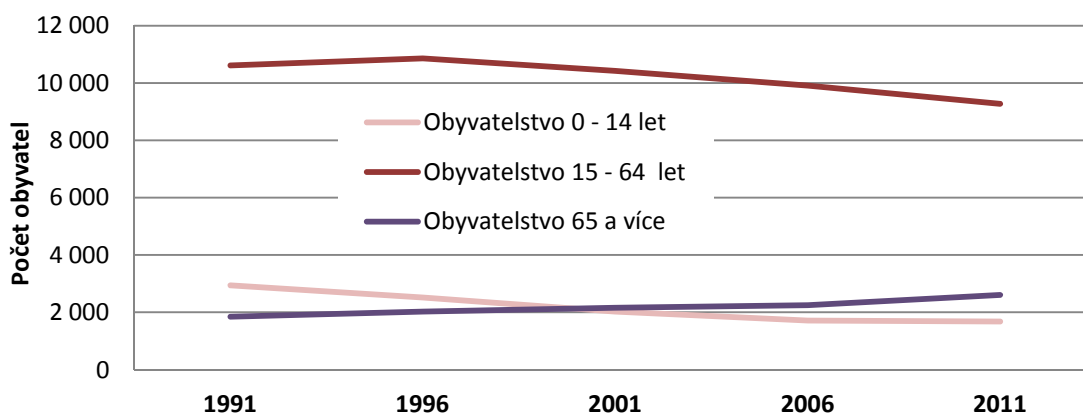
Obr. č. 1 Graf: Vývoj počtu obyvatel v letech 1981 až 2011

Změny ve vývoji počtu obyvatel doprovází také výrazné demografické přeskupování. Z pohledu rozložení pohlaví ve městě vždy převládaly ženy. I přes klesající počet obyvatel se rozdíl stále drží na čísle kolem 900. Dva důvody, proč tomu tak je, lze spatřovat ve skladbě pracovní nabídky převážně v hotelových a zdravotnických zařízeních, a také historicky vyšší úmrtnost mužů díky práci ve zdravotně nepříznivých podmínkách uranových dolů. Demografické změny vysvětlují mj. také skutečnosti, že sama o sobě klesá porodnost a stále více se projevuje nepříjemný fenomén dneška, a to obecné stárnutí populace. Podíl obyvatelstva v produktivním věku klesá na úkor podílu obyvatel postproduktivního věku. Zatímco v roce 2001 bylo 66% obyvatel města Mariánské Lázně v produktivním věku, v současné době činí tento podíl pouze 53%.

Tab. č. 1 Vývoje genderového poměru a věkového složení

	Počet obyvatel k 31.12.	v tom podle pohlaví		v tom ve věku		
		muži	ženy	0 až 14 let	15 až 64 let	65 a více let
1991	15 412	7 264	8 148	2 945	10 614	1 853
1996	15 404	7 215	8 189	2 521	10 851	2 032
2001	14 613	6 862	7 751	2 025	10 425	2 163
2006	13 872	6 484	7 388	1 712	9 905	2 255
2011	13 554	6 343	7 211	1 680	9 270	2 604

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Obr. č. 2 Vývoj počtu obyvatel dle věku

Z dalších demografických charakteristik stojí vzhledem k problematice politického chování obyvatel za zmínku údaje o struktuře obyvatelstva z hlediska věkového, národnostního a náboženského. Právě z pohledu národnostního složení zažilo město dramatické okamžiky, zejména po roce 1945, kdy se zde v podstatě úplně vyměnilo obyvatelstvo. Obyvatelé německé národnosti, kteří tvořili majoritní část populace města, byli v převážné míře vysídleni. Na základě dekretů z roku 1945 o majetkových hodnotách, konfiskaci a rozdělení zemědělského majetku a osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů, zrádců a jiných nepřátel českého a slovenského národa nastalo osídlování českého pohraničí a region byl postupně dobýván etnicky i kulturně různorodými skupinami. Pochopitelně největší národnostní skupinou byli Češi, kteří přicházeli z českého vnitrozemí, nicméně s nimi přicházeli noví obyvatelé i z jiných států, ať už to byli Rumuni, Maďaři, Poláci nebo Rakušané či Rusíni. Ve velké míře to byli právě zejména Volyňští Češi. Celá skladba přicházejících imigrantů byla předurčena cílem osídlení především zemědělsky zaměřeným obyvatelstvem, neboť v tomto regionu bylo zemědělství hlavním hospodářským odvětvím. Na specifikum lázeňského místa nebyl brán zřetel.

Tab. č. 2 Tabulka vývoje národnostního složení:

	1930*	1959	2001	2011**
česká	5,5%	76,0%	92,4%	91,6%
slovenská		13,4%	3,7%	3,6%
romská				
polská		0,2%	0,1%	0,1%
německá	90,4%	8,9%	0,7%	0,6%
ukrajinská a ruská		0,4%	0,4%	0,7%
maďarská		0,2%		
vietnamská			0,3%	0,4%
jiná	4,1%	0,9%	2,4%	3,0%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

*zdroj: Heimatsbuch Přepočítáno na současné správní území

**upraveno oproti výsledkům sčítání ...2011, byly tam velké chyby

Tabulka ovšem nezaznamenává poslední trend, který je v Mariánských Lázních patrný a má demografický dopad, aniž by se zaznamenával do registrů či statistik. Je jím již několik posledních let výkup bytů občany zejména ruské státní příslušnosti, kteří si zde zřizují svá rekreační sídla. Dochází tím k částečnému vysídlování rezidentů z centra, ba dokonce až z města do satelitů, a paralelně k ovlivňování trhu s byty a nemovitostmi.

Tab. č. 3 Věřící v Mariánských Lázních 2011

Vyznání	počet	podíl
bez vyznání	9 766	66,3%
církev římskokatolická	3 049	20,7%
církev československá husitská	109	0,7%
českobratrská církev evangelická	254	1,7%
pravoslavná církev	165	1,1%
Svědkové Jehovovi	55	0,4%
nezjištěné vyznání	1 039	7,0%

Zdroj: <http://www.odhadonline.cz/odhad-statistika-kriminalita-nezamestnanost-prumerna-mzda-nemoci-znalecky-posudek-odhadce-znalec-obec-marianske-lazne-okr-cheb/>, vlastní zpracování 2013.

V otázce náboženství patří Mariánské Lázně zřejmě k oblastem s nižším počtem věřících, což je v našich dosídlených krajinách jev poměrně běžný. Můžeme si tuto skutečnost vysvětlovat různě. Zřejmé je, že vykořeněním místní, převážně katolicky orientované obce věřících, a následně socialistickým režimem potlačováním náboženské aktivity, došlo k otupení víry mezi obyvatelstvem. Počet věřících obyvatel tak v dnešní době činí

v Mariánských Lázních pouze 24,6%. Z hlediska forem vyznání převládá mezi místními věřícími římskokatolické a v poslední době je na vzestupu církev pravoslavná. Náboženskou strukturu mariánskolázeňského obyvatelstva ukazuje tabulka Tab. č. 3.

3.1.2. Socioekonomická charakteristika

Při hodnocení ekonomické struktury je třeba připomenout, že Mariánské Lázně jsou především lázeňským místem s nadstandardními náklady, a jako takové vyžadují také jistý nadstandardní příjem. Je otázka, zda socialistické hospodaření a přístup k městu byl správný, či nezdravý, ale jistě byl velkorysý. Lázeňský statut dával předpoklad navýšení rozpočtu, a tak mimo jiné umožnil výstavbu a udržování poměrně bohaté infrastruktury a vybavenosti. Zda někdo sledoval rentabilitu, není známo, ale jakási rovnováha tehdy vycházela z organizované odborářské rekreace a z rekonvalescenčních pobytů pracujících. Protože rekreace byla součástí sociální politiky státu, město na tom docela slušně participovalo. Avšak po převzetí rozhodování a hospodaření do rukou samosprávy po roce 1989 vypluly na povrch potřeby nutných finančních injekcí do „vybydlené“ infrastruktury. Tehdy byly řešeny prvními prodeji městského majetku a vydáním městských obligací. Proto se část novodobých dějin města nese ve znamení splácení dluhů a dalších prodejů městského majetku, zejména chátrajícího bytového fondu. Opětovné naplnění městské pokladny zajistily prodeje zděděných podílů ve státních distribučních podnicích a tvrdé šetření. Leč na úkor investic a oprav. Zastupitelstva prvních deset let hospodařila živelně a řídila se více intuicí a napáchala v rozpočtu četné ztráty. Dalším generacím se podařilo finanční stránku zkonsolidovat, nicméně dodnes není způsob hospodaření s městským majetkem optimální.

Stran pracovních příležitostí a nezaměstnanosti nepatří Mariánskolázeňsko ke štědrým regionům. Město samo o sobě je plně orientováno na cestovní ruch a díky tomu zde naprosto převládá terciární sektor. Co se týče správního obvodu, je tomu trochu jinak. Převážnou část území zaujímá zemědělská půda a lesy, logickým odvětvím by byly právě zemědělská výroba a lesnictví. Přesto při současném stavu zemědělství neskýtá tato činnost příliš pracovních míst a totéž platí i o práci v lese, a tak pokud je to možné, sjíždějí se obyvatelé z okolí do práce v Mariánských Lázních. Z hlediska struktury hospodářských odvětví tedy nabízí nejvíce pracovních příležitostí průmysl cestovního ruchu, čili služby, kde je zaměstnáno přibližně 25,7% obyvatel. Hlavními zaměstnavateli ve městě jsou

lázeňské domy a hotely, restaurační zařízení a obchody, zejména Léčebné lázně Mariánské Lázně, a.s. a OREA HOTELS, s.r.o. Vedle toho pracuje poměrně velká část obyvatelstva v oblasti veřejné správy, školství a především zdravotnictví. Jedná se o celou pětinu obyvatel. Rozvrstvení obyvatelstva z hlediska ekonomické aktivity ukazuje následující tabulka.

Tab. č. 4 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo podle odvětví ekonomické činnosti

odvětví	pracujících	podíl
zemědělství, lesnictví, rybolov	171	2,3%
průmysl	1 256	16,8%
stavebnictví	478	6,4%
obchod, opravy motorových vozidel	817	10,9%
doprava, pošty a telekomunikace	439	5,9%
veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	358	4,8%
školství, zdravotnictví, veterinární a soc. činnost	1 255	16,7%
služby	1 927	25,7%
ostatní	793	10,6%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Ještě méně optimisticky vyznívá pohled na zaměstnanost ve městě, resp. v regionu, o čemž svědčí tabulka č. 5.

Tab. č. 5 Vývoj míry nezaměstnanosti v Karlovarském kraji

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	8,96	8,13	6,62	5,44	7,98	9,01	8,60
Praha	3,45	2,97	2,45	2,09	2,98	3,94	4,00
Cheb	8,08	7,18	6,22	5,68	8,89	9,34	8,40
Karlovy Vary	10,06	9,60	8,11	6,86	9,66	10,34	9,90
Sokolov	12,51	11,65	9,81	8,12	11,50	13,31	12,70

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Karlovarský kraj patří spolu s Ústeckým a Severomoravským k regionům s největší nezaměstnaností, vysokým sociálním zatížením a strukturálně nejpostiženějším. Je to dáno různými faktory od odvěkého zanedbávání pohraničí, přes zpřetrhání lokálních tradic vysídlením původního obyvatelstva po rozsáhlou a fatální restrukturalizaci v polistopadové éře, kdy z různých důvodů zanikla celá řada továren a výrobních závodů coby významných zaměstnavatelů. Je pravdou, že ona poslední vlna se Mariánskolázeňska nedotkla tak citelně jako např. Ašska, Kraslicka či Sokolovska vůbec. Z tohoto pohledu jsou na tom

Mariánské Lázně v kraji téměř nejlépe – viz následující tabulky. Právě v tabulce č. 5 je markantní vliv místa, kde je nezaměstnanost v Mariánských lázních poměrně hluboko pod krajským průměrem, ba dokonce i pod průměrem celostátním. Je to dáno mj. i vysokým podílem podnikatelské sféry a také blízkostí hranic, kde stále ještě místní nacházejí dobře placenou práci. Rovněž ve srovnání v rámci území obce s rozšířenou působností jsou na tom Mariánské Lázně o poznání lépe, jak dokládá tabulka č. 6.

Tab. č. 6 Srovnání nezaměstnanosti Mar. Lázně vs. ORP

		Počet uchazečů o zaměstnání	Míra nezaměstnanosti (%)
2008	SO ORP - Mar. Lázně	790	5,6%
	Mariánské Lázně	395	4,8%
2009	SO ORP - Mar. Lázně	1 148	8,4%
	Mariánské Lázně	559	6,9%
2010	SO ORP - Mar. Lázně	1 228	8,9%
	Mariánské Lázně	564	6,9%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Tab. č. 7 Mzdy v regionu Karlovarského kraje

Zařazení	Česká republika	Karlovarský kraj
Průměrná mzda	25 645	21 723
Řídící pracovníci	55 158	42 789
Specialisté	36 372	30 471
Techničtí a odborní pracovníci	28 364	25 122
Úředníci	22 131	21 792
Pracovníci ve službách a prodeji	16 123	16 632
Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	17 174	16 490 ¹
Řemeslníci a opraváři	21 023	20 214
Obsluha strojů a zařízení, montéři	20 651	19 421
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	14 590	13 861

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

¹ – nekorektní údaj nerovnováha v odvětví

Z hlediska výše průměrné nominální mzdy dosahují obyvatelé Mariánských Lázní v porovnání s Českou republikou nižších příjmů. Průměrná nominální mzda za rok 2011 v Karlovarském kraji dosáhla 21 723 Kč oproti ČR (25 645 Kč), což je o cca 15,3 % méně. V podstatě se pravidlo o nižších platech v regionu týká celého spektra profesí a zařazení

kromě odvětví služeb a obchodu, kde při bližším pohledu vidíme vyrovnání, či dokonce mírné převýšení celostátního průměru. Je to ovlivněno nejen vysokou četností těchto služeb v západočeských lázních, ale především vysokými cenami v Karlových Varech.

3.1.3. Vzdělání a zdravotnictví

V oblasti vzdělávání je situace v Karlovarském kraji podobná jako v oblasti zaměstnání a samotné město Mariánské Lázně do vzdělanostní struktury obyvatel zapadá. Lázeňské místo má ale s ohledem na charakter poskytovaných služeb, převážně zdravotnického zaměření, přeci jen vyšší nároky na vzdělání zaměstnanců. Struktura obyvatel z hlediska vzdělání se proto pozvolna mění a podíl středoškolsky i vysokoškolsky vzdělaných lidí roste. Avšak díky faktu, že stále pracuje celá řada starších pracovníků, kteří již dále své vzdělání nerozšiřují, mají stále největší zastoupení ve vzdělanostní struktuře lidé vyučení, případně se středním odborným vzděláním bez maturity. Strukturu obyvatel podle vzdělání ukazuje tabulka č. 8.

Tab. č. 8 Vzdělanostní struktura obyvatel

stupeň vzdělání/rok	2001		2011	
bez vzdělání	28	0,2%	35	0,3%
základní vč. neukončeného	2 580	20,4%	1 943	17,1%
vyučení a stř. odborné bez mat.	4 496	35,6%	3 480	30,6%
úplné střední s maturitou	3 499	27,7%	3 340	29,4%
vyšší odborné a nástavbové	661	5,2%	642	5,6%
vysokoškolské	1 139	9,0%	1 211	10,6%
nezjištěné vzdělání	240	1,9%	722	6,3%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Objem samotných školských a předškolních zařízení je v Mariánských Lázních i přes malou velikost města poměrně velký. V oblasti nejnižšího stupně funguje ve městě 5 školek zřízených městem, k tomu jedna soukromá. Vedle toho je třeba přičíst jedno speciální předškolní zařízení provozované v rámci Základní školy praktické a speciální. Dvě základní školy jsou momentálně, i s rezervou, dostačující pro zabezpečení základní školní docházky v rámci obci i spádové oblasti. Na úseku speciálního školství pak město zřídilo jednu speciální základní školu a dále provozuje ještě základní uměleckou školu s dlouholetou tradicí. Ze středních škol a učilišť jsou zde Gymnázium a obchodní

akademie, vyhlášená Střední hotelová škola, dnes rozšířená o Střední odborné učiliště, soukromá střední škola Jezdecká akademie a Střední odborné učiliště drogistické, které je ale privátní institucí a zřejmě díky nezájmu trhu o absolventy zanikne. Za zmínku stojí přítomnost studijního střediska Univerzity Karlovy v Praze, které jazykově připravuje zahraniční studenty na studia Lékařské fakulty. Přehled uvádí příloha č. 2.

Zaměření města převážně na cestovní ruch, ale hlavně léčebné lázeňství, dodává Mariánským Lázním opět specifické postavení i v oblasti zdravotní péče a zabezpečení. Ve městě je soustředěno poměrně široké spektrum zdravotnických zařízení, především díky soukromým ordinacím praktických a specializovaných lékařů, ale také v podobě nestátních zdravotnických zařízení, jakými jsou lázeňské domy a střediska. Město disponuje mj. nemocnicí, která je v soukromém vlastnictví s minoritním podílem města. Její současná situace je však, jako v mnoha jiných podobných zařízeních, z důvodů nedostatečného množství lékařů a ostatních zaměstnanců nemocničního personálu, velmi nepříznivá. Mimo to má mariánskolázeňská nemocnice problémy způsobené momentálně uplatňovanou Hegerovou koncepcí a bojuje o smluvní zajištění úhrad se zdravotními pojišťovnami. Navíc lokace na hranicích Karlovarského kraje a soukromé vlastnictví dostávají nemocnici mimo pozornost krajské samosprávy, a tak je budoucnost nemocnice v ohrožení. To je pochopitelně častým námětem politických diskusí a dle ohlasů na diskusních fórech se jedná o jedno z hlavních konfliktních témat mezi lidmi.

Vedle nemocnice a ordinací praktických lékařů jsou v městě k dispozici dvě ambulantní zařízení a středisko záchranné služby a rychlá zdravotnická pomoc. V souvislosti se zdravotním a sociálním zabezpečením nutno zmínit i zařízení sociální péče specializovaná na práci se zdravotně a mentálně postiženými lidmi. K nejvýznamnějším patří dětský domov, pedagogicko-psychologická poradna, domov pro seniory a dům s pečovatelskou službou, denní stacionář pro tělesně postižené a další neziskové organizace, např. Crokus, který se stará o pacienty s Crohnovou chorobou.

V rámci přehledu o zabezpečení zdravotní péče je třeba uvést, že město disponuje celkem 36 ordinacemi a ambulancemi, z nichž 23 je obsazeno specialisty, 8 praktickými lékaři a 5 se zaměřuje na děti a mládež. Bohaté je město na nestátní zdravotnická zařízení, jichž je zde registrováno na 32. Nabídku zdravotních služeb doplňuje ještě přibližně 9 zubních nebo stomatologických ordinací.

3.1.4. Doprava a technická infrastruktura

Z hlediska dopravy jsou Mariánské Lázně jistě unikátní, neboť momentálně provozují nejmenší trolejbusovou trať v Evropě a rozvoj MHD ve městě v podstatě udával směr dalším návaznostem. Z pohledu dopravní dostupnosti je město Mariánské Lázně v nepříjemné situaci, neboť neleží na významné silniční tepně, byť dopravní osa Plzeň–Cheb svou silnicí I/21 (Cheb–Velká Hleďsebe–Chodová Planá–Planá–Stříbro) město těsně míjí a železniční trať město protíná. Odklon z hlavního silničního tahu znamená složitou navigaci pro lázeňské město nezbytnou a v železniční dopravě nyní bojuje o navrácení dříve tradičních mezinárodních spojů. Spojení se „světem“ tedy vedle železnice, která stále trpí odlivem cestujících, a to i přes nedávnou a nákladnou rekonstrukci při vybudování III. železničního koridoru, zajišťují především silnice č. II/200 a II/230 – Bor – Planá – Mariánské Lázně – Bečov nad Teplou, které spojují mikroregion na jih s dálnicí D5 (E50), s přímou vazbou na Plzeň a Prahu, či Rozvadov a dále SRN, a na severovýchod se silnicí I/20 (E49) Karlovy Vary – Bečov nad Teplou – Plzeň, která spojuje obě lázeňská města a otevírá směry na sever. Přes Velkou Hleďsebi připojením na již zmíněnou silnici I/21 vede spojení do Chebu a dále na hraniční přechody Pomezí nebo Vojtanov. Za zmínku stojí funkční travnaté letiště v obci Skláře, které je momentálně v soukromých rukou a slouží víceméně zájmové aviatice a privátní letecké dopravě, přestože bylo kdysi na začátku 20. století druhým letištěm v republice po pražské Ruzyni a pro dostupnost vyhlášených světových lánů bylo zásadní. Potenciál pro cestovní ruch ale v současné době není velký.

Stran organizace dopravy ve městě je důležitá MHD, která ve velmi rozvinuté podobě funguje od r. 1902, kdy byla vybudována úzkorozchodná jednokolejná tramvajová dráha, jež sloužila svému účelu až do roku 1952, kdy byla nahrazena trolejbusy. Zahájení trolejbusového provozu přineslo novou dimenzi do systému městské hromadné dopravy a trolejbusová doprava se stala (a do dnešní doby stále je) páteří celého systému. Po roce 1989 přešlo vlastnictví trolejí a provoz MHD do soukromých rukou. Stoupající finanční nároky na provoz městské hromadné dopravy se projeví nejen na stoupající ceně jízdného, ale i v samotném provozu. Ten byl postupně omezován a původní krátké intervaly, např. v 70. letech jezdily spoje na Hlavní ulici ve špičce v intervalu 2,5 minuty, jsou již jen dávnou vzpomínkou. Unikátní trolejbusová síť je dnes zastaralá, technicky

nevyhovuje její připojení na elektrickou síť a vzhledem k již zmíněným finančním nárokům jsou spory o její budoucnost neustále živé. Obhájci trolejbusové tratě se nemohou shodnout s ekonomy, ale vývoj se, bohužel, nedá zastavit a patrně ani výrazně změnit rozpočet města, které udržení trolejbusů podpořilo nákupem 5 nových vozidel za pomoci dotace z EU a založilo společnou firmu s dopravcem. Výsledek není tak optimistický, jak se očekávalo, a tak zřejmě neutěšený stav trolejové tratě nakonec zánik tohoto tradičního dopravního prostředku urychlí.

Doprava je stále vděčným a velmi diskutovaným tématem, a tedy i vhodnou politickou komoditou, zvláště při řešení otázky, zda trolejbusy ano, či ne. Tady je třeba připomenout, že se díky dramaticky zvýšené automobilizaci, upadajícímu významu železnice, expanzi města provázenou suburbanizací, když si plno lidí pracujících v lázních díky dostupnosti staví příbytky v přilehlých obcích, a k tomu přeskupení klientely lázní, zcela změnilo důvody pohybu ve městě. Navíc výrazně vzrostla poptávka po parkovacích místech, a to i pro dojíždějící zaměstnance, MHD samotná je spíše prostředkem k převozu obyvatel než přeprava hostů, a díky přehuštní v centru trpí klid a bezpečí lázeňského místa. Zastupitelstva v tu chvíli řeší řadu protichůdných požadavků, jako např.: všichni chtějí zaparkovat v centru, ale za parkování nechtějí platit; pro udržení standardu lázeňského místa je nutné centrum bez aut, avšak nikdo nechce chodit pěšky; lidé potřebují jezdit co nejpohodlněji do práce MHD, vyžadují více spojů a kratší intervaly, oproti tomu MHD zatěžuje rozpočet města a je třeba její provoz omezit, zrušit spoje, prodloužit intervaly, atd.

V oblasti technické infrastruktury jsou Mariánské Lázně zásobovány pitnou vodou v rámci vodárenské soustavy CHEVAK, majoritně vlastněné německou firmou, kde je město akcionářem. Zásobení pitnou vodou, stejně jako množství zdrojů vody, je dostatečné. Mariánské Lázně patří podílem připojení obyvatelstva na vodovodní síť (99,8%) k nejlépe vybaveným sídlům v ČR a kvalita místních vod je ve srovnání s ostatním bezkonkurenční. Odkanalizování města je provedeno jednotnou soustavnou stokovou sítí s odlehčením přívalových dešťových vod s čištěním odpadních vod v centrální čističce odpadních vod v obci Chotěnov. Téměř celé území města, až na malé výjimky, je plynofikováno, připojeno na vysokotlaký plynovod, jehož provozovatelem je společnost RWE Transgas, a.s. Město je momentálně zásobováno teplem prostřednictvím centrálního zdroje tepla vyráběného v městské výtopně, kde médiem je zemní plyn nebo alternativně mazut.

Provozovatelem systému je společnost Dalkia Mariánské Lázně s.r.o., jako dceřiná firma Dalkia Česká republika a.s. Veřejné osvětlení je v Mariánských Lázních zajištěno kabelovým vedením a částečně v okrajových čtvrtích města vrchním vedením. Současný stav veřejného osvětlení vyžaduje zásadní rekonstrukci a téměř na celém území je třeba zabudovat úsporné rozvaděče a progresivní svítidla, včetně částečné výměny stožárů veřejného osvětlení. Veřejné osvětlení patří rovněž v současné době k diskutovaným tématům. K technické infrastruktuře neodmyslitelně patří místní komunikace. Městské vozovky a chodníky jsou běžnou ukázkou hospodaření nejen v Mariánských Lázních, ale v celé republice. Naučili jsme se je opomíjet a zvykli si utrácet peníze na jiné účely, a to přesto, že všichni jsou dennodenně s jejich stavem konfrontováni. Mariánské Lázně jsou protkány 70 km vozovek a bezmála 60 km chodníků a pěšin. Průměrná míra poškození je u vozovek 49%, u chodníků je situace mírně optimističtější, zde je průměrné opotřebení „pouze“ 39%. Dohromady to znamená vnitřní dluh cca 350 mil, což je 1,5 ročního rozpočtu města. Stav komunikací patří rovněž k vděčným tématům politické diskuse, zvláště pak když správou místních komunikací je pověřená obchodní společnost vlastněná městem. Názory jednotlivých aktérů politického života v Mariánských Lázních na způsob hospodaření této společnosti se různí, a dokonce skupina kolem této městské firmy se kvůli zajištění pozice ucházela o místo v zastupitelstvu.

3.1.5. Sport, kultura, volný čas

Mariánské Lázně disponují velmi bohatým arsenálem sportovišť co do počtu i struktury. Výdaje do vlastních i cizích zařízení neustále stoupají a žádostí o finanční výpomoc eviduje mariánskolázeňské zastupitelstvo stále více. Není to dáno ovšem pouze tím, že se trendu rozdělování subvencí jednotlivé subjekty přizpůsobují, ale také proto, že dochází k dlouhodobému a zřejmě nevratnému odlivu privátních podporovatelů a sponzorů. Situace je dána pochopitelně ekonomickou situací, ale také legislativou a daňovým zatížením soukromého sektoru. V lokalitě absentuje silný a stabilní subjekt, který by masívně do sportu (i kultury) přispíval. Na město se momentálně navěšuje stále větší počet sportovních klubů a zařízení, kterým hrozí uzavření nebo ukončení činnosti. Za těmito subjekty stojí vždy určité lobby a na jeho schopnostech a vazbách vůči samosprávě záleží úspěšnost podaných žádostí. Rukojmím bývají skoro ve všech případech děti a mládež. Počet sportovišť je v Mariánských Lázních skutečně exkluzivní a do budoucna bude

nezbytné provést revizi využívání a udržitelnosti těchto zařízení. Město nabízí vedle přirozeného prostředí stezek, vycházkových tras, parků a cyklostezek především plavecký bazén, letní přírodní koupaliště, zimní stadion a velkorysý lyžařský areál, k tomu dlouhou plochou dráhu, golfové hřiště, atletický stadion s tartanovou dráhou, 6 fotbalových hřišť a nespočetně tenisových dvorců. Tento bohatý výčet doplňují sportovní haly většinou v rámci školních areálů, jízdárna, na privátní bázi fungující fitcentra a tělocvičny, sály pro squash a ricochet a několik relaxačních bazénů včetně zázemí, které jsou součástí vybavenosti místních hotelů.

Kultura se v Mariánských Lázních ocitá na dvojí koleji. Jednak jako součást nabídky a propagace cestovního ruchu, jejíž úloha je nezvratná a znamená povinnou službu ve prospěch lázeňských hostů a turistů, a vedle toho jako výchovná součást vzdělávání a infrastruktury města ve prospěch jeho obyvatel. Pro město typu Mariánských Lázní je kultura významným faktorem, neboť se promítá do ducha celého města a pohostinnost, úroveň a přívětivost, které doplňují danou nabídku kulturního vyžití, jsou předpokladem úspěchu v stále sílící konkurenci v oblasti cestovního ruchu. Zde je vhodné jmenovat především městské divadlo, kino a společenský sál, jenž slouží mj. k pravidelným koncertům vážné hudby. Tu pro město produkuje Západočeský symfonický orchestr, jenž je obecně prospěšnou organizací zřízenou městem Mariánské Lázně a vzhledem k vysokému provoznímu příspěvku je neustále trnem v oku tvrdým ekonomům. Orchester patří k nejstarším v republice a je jistým bohatstvím města. Jeho zrušení či zachování je třaskavým politikem a rozděluje zastupitelstvo na dva tábory. V souvislosti s hudbou stojí za zmínku významná kulturní a společenská akce, Chopinův festival, jako část kulturního vlastnictví města. Součástí kulturní vybavenosti obce jsou městská knihovna, která je převážně zacílena na obyvatele obce a její význam pro návštěvníky není zásadní, a městské muzeum, jenž má přibližně vyvážený význam pro místní ve formě shromažďování historicky významných údajů a zaznamenávání pozornosti hodných událostí, včetně plnění vzdělávací a publikační funkce, i pro návštěvníky města jako jeden z možných objektů jejich prohlídky, čili jako turistický cíl. Obě střediska jsou příspěvkovými organizacemi zřízenými a provozovanými městem Mariánské Lázně. Významným subjektem na kulturním poli je městem zřízená společnost zajišťující jak kulturu, tak informační servis a v současné době je o její činnost velký zájem ze strany hoteliérů a provozovatelů zařízení cestovního ruchu.

3.2. Politická charakteristika města

Pro pochopení současné politické situace je nutná malá retrospektiva. Sociální i ekonomické klima ve městě výrazně ovlivnilo otevření hranic v roce 1990. Tehdy Mariánské Lázně zaplnily doslova houfy zvědavých turistů, zejména ze sousedního Německa. Nápor na lázně byl opravdu silný a mnoho obchodníků i hoteliérů zažívalo zlatá léta. Byly to doby: „kdo dříve zahájí podnikání, zbohatne“. Město, z velké části složené ze zotavoven ROH, z provozoven Hotelů a restaurací a ze zařízení státního podniku Léčebných lázní, bylo svědkem podnikatelských pokusů jednotlivých provozovatelů, velkého chytračení s tehdy ještě nezákonnou směnou valut a téměř hysterického kasírování turistů. Nápor byl tak razantní, nečekaný a po dlouhých letech živnostenského půstu tak omamný, že si nikdo neuvědomoval riziko bezuzdně povolených stavidel obezřetnosti. Tehdy se všechna zařízení, na nichž stála prosperita města, překotně privatizovala. Někdy oficiálně (Hotely a restaurace), někdy skrytě (Orea, G.E.N.). Noví majitelé zabírali své „klajmy“, investovali a vydělávali. Bohužel v té době jen hrstka dokázala odhadnout výjimečnost období a nestavěla ekonomickou návratnost na právě probíhajícím boomu. Vysvětlení tohoto tučného období, celkem blízkému zlaté éře lázní, lze přičíst zejména nesmírně příznivému kursu Koruny vůči Marce, nízkým cenám a rovněž nemalé zvědavosti cizinců.

Doby bezprostředně po Sametové revoluci byly typické politickou nevyspělostí, demokratickou nezralostí, nedočkavostí i amatérismem, a hlavně skoro chorobnou nenávistí k uplynulé epoše hraničící až s revanšismem. Co bylo do roku 1990, bylo špatné, a tedy vše opačné je dobré. Lidé si najednou neuměli vybrat zastupitelské orgány, neuměli uchopit právo výběru, a tak mezi jinými v orgánech stanuli křiklouni a všemožní „podnikavci“, jejichž partikulární zájmy velmi často převažovaly nad proklamovanými sliby. Zastupitelé tehdy s nadšením privatizovali kdeco a zbavovali se všech výtobytků minulosti bez zábrán a uvážení. Mezi zvláště „podařené“ kousky lze jmenovat privatizaci Technických služeb, včetně rozprodání technického parku i zázemí; promarnění převodu státního podniku Dopravní podnik Mariánské Lázně na město měl v tu dobu pověst západočeských Slušovic a patřil k jedinému podniku svého druhu v republice, který dokázal hospodařit bez provozní dotace); prodej podílu ve společnosti Léčebné lázně, která zaměstnávala a stále zaměstnává nejvíce lidí ve městě a spravuje léčivé prameny;

nevýhodně uzavřená smlouva na pronájem objektu městské výtopny, což znamenalo vložení strategické služby do rukou jednotlivců a s tím také osud peněženek všech občanů i podnikatelů ve městě, neboť cena za teplo patří dodnes k těm vyšším v republice; špatně odhadnuté parametry mandátní smlouvy na správu bytového i nebytového fondu, díky čemuž přišlo město o několik desítek milionů korun, atd. Všechny tyto skutečnosti ovlivňují politické ovzduší v Mariánských Lázních.

3.2.1. Místní politické subjekty

Mariánské Lázně jsou maloměstem, a to včetně pejorativního významu tohoto slova. Podle toho také vypadá účast a orientace na politické scéně. Jejich 13,5 tisíce obyvatel je řadí spíše k menším městům. Charakteristika místních politických subjektů se proto věnuje nejen místně působícím politickým stranám, ale také významným občanským sdružením, která ve městě dlouhodobě a organizovaně působí. Z hlediska výsledků voleb do městského zastupitelstva má v politickém životě města rozhodující postavení Občanská demokratická strana, Česká strana sociálně demokratická, Komunistická strana Čech a Moravy a vedle toho sdružení VOLBY 94 a Změna pro Mariánské Lázně. Těmto subjektům již menší měrou sekundují další strany, zejména Křesťanská demokratická unie a Československá strana lidová a Unie svobody, a sdružení kolem strany Volba pro město. Ostatní subjekty v politickém spektru historicky figurují marginálně nebo jednorázově.

Občanská demokratická strana

Místní sdružení ODS v Mariánských Lázních bylo založeno v listopadu 1991. Z hlediska získaných mandátů je bezkonkurenčním vítězem, a to i při zohlednění obsazení postu starosty, neboť z pěti případů voleb byl starosta z ODS zvolen třikrát. Pouze výsledky voleb v roce 1994 znamenaly neúspěch, když ODS získala jen jediný mandát. Od té doby ODS dominovala ve volbách pravidelně. V roce 1998 byla zvolena starostkou obce Ellen Volavková a v letech 2006 a 2010 stanul v čele města Zdeněk Král. V roce 2002 sice ODS starostu nenominovala, ale přesto se zúčastnila vládnutí ve městě, kdy dosadila oba místostarosty. Za celou novodobou historii získala ODS dohromady 25 mandátů. Žádná jiná strana, která za sledované období od roku 1994 v Mariánských Lázních kandidovala, nebyla z hlediska počtu obdržených mandátů úspěšnější.

Stran sestavování kandidátek v posledních volbách dodržuje místní sdružení vnitřní směrnici a snaží se, aby na listinách byli pouze členové strany. Zkušenost ale potvrzuje, že i ODS v Mariánských Lázních začíná trpět personální nouzí, a tak se zřejmě v příštích volbách od tohoto úzu bude nucena odchýlit. Obměna kandidátů v rámci jednotlivých voleb je spíše nižší, většina členů se účastnila vícekrát, 29 členů kandidovalo více než jednou a za ODS se na obecních volbách podílelo v průběhu pěti období pouze 53 osob (při obsazení 105 kandidátních míst – pozn. autora). Je to pochopitelné číslo při vědomí, že kandidátky staví strana z vlastních členů. Dva členové kandidovali ve všech pěti volbách, dva ve čtyřech. Z pohledu podílu žen na kandidátních listinách lze říci, že příliš prostoru ženy v mariánskolázeňské ODS nedostávají.

Na konci roku 2012 mělo místní sdružení 31 členů, z toho 6 žen. Doposud je členská základna ODS poměrně stabilní, byť si prošla krizovým obdobím „Sarajeva“ na přelomu roku 1997 a 1998 v souvislosti s nejasnostmi ve financování strany. Tehdy místní sdružení ODS opustilo několik členů, kteří přešli většinou do ODA nebo US-DEU, a místo předsedy převzal Zdeněk Král, který s malou přestávkou vede místní sdružení dodnes. On společně s Mgr. Volavkovou, bývalou krajskou radní a zastupitelkou, jsou také největšími osobnostmi místního sdružení. Momentálně lze říci, že ODS prodělává období recese nejen na vrcholové úrovni. V průběhu jara 2013 byl očekáván v důsledku celostátní ztráty preferencí výrazný úbytek členů, ale ve skutečnosti odešlo z místního sdružení pouze několik jedinců. I tak je odklon od tradičních stran pro dnešní dobu charakteristický a zájem mladých lidí se upírá jednoznačně jiným směrem.

Oficiální členské schůze ODS se konají přibližně jednou za čtvrt roku dle potřeby a pravidelně se schází rada sdružení společně se zastupiteli před jednáním zastupitelstva nebo první pondělí v měsíci. K intenzivnějšímu setkávání členů dochází vždy v předvolebním období, kdy aktivita narůstá, zejména v rámci volební kampaně. Ta probíhá prostřednictvím veřejných setkání s občany a distribuce bulletinu, většinou o dvou nebo třech číslech. Místní sdružení ODS v Mariánských Lázních nevydává žádné propagační periodikum a www stránky zřízené před volbami v roce 2010 momentálně stagnují a není v nich žádný pohyb.

O úspěšnosti jednotlivých aktérů a jejich účasti ve volbách hovoří následující Tabulka č. 9.

Tab. č. 9 Účast stran a hnutí ve volbách do obecního zastupitelstva

pořadí	subjekt	získané mandáty	volební rok				
			1994	1998	2002	2006	2010
1	Občanská demokratická strana	25	●	●	●	●	●
2-3	Česká str.sociálně demokratická*	17	●	●	●	●	●
2-3	VOLBY 94*	17	●	●	●	●	●
4	Komunistická str.Čech a Moravy	12	●	●	●	●	●
5-6	Křesť.a dem.unie-Čs.str.lidová	7	●	●	●	●	●
5-6	Unie svobody*	7		●	●	●	●
7	Změna pro Mariánské Lázně*	6				●	●
8	Volba pro město*	5			●	●	●
9-17	Celostátní aktiv občanů	1					
9-17	Koalice SPR-RSČ, SDČR	1	●				
9-17	Občanská demokratická aliance	1	●	●			
9-17	Sdruž.nezáv.kand.-míst.celkem	1		●			
9-17	Sdružení LSNS, SZ, SD(OH), NK	1	●				
9-17	Sdružení nezávislých kandidátů	1	●				
9-17	SNK "MĚSTO SOBĚ"	1					●
9-17	Strana za životní jistoty	1			●		
9-17	TOP 09	1					●
18-24	Česká pirátská strana	0					●
18-24	Liberálně demokratická strana	0	●				
18-24	Národní sjednocení	0			●		
18-24	SNK - Sdružení pro rozvoj M.L.	0			●		
18-24	Strana zelených	0			●		
18-24	Věci veřejné	0					●
18-24	Volte Pr.Blok www.cibulka.net	0					●

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

* - strany nebo sdružení kandidovaly v koaličních uskupeních

Zde je znázorněna účast jednotlivých stran, hnutí či sdružení a jejich úspěšnost v podobě získaných mandátů.

Česká strana sociálně demokratická

ČSSD je co do získaných mandátů nepochybně druhou nejúspěšnější stranou, v období mezi roky 1994 a 2010 získala dohromady 17 mandátů v městském zastupitelstvu, nicméně co se týče participace na řízení města, ocitla se tato strana dvě minulá období v opozičních lavicích. Až nyní se do vedení města vrátila, když po hubených letech získala čtyři mandáty. Post starosty ČSSD ve sledovaném období nikdy neobsadila, ale aktivně se účastnila vedení v letech 1998-2002 a později až v současnosti, kdy člen ČSSD vykonává

funkci 1. místostarosty. Zvláštní zmínku zasluhuje Pavel Poc, který působil rovněž ve funkci 1. místostarosty v uvedeném období 1998 – 2002 a který dnes reprezentuje ČR v Evropském parlamentu.

Místní organizace sociální demokracie byla v Mariánských Lázních založena v roce 1990. Zakládajícími členy byli převážně pamětníci a sympatizanti ČSSD z období před sloučením s KSČ v roce 1948, případně stoupenci Československé strany socialistické. Členská základna je stále relativně stabilní. V poslední době lze pozorovat nárůst počtu členů. V současnosti má místní organizace 38 členů. Výraznými postavami jsou současní zastupitelé Petr Horký a zejména Miroslav Míka, jenž je ústřední osobností strany. Předsedou je momentálně Libor Haas.

Z hlediska kandidatury ve všech volbách převažují straníci před kandidáty bez politické příslušnosti, skladba je pestrá a vyrovnaná a v jednotlivých volbách dochází k relativně standardní obměně kandidátních listin. Za období mezi roky 1994 a 2010 se o mandát v zastupitelstvu města ucházelo 59 kandidátů (všechny listiny kandidátů byly vždy naplněny). Všechny pěti voleb se účastnili pouze dva lidé z členské základny, další dva pak kandidovali čtyřikrát.

Sociální demokraté patří v Mariánských Lázních mimo politickou arénu městského zastupitelstva k těm aktivnějším, avšak jedná se spíše o společenské akce typu oslav dne dětí, apod. Jinak nevydávají žádné periodikum a webové stránky nejsou příliš živé, byť byly aktualizované v rámci nedávné kauzy rušení nemocničních lůžek. Ve volební kampani bývá ČSSD aktivní, zejména přímým setkáním s voliči pod otevřenou oblohou.

Komunistická strana Čech a Moravy

Přestože se dá o Mariánských Lázních hovořit jako o pravicovém městě, má KSČM v prostředí komunální politiky města Mariánských Lázní stále své místo i své sympatizanty. Za sledované období mezi roky 1994 a 2010 získala dohromady 12 mandátů v městském zastupitelstvu. V podstatě se dá říci, že standardně získává KSČM minimálně dva mandáty. V posledních volbách získala strana 3 křesla v městském zastupitelstvu a zdá se, že i v Mariánských Lázních dochází v důsledku roztrpčení nad současnou politickou situací k přesouvání voličských hlasů zprava doleva. KSČM není počtem mandátů

v mariánskolázeňském zastupitelstvu rozhodujícím subjektem a na místo v opozici si již zvykla, byť by se na řízení ráda podílela. Vnitřní pravidla ODS ale spolupráci ani na komunální úrovni nepřipouštějí, takže k otevřenému spojení za vlády ODS s velkou pravděpodobností nedojde.

KSČM zde prošla na počátku 90. let obdobím transformace z původní KSČ, což se projevilo mj. i značným úbytkem členů. I tak ale byla a stále zůstává nejpočetnější skupinou. Na počátku roku 2013 měla základní organizace v Mariánských Lázních 49 členů. Jejich počet průběžně klesá v podstatě vymíráním, neboť KSČM má nejvyšší věkový průměr ze všech stran v ML. Jistou nadějí je příchod čtyř mladých členů ve věku kolem 30 let v roce 2012. Vezmeme-li v úvahu věkovou strukturu členů strany, je pak pochopitelné, že většina z nich není ve stranické práci příliš aktivní a na členství se podílí převážně formou platby členských příspěvků a účastí na oficiálních schůzích, které mají na programu jednání záležitosti významné pro chod základní organizace. Lídrem a ikonou mariánskolázeňských komunistů je dlouholetý člen zastupitelstva Pavel Miklušák, který sice již nepůsobí jako předseda, ale je ústřední postavou strany.

Z hlediska kandidatury do městského zastupitelstva se KSČM chová jako jiné velké strany a s úspěchem je schopna obsadit kandidátní listiny straníky a jen výjimečně kandidáty bez stranické příslušnosti. Obměna kandidátů v jednotlivých volbách je relativně nízká. Ve sledovaném období kandidovalo na pěti kandidátních listinách s 21 místy 49 kandidátů. KSČM se účelově a úspěšně realizuje v rámci živých jednání městského zastupitelstva, mimo něj však nevybočuje z rámce aktivit jiných politických subjektů v Mariánských Lázních. Základní organizace nevydává žádné vlastní periodikum a vlastní webovou stránku KSČM neprovozuje.

Sdružení nezávislých kandidátů VOLBY 94

Na malém městě jako jsou Mariánské Lázně je vždy jistá část kandidátů formována do účelových seskupení, která většinou vzplanou a po volbách zase pohasnou. Výjimku tvoří akční a dobře semknutá skupina kolem výrazné osobnosti města, Luďka Noska. Toto sdružení figuruje v různých obměnách na místní politické scéně již od roku 1994. Za léta působení dosáhlo sdružení značných úspěchů. Co do počtu mandátů se vyrovná Sociální demokracii, co do obsazení atraktivních míst, byli členové tohoto sdružení po čtyři volební

období v městské radě a Dr. Nosek byl dvakrát zvolen starostou města. Nutno konstatovat, že sdružení takových výsledků dosáhlo díky silným organizačním schopnostem lídra, včetně jeho umění získat na kandidátku známé, populární a kvalitní osobnosti ze všech možných sfér života ve městě. V tomto ohledu mají sdružení nezávislých kandidátů výhodu, neboť množina potenciálních kandidátů není zúžena členstvím ve straně. Kolem silného jádra, jež čítá zhruba osm příslušníků, se během sledovaného období vystřídala celá řádka osobností, vybíraných mj. i pro jejich obecnou oblíbenost mezi obyvatelstvem. V pěti obdobích za toto seskupení kandidovalo 57 lidí.

Sdružení se chová dosti podobně jako reálná politická strana, neboť vyjma příspěvků a organizační struktury udržuje aktivitu členů formou pravidelných setkání, pochopitelně s důrazem na obsah projednávaných materiálů v zastupitelstvu, a konzultací k aktuálně řešeným problémům. Jinou činnost ale sdružení nekoná, nezřídilo webové stránky ani nevydává žádné tiskoviny.

Ostatní političtí aktéři

V rámci kandidatury do městského zastupitelstva zasluhují zmínku ještě strany, které z hlediska zisku mandátů nejsou zásadně důležité, ale mají jistou historii a jejich působení se v místní politice nějak otisklo. V Mariánských Lázních působí v podstatě od začátku Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), kterou tvoří převážně starší členové, situace je zde podobná jak v KSČM, a činnost strany je spíše formální. Nicméně za tuto stranu pravidelně a úspěšně kandiduje výrazná postava místní politiky Jindřich Horáček, který se dostal zastupitelstva ve všech případech, kdy kandidoval. Aktivní skupinou jsou rovněž bývalí členové ODS, kteří opustili tuto stranu v roce '97 a založili buňku Unie svobody. Někteří z nich kandidovali v roce 1994 za ODS, v dalších volbách ale již vždy za US, později US-DEU, a to samostatně, nebo v rámci volební koalice. Tato skupina je velmi činná, i když jen v rámci okruhu vlastních členů, a ve volbách vždy nějaký mandát získává. K těmto dvěma stranám náleží jmenovat ještě stranu, která v podstatě nefunguje, ale kandidátku staví pravidelně od voleb 2002, kdy se v Mariánských Lázních etablovala, a získává vždy minimálně jeden mandát, ale také obsazuje místo v městské radě. Je jí Volba pro město. Skuteční straníci jsou zde pouze 2, ale jsou schopni kolem sebe seskupit vždy kvalitní kandidáty obecně s velmi nízkým

věkovým průměrem, tudíž s cílem oslovit mladší voliče, což se většinou daří. Významnou postavou tohoto seskupení je lídr kandidátek Pavel Říha.

Zvláštní pozornost zaslouží ještě formace, která vznikla jako protiváha sdružení VOLBY 94, nazývá se Změna pro Mariánské Lázně a působí na místní politické scéně druhé volební období. V obou získalo shodně po třech mandátech, obsazuje dvě místa v městské radě a v minulém období navíc post místostarosty. Toto sdružení je typickým příkladem, jak aplikovat demokracii v praxi. Skupina se pravidelně schází k řešení věcí spojených s jednáními městské rady či zastupitelstva a nepravidelně pořádá mítinky s občany k diskusím na vážná aktuální témata. Sdružení momentálně reprezentuje tucet aktivních členů. Sdružení zřídilo vlastní stránky, kde pravidelně informovalo o novinkách, postojích i vlastních počinech, ale postupně aktivita opadla a momentálně jsou stránky mimo provoz.

Tabulka č. 10 prezentuje momentální složení 21členného zastupitelstva a rozložení sil v městské radě. Tabulka nepopisuje přesně volební výsledek, neboť ODS získala ve skutečnosti 4 mandáty, ale jeden člen při povolebních vyjednáváních stranu na protest opustil. Povolební koaliční dohodu podepsalo tehdy 5 subjektů, které mají dohromady 13 hlasů proti 8 opozičním. Za zmínku stojí fakt, že koaliční dohoda vznikla na základě různých kompromisních ústupků a obětí a přes zdánlivě silnou převahu hlasů je formátem nestabilním, například díky zmíněné polarizaci kvůli městské výtopně. Model této koalice odpovídá v typologii definované Stanislavem Balíkem koalici minimální vítězné ideově nepropojené (Balík, 2009).

Tab. č. 10 Rozložení sil v zastupitelstvu města mariánské Lázně v roce 2013

Kandidátní listina		Počet mandátů	Rada města		
číslo	název		koalice	počet členů	uvolněný funkcionář
1	Sdružení "STAN", NK VOLBY 94	3			
2	TOP 09	1			
3	SNK "MĚSTO SOBĚ"	1			
4	Koalice VPM, US-DEU	2		1	
5	Komunistická str.Čech a Moravy	3			
7	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	1			
8	Sdružení Suverenita, NK, Změna pro ML	3		2	
10	Česká str.sociálně demokrat.	4		2	místostarosta
11	Občanská demokratická strana	3		2	starosta

Pramen: vlastní zpracování, 2013

Nepolitičtí aktéři

Život obce spočívá také v nadstavbě, kterou zajišťuje zejména nezisková sféra. Některé aktivity jsou dokonce neodmyslitelnou součástí života a mají se těšit stálé pozornosti obce. Vždyť dobrovolnou činnost nelze brát na lehkou váhu, neboť je v rámci plnění veřejné služby nezbytná, a z hlediska důležitosti společenské angažovanosti obyvatel, výchovy dětí a mládeže, veledůležitým politickým materiálem s významnými dopady na život města.

Nejmasovější jsou vždy spolky kolem sportu, není proto náhodou, že sportovci jsou všeobecně považováni za silné a vlivné lobby, a také velmi vlivný a početný elektorát. Vzhledem k tomu, že provozování sportu závisí částečně i na počtu a rozmanitosti sportovních zařízení a jejich dostupnosti, spadá jejich celkové plánování do kompetence orgánů státní správy, které mají za povinnost přihlížet k celostátním, krajským i místním potřebám, ale také k již existujícím veřejným, soukromým či komerčním zařízením. Obec tak připravuje různým subjektům prostředek k realizaci jejich aktivit. Tyto subjekty pak působí dále a jsou živnou půdou pro participaci občanů v zájmové sféře.

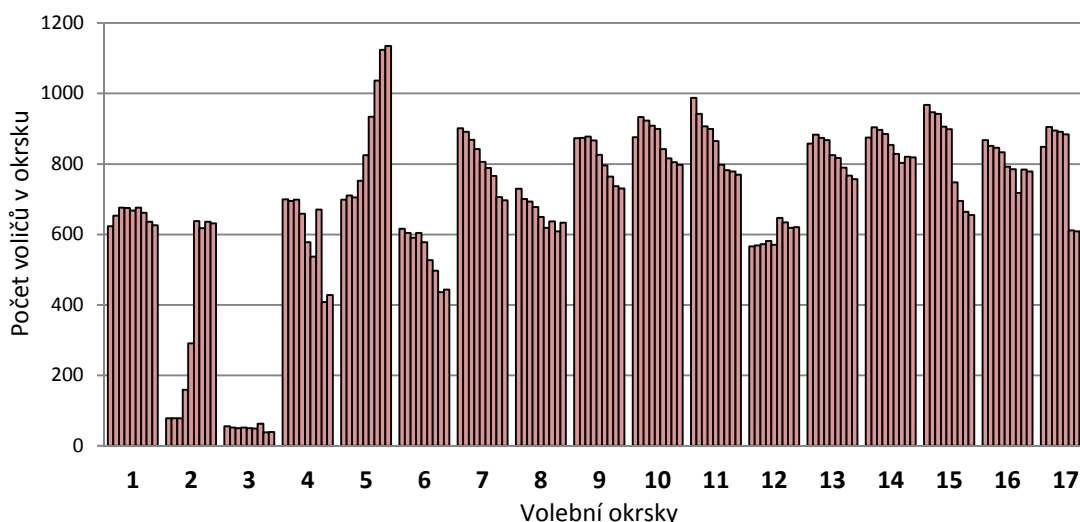
3.3. Volby v Mariánských Lázních

3.3.1. Územní členění

Obvyklým měřítkem hodnocení míry participace občanů na veřejném životě je účast občanů ve volbách, kterou považujeme za tradiční a obecně nejjednodušší a nejběžnější formu participace. Při sledování přístupu obyvatel k volbám a jeho vývoje ve vybrané obci je patrně nejpopsnější srovnávat účast voličů a volební výsledky z několika hledisek. V této práci budeme posuzovat hledisko prostorové, čili rozvrstvení v rámci celku i volebních okrsků, nebo ve vztahu k regionu a republikovým průměrům, hledisko časové, neboli porovnání výsledků voleb do různých zastupitelských sborů ve stejném období, a v neposlední řadě i porovnání skladeb jednotlivých kandidátek.

V rámci objektivní prezentace volebního chování občanů je prvním sledovaným faktorem volební prostor. Mariánské Lázně jsou pro volby rozděleny do 17 volebních okrsků. S demografickým vývojem se mění počty voličů nejen postupným ubýváním obyvatel města obecně, ale také migrací, resp. odchodem obyvatel z centra. Vývoj počtu voličů

v jednotlivých okrscích vyjadřuje následující graf, kde jsou zakresleny stavy v období od krajských voleb v r. 2000 až po prezidentské volby r. 2013.

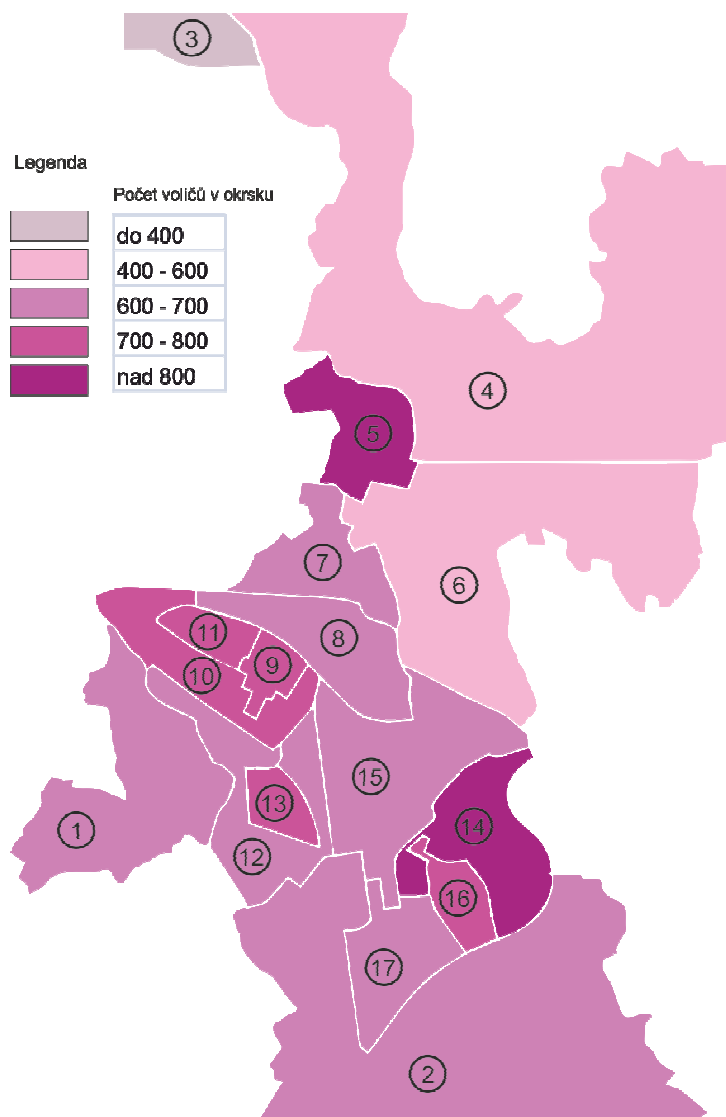

Obr. č. 3 Vývoj počtu registrovaných voličů v jednotlivých volebních okrscích

Anomální změna v okrsku č. 2 byla vyvolána výstavbou bytových domů a začlenění této nové čtvrti do okrsku. Tato změna mimochodem ovlivňuje významně pohled na tento volební okrsek z pohledu orientace, neboť v prvních parlamentních volbách zde dominovala ČSSD, ale příchod nových voličů znamenal obrat k pravicovým stranám. Poměrně významnou chybu v interpretaci vyvolává okrsek č. 5, který v sobě zahrnuje městský úřad a kde má mnoho obyvatel z různých důvodů nahlášeno místo trvalého bydliště. Zde ale ve skutečnosti nebydlí a zhusta se v Mariánských Lázních vůbec nevyskytují. Tato skutečnost statisticky ovlivňuje výsledky nikoli nevýznamně. Rozdělení okrsků v území ilustruje obrázek č. 4. Na něm je patrné, že okrsky nacházející se v centru města, jsou dnes slabší. Mimo rámec vybočuje již zmíněný okrsek č. 5. Velikost okrsku sehrává roli při porovnání volební účasti, neboť ovlivňuje procentní podíl.

Pro porovnání aktivit volebních okrsků dobře poslouží tabulky v přílohové části (příloha č. 3 a 4), kde jsou zaznamenány průměrné volební účasti v jednotlivých okrscích, ještě názornější je grafické vyjádření situace na obrázku č. 5. Jak bylo uvedeno výše, výsledky okrsku č. 5 jsou deformovány vysokým počtem „virtuálních“ voličů, kteří se v uvedené lokalitě většinou nezdržují. Naopak více než vysokou účast vykazuje okrsek číslo 3, což je odlehlá osada Kladská spadající pod katastr Mariánských Lázní a čítající proměnlivě od 40

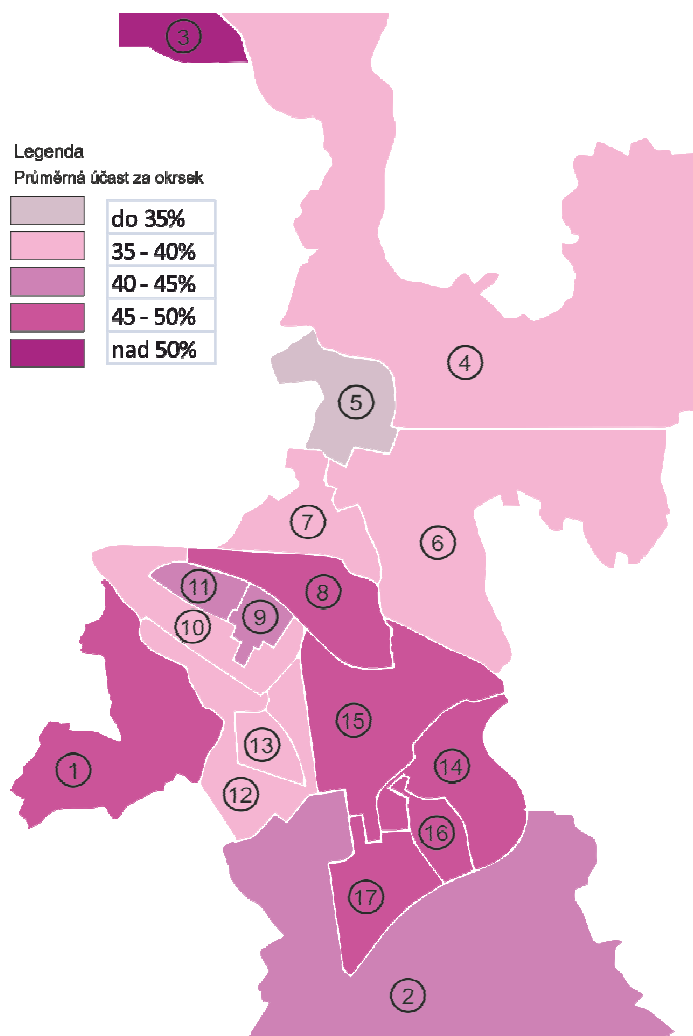
do 50 voličů. Nízký počet dává předpoklad, že přítomnost jedince ovlivňuje procentně v přepočtu výsledek významněji, než v okrsku s 800 voliči.

Obr. č. 4 Rozdělení volebních okrsků v Mariánských Lázních

Vzhledem k tomu, že se obecně volební účasti průběžně mění dle druhu voleb, a také s klesajícím zájmem v toku času, není průměr zcela objektivní údaj a pro zpřesnění by bylo vhodnější výsledky rozlišit podle širších kritérií. Pro potřeby této práce ale souhrnný údaj o aktivitě v jednotlivých okrscích postačí, aby ilustroval souvztažnost míry participace občanů a území, resp. sociálního složení obyvatel daného okrsku. Hodnocení podle jednotlivých druhů voleb je představeno v jiné části této práce, avšak lze v této chvíli ověřit, zda existuje souvislost mezi volební účastí a politickou orientací většiny voličů

v okrsku. Bývá totiž zvykem, že voliči relevantních stran, zejména levicových, jsou „ukázněnější“ a své právo volit dodržují bezvýtku.

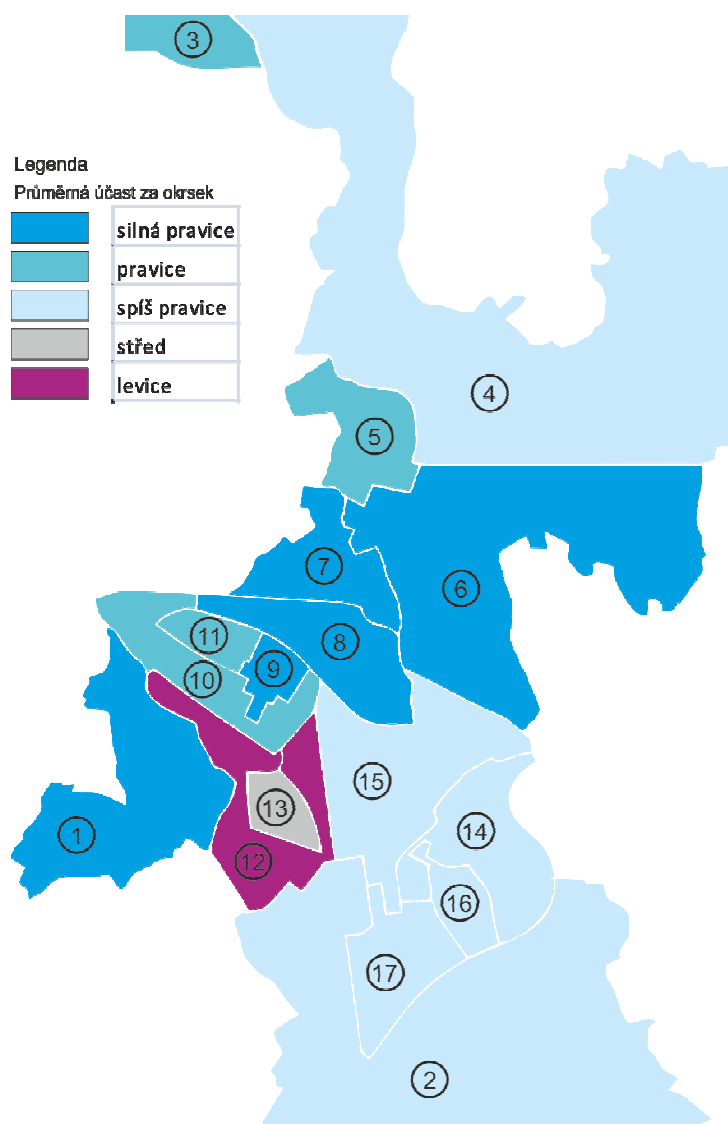

Obr. č. 5 T Volební účast v jednotlivých volebních okrscích.

Tabulka č. 3 v přílohouvé části uvádí srovnání volební účasti ve volebních okrscích při volbách celostátního významu, v tabulce č. 4 je pak srovnání účasti v regionálních volbách a celková průměrná účast za všechny, kromě senátních, jež se vyznačují velmi nízkou účastí v druhých kolech, která výsledky zkrusluje – viz hodnocení jednotlivých voleb. Sledované období je od parlamentních voleb 1998 po poslední volby, kterými byla volba prezidenta republiky 2013.

Tabulky potvrzují, že skutečně existují okrsky obydlené aktivnějšími a naopak méně angažovanými občany a že se rozdíly v účasti příliš v čase nemění. Současné si nelze nyní

nevšimnout rozdílů v přístupu k jednotlivým volbám. Občanům v Mariánských Lázních nejsou lhostejné parlamentní volby, k urnám dorazili relativně v hojném počtu při referendu o vstupu do Evropské unie i při první přímé volbě prezidenta. Průměrná účast se v těchto případech pohybuje kolem 50%. Kupodivu nižší účast je během komunálních voleb (37,08%). Téměř mimo zájem jsou pak paradoxně volby do krajských zastupitelstev (27,14%) a logicky do vzdáleného, a mnohými odmítaného Evropského parlamentu (25,04%). Obě tabulky mj. ilustrují značný rozdíl mezi volební účastí mezi okrsky s nejvyššími a nejnižšími výsledky. Poměr se blíží až jedné ku dvěma.

Obr. č. 6 Politická mapa volebních okrsků v Mariánských Lázních

Podíváme-li se na územně prostorové vyjádření volební účasti, lze odvodit, že míra participace je ovlivněna skladbou obyvatelstva, viz obrázek č. 5. Nejnižší a nejvyšší průměrná účast již byla zdůvodněna. Relativně nižší účast je ale patrná i v okrscích 4, 6 a 7, které pokrývají centrální lázeňské území. Zde mnozí mají bydliště, ale často byty pronajímají, nebo centrum opouštějí. Stejně procento vykazují také obyvatelé sídliště Plzeňská, které vzniklo za účelem ubytování důstojníků místní vojenské posádky (dnes již zrušené, pozn. autora), sídliště Třešňovka a Panská pole, kde se vyskytuje větší množství sociálně slabého obyvatelstva, a v neposlední řadě sídliště Vora, vystavěného státním podnikem Diamo Příbram pro zaměstnance uranových dolů. Zde se do nižšího zájmu o politickou participaci promítá zřejmě rozčarování ze současné doby a likvidace značného počtu pracovních míst v regionu. Naopak vyšší míru angažovanosti sledujeme v ostatních sídlištích (Úšovice) a zejména mezi domkaři v části Hamrníky. Při pohledu na jednotlivé případy pak stojí za zmínku naprosto unikátní výsledek v okrsku č. 14 při parlamentních volbách v roce 1998, kdy k urnám tehdy dorazilo 99,37% registrovaných voličů. V absolutních číslech se k volbám nedostavili pouze 4 voliči!

Porovnáme-li okrsky z hlediska politické orientace v parlamentních volbách, které jsou v tomto ohledu nejobektivnější, vidíme, že nelze jednoznačně označit souvislost mezi volební účastí a inklinací elektorátu k té či oné straně politického spektra. Příklad okrsku č. 12 ale potvrzuje vzájemnou souvislost politické orientace a sociálního složení obyvatel. Viz obrázky č. 5 a 6.

3.3.2. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Volbám do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR je voličstvem přikládán největší význam a jsou charakteristické nejvyšší volební účastí. Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny zahrnuje data týkající se voleb v letech 1998, 2002, 2006 a 2010. Výsledky voleb v roce 1996 nejsou v analýze zahrnuty z důvodu omezeného množství dostupných dat, totéž platí o volbách do České národní rady v letech 1990 a 1992, jejichž výsledky navíc nepřinášejí objektivní pohled na aktivitu občanů, neboť tehdejší chování občanů bylo ovlivněno euforií v bezprostředním porevolučním období a neodpovídalo jednání voličů v prostředí standardně a dlouhodobě fungujícího demokratického systému. Tehdy až hraniční snahy vymezit se vůči předešlému období doprovázela absence zkušeností s politickými stranami a jejich programy, vyjma do té doby vládnoucí Komunistické

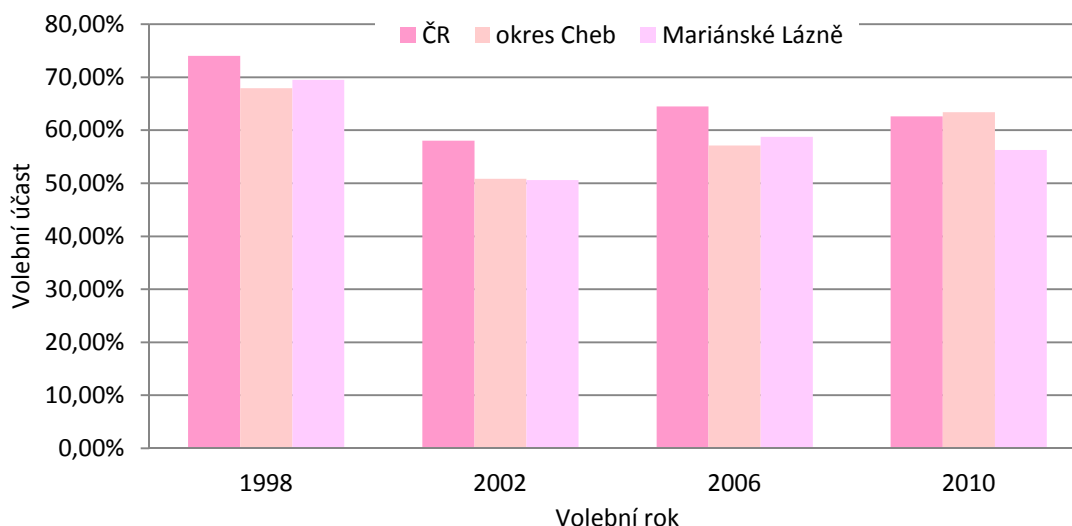
strany, k níž mohl někdo inklinovat, ale většina ji považovala téměř za zločineckou. V Mariánských lázních tomu nebylo jinak.

Ve sledovaném období kopírovala účast v Mariánských Lázních většinou trend regionální a za celostátním průměrem zaostávala zhruba o 7 %. Účasti popisuje tabulka č. 11 a ještě lépe situaci ilustruje graf na obrázku č. 7.

Tab. č. 11 Volební účast v jednotlivých parlamentních volbách

	1998	2002	2006	2010
ČR	74,03%	58,00%	64,47%	62,60%
Region – okres Cheb	67,94%	50,86%	57,10%	63,40%
Mariánské Lázně	69,50%	50,57%	58,75%	56,29%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Obr. č. 7 Volební účasti v parlamentních volbách

Jako v celé republice byla parlamentním volbám věnována vyšší pozornost oproti ostatním. Je to logické a místní obyvatelé si nenechali ujít možnost vyjádřit svůj postoj. Nicméně zde účast osciluje, a to z různých důvodů. Rok 1998 byl nejúspěšnějším co do volební účasti, kdy přišlo k urnám 69,5 % voličů. Následující volební akt v roce 2002 byl značně ovlivněn opoziční smlouvou posvěceným vládnutím Zemanovy ČSSD. Arogance obou velkých stran tehdy obyčejné občany značně demotivovala a do volebních místností přišlo 50,57 % voličů. Volební rok 2006 zaznamenal mírný nárůst na optimistických 58,75%. Nejen celostátní, ale i místní konání politických stran započalo pozvolný úpadek zájmu o politiku a odklon od velkých stran k novým, byť neznámým, ale naději skýtajícím subjektům,

mnohdy založených na pseudonezávislých kandidátech, což se projevilo na mírném snížení účasti na 56,29 v roce 2010. Pokles účasti na lokální úrovni, a to o cca 2,5 %, odpovídal celostátním trendu.

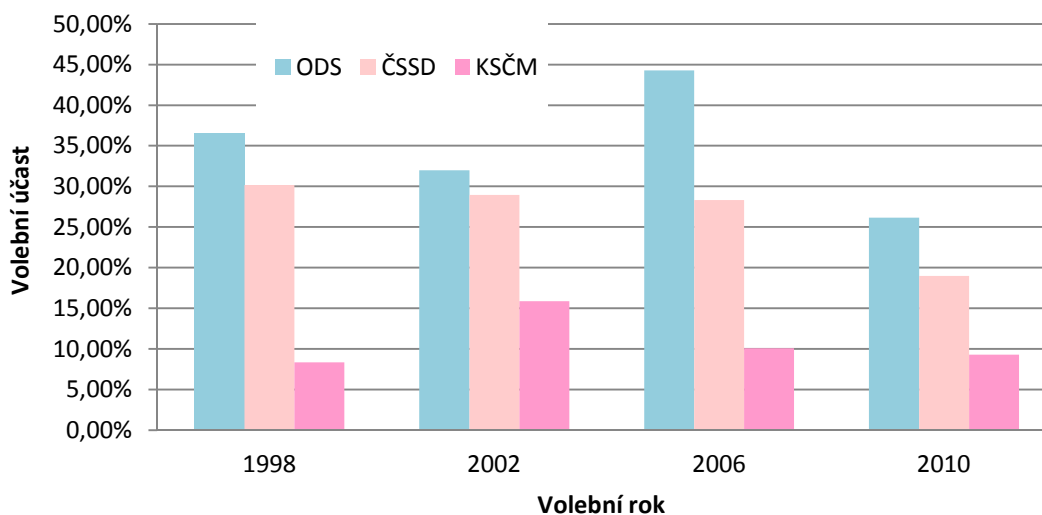
V parlamentních volbách jsou Mariánské Lázně po celé období naladěny doprava. Což dokládá jak obrázek č. 8, tak následující tabulka č. 12.

Tab. č. 12 Porovnání volebních výsledků v parlamentních volbách

	1998	2002	2006	2010
Občanská demokratická strana	36,52%	31,99%	44,29%	26,15%
Česká str.sociálně demokrat.	30,18%	28,94%	28,33%	19,00%
Komunistická str.Čech a Moravy	8,33%	15,86%	10,06%	9,28%
Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	9,00%			
Unie svobody	8,60%			
Koalice KDU-ČSL, US-DEU		12,57%		
Věci veřejné				10,88%
TOP 09				19,05%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Graficky znázorněné výsledky tří nejsilnějších parlamentních stran orientaci voličů v Mariánských Lázních zřetelně dokládají.

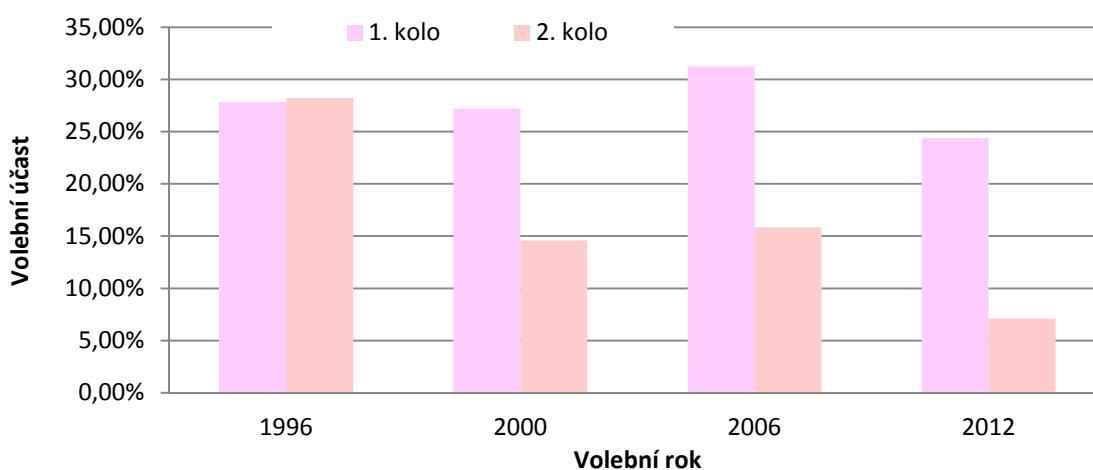
Obr. č. 8 Porovnání volebních výsledků nejsilnějších stran

Volební kampaně v rámci parlamentních stran se víceméně nekonají. Výjimkou byla poměrně zdařilá kampaň v roce 2006 v provedení ODS, kdy místně příslušný kandidát nejen vedl mítinky na veřejných místech, ale navštívil i místní podnikatele a provozovny,

besedoval s lidmi a tehdy velké volební vítězství zřejmě pramenilo také z dobře odvedené práce. Paradoxně systém postupů v rámci krajské kandidátky tenkrát neumožnil tomuto kandidátovi vstup do poslanecké sněmovny. Zastaralý systém byl v roce 2010 změněn a tehdejší volby se nesly ve znamení tzv. „křížkování“, kdy pomocí preferenčních hlasů mohl oblíbený kandidát postupovat kandidátkou vzhůru, zatímco odepsaní politici klesali mimo volitelná místa.

3.3.3. Volby senátní

Mnoho se již diskutovalo o smysluplnosti a důvodnosti senátu samotného. Mezi lidmi převládá názor, že druhá komora je nákladná, zbytečná a pro stát velikosti České republiky vysoce nadstandardní. Zřejmě je to neukázněnost politiků, jejich nekorektnost a absence konstruktivního řešení meritu věci, umocněná stranickými či osobními ambicemi i antipatiemi jednotlivých politiků, které dohromady vynucují další institut s funkcí jakési záchranné brzdy vůči parlamentu. Ať senát přijímáme jakkoli, je uzákoněn a po voličích se vyžaduje, aby své zástupce do tohoto orgánu pravidelně volili. Ti sice v každém cyklu znovu a znovu svou neúčastí naznačují, jak o této instituci smýšlí, ale horní komora přetrvává. Není jiných voleb, kde my volební účast byla tak žalostná, jako je tomu senátních, zejména v druhých kolech. Viz graf na obrázku č. 9.

Obr. č. 9 Účast voličů v senátních volbách v Mariánskými Lázních

Nízkou účast jistě odůvodňuje skutečnost, že senátní obvod, kam Mariánské Lázně spadají, nekopíruje okres Cheb, jako je tomu v parlamentních i krajských volbách, ale týká se převážně Sokolovska, jež je oblastí strukturálně, sociálně i ekonomicky postiženou,

a odtud se také většinou etablují všichni kandidáti. Mariánské Lázně jsou k území mj. prolínajícím všechny okresy kraje nelogicky připojené. Místní voliči se nedokážou s kandidáty identifikovat, neboť kandidující osoby většinou vůbec neznají, a toto dělení navíc v podstatě nenabízí místním politikům šanci se o senátní křeslo vůbec ucházet, resp. příležitost ano, ovšem s marginální pravděpodobností úspěchu.

Nezájem zúčastnit se této soutěže aktivně i pasivně je tedy naprosto logický. Historicky lze vysledovat, že ještě první senátní volby v roce 1996 byly navštíveny nikoli velkým procentem, ale v obou kolech vyrovnaně. Posléze začal zájem opadat a ostudnou účast zaznamenaly poslední senátní volby v roce 2012. Velký propad v druhém kole je sice charakteristickým jevem, ale doposud závěrečný duel býval aspoň střetem opačných politických pólů. V roce 2012 se ve finále utkali dva levicoví kandidáti, o něž pravicová část spektra nejevila pražádný zájem, a tak přišlo do volebních místností něco málo přes 7 % voličů.

3.3.4. Volby do Evropského parlamentu a referendum o vstupu do EU

Institut referenda je jedním z opravdu demokratických nástrojů, kdy občan dostává příležitost podílet se na zásadním rozhodování. V roce 2003 taková situace nastala v celé České republice, kdy lidé mohli rozhodovat, zda se definitivně přimknout k početné skupině Evropanů, či si ponechat absolutní autonomii. Zřejmě si mnozí občané celou tuto situaci vysvětlili jako věc formální, a tak účast v celostátním referendu o vstupu České republiky do Evropské unie byla mírně nadpoloviční. Mariánskolázeňských voličů přišlo tradičně o nějaké procento méně. Viz tabulka č. 13. Co se týče počtu voličů ve volebních síních, nejsou na tom v Mariánských Lázních volby do Evropského parlamentu o nic lépe než senátní. Přestože mnoho lidí, podnikatelů i pracujících, tyje ze skutečnosti, že je Česká republika členem Evropské unie, pozornost této významné instituci příliš nevěnuje.

Tab. č. 13 Účast v referendu o vstupu do EU v roce 2003

	Evropský parlament 2004	Evropský parlament 2009	vstup do EU 2003
ČR	28,32%	28,22%	55,21%
Region	23,21%	21,75%	51,16%
Mar. Lázně celkem	25,38%	24,69%	52,17%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Členství v Evropské unii většina vnímá jako nutné zlo a paradoxně ani o Evropském parlamentu není v Mariánských Lázních mnoho slyšet. Paradoxně proto, že v současné době³ zasedá v evropském parlamentu téměř mariánskolázeňský občan Pavel Poc, který jako kandidát za Československou sociální demokracii uspěl ve volbách 2009 (kandidoval ale v kraji Vysočina – pozn. autora). Své poslanceké dny provozuje prostřednictvím sociální sítě Facebook a ve městě se spíše neobjevuje. Radnice s ním příliš nespolupracuje a tak se zdá, že Evropský parlament mezi občany opět nezaujme.

3.3.5. Krajské volby

Mariánské Lázně se nacházejí na hranici Karlovarského kraje s Plzeňským, od krajského města Karlových Varů je odstíněno hřbetem Slavkovského lesa a chování většiny krajských zastupitelů navozuje dojem, že existence Mariánských Lázní coby součásti kraje je pro ně překvapujícím zjištěním. Většina krajských aktivit se odehrává v karlovarské kotlině, po sokolovskou pánev na jihozápad a Ostrov či Krušné hory směrem severovýchodním. Odtážitost kraje a konečně i způsoby sestavování kandidátek oblastními rozhodovacími orgány jednotlivých stran zavdávají příčinu, že se nejen mnoho kandidátů z města nehlásí, ale díky velkým městům mají i malou šanci na obsazení místa v orgánech kraje. I díky těmto faktům nemají krajské volby potřebnou popularitu a volební účast v Mariánských Lázních tomu odpovídá. Dokládá to tabulka č. 14, kde je zřetelné, že krajskému zastupitelstvu a volbám do jeho lavic věnují místní minimální pozornost, srovnatelnou s volbami do senátu nebo EP.

Tab. č. 14 Volební účast ve volbách do krajského zastupitelstva

	2000	2004	2008	2012	průměr
ČR	33,64%	29,62%	40,30%	36,89%	35,11%
Region	28,44%	24,99%	35,01%	31,57%	30,00%
Mar. Lázně celkem	27,16%	25,66%	29,55%	26,19%	27,14%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Za celou historii kandidovalo do krajského zastupitelstva 80 občanů Mariánských Lázní, celkem figurovali mariánskolázeňští na kandidátních listinách v 95 případech. Úspěšní byli pouze 4, z toho Ellen Volavková 3x a Petr Horký 2x. Od počátku zřízení krajských samospráv se počet kandidujících pohyboval něco přes 5 % z celkového počtu kandidátů,

³ jaro 2013

což parametricky koresponduje s podílem města na počtu obyvatel kraje, nikoli ale s aktivitou občanů z větších sídel, kdy by účast mariánskolázeňských měla být výrazně vyšší. Výsledkem je momentální absence zástupců města v krajském zastupitelstvu, což může pro město znamenat někdy fatální důsledky. Katastrofální účast i výsledek ale zaznamenáváme především v posledních krajských volbách v roce 2012, kdy z celkového počtu 700 kandidujících bylo pouze 18 mariánskolázeňských. Na kandidátních listinách tak zaujímali pouze 2,57 %.

Tab. č. 15 Aktivní participace mariánskolázeňských občanů na krajských volbách

poč. kand. v kraji	489		450		472		700	
volební rok	2000		2004		2008		2012	
kandidátů z ML	27	5,52%	24	5,33%	26	5,51%	18	2,57%
z toho uspělo	4	14,81%	2	8,33%	1	3,85%	0	0,00%
žen z ML	3	11,11%	5	20,83%	10	38,46%	5	27,78%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

3.3.6. Komunální volby v Mariánských Lázních

Část zaměřená na výsledky voleb do městského zastupitelstva čerpá z volebních dat z let 1994, 1998, 2002, 2006 a 2010. K volbám v roce 1990 z důvodů nedostatečných podkladů a tehdy nestandardního volebního prostředí tato práce nepřihlíží. Je pravdou, že na počátku devadesátých let se odehrávaly historicky veledůležité události zejména s ekonomickým dopadem na celé město, nicméně přístup k volbám i obsazení zastupitelstva nelze zcela objektivně v krátkosti charakterizovat, a navíc to není pro potřeby této práce zapotřebí, resp. smyslem analýzy je objasnění současných postojů a přístupu obyvatel k politickému životu ve městě. Tato část práce se věnuje volbám do zastupitelstva obce hned z několika pohledů. Jednak z pohledu přístupu obyvatelstva při volbách a jednak z pohledu přípravy jednotlivých aktérů, jejich aktivizace, sestavování kandidátních listin, výběr lídrů, volební kampaně a konečně postup při sestavování zastupitelských koalic.

Participace občanů v rámci komunálních voleb

V lokálním politickém procesu působí na volební rozhodování občanů kompletní spektrum faktorů víc než v případě jiných voleb. Především jsou to faktory ovlivněné lokalitou a místními souvislostmi, jako např. efekt kampaně, sousedský efekt nebo efekt nákazy. V poměrně semknutém prostředí a díky malé velikosti města získává na významu i faktor

hlasování o sporném bodu. Tzv. sousedský efekt (Friends and neighbours effect) způsobuje, že kandidát získává ve svém bydlišti nebo rodišti zpravidla více hlasů než v jiných lokalitách, což však může v jiném případě např. osobních sporů také působit negativně. Tento efekt je silnější v případě většinového volebního systému, kde je kandidát více chápán jako jednotlivec a ne jako anonymní součást politické strany – proto sousedský efekt hraje větší roli v případě nezávislých kandidátů (Čerba: 2004). Vliv je částečně patrný z výsledků podle volebních okrsků, ale markantněji se projevuje např. v senátních volbách. Podobně funguje tzv. efekt nákazy (Contagion effect, Neighbourhood effect), který způsobuje, že hlasování voliče do jisté míry, ať už vědomě či nevědomě, bývá závislé na hlasování jeho okolí, rodiny, přátel nebo kolegů v rámci pracovního kolektivu či sociální komunity. Na lokální úrovni může o výsledku voleb spolurozhodnout také volební kampaň. V takové chvíli se projevuje tzv. efekt kampaně (Campaign effect). Větší roli sehrává v případě soupeření dvou vyrovnaných politických stran, kdy kampaň cílí především na nerozhodnuté a váhající voliče. V lokálním měřítku se dle zkušeností respondentů velmi nákladné kampaně spíš neosvědčily a výsledek většinou neodpovídal vynaloženým nákladům. Tyto tři faktory doplňuje ještě někdy velmi vlivný tzv. efekt hlasování o sporném bodu (Issue Votic), což není nic jiného, než využití aktuálního, široce diskutovaného a obecně sporného tématu. Díky tomuto efektu se nezdá dařit i menším stranám včetně extrémistických, jejichž volební program je zaměřen na řešení konkrétního sporného bodu, často velice kontroverzního, obdržet potřebný počet hlasů k překročení hranice volitelnosti do zastupitelského orgánu a získat mandát.

V místních komunálních volbách posuzují voliči na malých městech oproti celostátním volbám kandidáty tedy mnohem více na základě znalostí místního sociálního prostoru, vzájemných vztahů a s přihlédnutím k osobním kvalitám kandidátů, a menší význam přiřkládají ideologickému kontextu. (Čmejrek 2008). Mariánské Lázně lze zařadit právě ,do takové kategorie, kdy voliči zejména v poslední době čerpají ze znalostí kandidujících aktérů a dbají více na jejich kvalitu a kredit.

Přestože kvalita života a prostředí místa, kde žijeme, by měla být tvořena, chráněna a zodpovědně obhospodařována, nejsou to paradoxně volby do zastupitelstva, které má všechno výše uvedené zařídít, co občany zajímají nejvíce. Dlouhodobě zaostává volební účast v komunálních volbách za parlamentními.

Tab. č. 16 Účast voličů ve volbách do městského zastupitelstva v Mariánských Lázních

	1994	1998	2002	2006	2010	průměr
ČR	60,68%	45,00%	45,51%	46,38%	48,50%	46,80%
Region	51,58%	38,06%	37,42%	39,36%	41,62%	39,47%
Mar. Lázně celkem	47,41%	37,85%	38,90%	36,12%	36,23%	37,08%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Jako v ostatních případech, ani v tomto nedosahuje volební účast mariánskolázeňských občanů celostátního průměru, ba dokonce ani okresního. Nejúspěšnější v tomto ohledu byl rok 1994, kdy stále ještě doznívala porevoluční euforie. Od té doby se účast ustálila na čísle mírně oscilujícím kolem 37 %, což v důsledku znamená 79,25 % celostátního průměru. Je-li cílem této práce komparace daných ukazatelů, pak lze tvrdit, že zájem místních občanů ve srovnání s ostatními ve státě je čtyřpětinový.

Tab. č. 17 Složení kandidátů v jednotlivých letech

rok	kandidátů	z toho žen	VŠ vzdělání	nezávislí	věkový průměr	do 30	nad 60
1994	191	18,30%	32,50%	49,20%	47,80%	7,30%	17,80%
1998	199	32,70%	22,10%	56,80%	48,00%	4,50%	15,10%
2002	197	25,90%	38,60%	58,90%	49,60%	4,60%	19,80%
2006	163	23,30%	38,70%	54,00%	50,70%	6,70%	21,50%
2010	215	25,60%	32,10%	57,20%	49,70%	9,30%	24,70%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Jak k volbám přistupují jednotliví aktéři – politické strany a hnutí? Ve sledovaném období se voleb zúčastnilo, jak již bylo řečeno dříve, 24 subjektů. Na kandidátních listinách bylo obsazeno 965 míst, na nichž ale kandidovalo v průběhu let pouze 581 kandidátů. Ve volbách bylo k dispozici 105 mandátů, které si rozdělilo pouze 58 lidí. Nejvíce žen se zapojilo v roce 1998, tehdy jich kandidovalo 65 (32,7 % ze všech kandidátů). Naopak v roce 2002 kandidovalo nejvyšší počet vysokoškolsky vzdělaných lidí, a sice 76 (38,6 %), a těchto voleb se zúčastnilo i nejvyšší procento kandidátů bez politické příslušnosti. Analýza odhalila mj. i mírný vzestup průměrného věku kandidátů, který se vždy pohyboval kolem 50 let. Výjimečné byly volby v roce 2010, kdy se zaktivizovali občané znechucení politikou velkých stran a postavili největší počet kandidátek. Na dvanácti listinách kandidovalo 215 kandidátů, z nichž bylo 123 bezpartijních. Tyto volby také přilákaly na kandidátky mladé lidi, kteří i přes vysoké procento kandidátů nad 60 let, udrželi standardní věkový průměr. Porovnání představuje tabulka č. 17.

Z uvedeného vyplývá, že během 20 let se v komunální politice prostřednictvím voleb angažovalo 581 občanů, což při průměrném počtu 11 978 voličů představuje 4,8 % obyvatel v politicky aktivním věku. Abychom mohli vyřknout objektivní soud, museli bychom toto číslo porovnat s relevantním srovnávacím vzorkem z různých míst ČR. To je ovšem rozsahem nad rámec této práce. Co lze ale vyčíst, je údaj o podílu žen na participaci v rámci voleb. Během sledovaného období se ve volbách zapojilo 160 žen, tedy 27,5 %, a to se dá pokládat za solidní výsledek (emancipačním skupinám to ale zřejmě stejně nepostačí) vzhledem k tradicím a stále převládající politické aktivitě mužů. Důvod ovšem není v tom, že by ženy nedostávaly prostor, ale spíše v tom, že se do politiky prostě nepouští. Odpověď najdeme možná hned vzápětí, když zjistíme, že z kandidujících žen ve volbách uspělo pouze 7, což je pouhých 12,1 %.

Chování stran a hnutí v období voleb do městského zastupitelstva

Zaměříme-li se na to, jak jednotlivé strany a hnutí ke komunálním volbám přistupují, pak lze pozorovat různá pojetí volebních kampaní, ale i sestavování kandidátek a tvorby volebních programů. Vzhledem k bezvýznamnosti malých a okrajových stran a hnutí se analýza jimi nezabývá a věnuje se pouze těm, které v místní politice znamenají určitou hodnotu, jejich kandidáti zasedají v zastupitelstvu a jejich politika se prolíná městem.

Přestože se patrně voliči o stranickou příslušnost jednotlivých kandidátů příliš nezajímají a věnují pozornost pouze tomu, na jaké kandidátce jsou lidé zapsaní, přesto je to jeden ze sledovaných a důležitých faktorů. Tabulka č. 18 srovnává nejen zapojení straníků do kandidátních listin, ale rovněž jejich úspěšnost. Procentní ukazatel ilustruje podíl straníků na získaných mandátech.

Počet straníků na kandidátce totiž vypovídá o kondici strany, resp. členské základny jako takové. Je-li kompletní kandidátka složená ze straníků, svědčí o práci i míře zapojení v politice. Pochopitelně angažmá nezávislých kandidátů, či lépe bezpartijních v řádu jedinců, je přípustné a taktické. Naopak, převládají-li na kandidátní listině tito nezávislí, pak takový stav dokumentuje buď slabou členskou základnu, příkladem jsou kandidátky KDU-ČSL a především VPM, viz tabulka č. 18, nebo neochotu či indispozice jednotlivých členů účastnit se aktivně voleb. Příkladem je situace v KSČM.

Tab. č. 18 Počet straníků na kandidátních listinách a jejich úspěšnost

počet straníků		ODS	ČSSD*	KSČM	KDU-ČSL	US-DEU*	VPM*
		1	2	3	4	5	6
1994	počet	10	13	20	13		
	podíl	47,6%	61,9%	95,2%	61,9%		
	uspělo	2	0	2	1		
	podíl	40,0%		100,0%	50,0%		
1998	počet	20	21	20	8	3	
	podíl	95,2%	100,0%	95,2%	38,1%	14,3%	
	uspělo	4	4	2	1	2	
	podíl	80,0%	100,0%	100,0%	50,0%	66,7%	
2002	počet	21	17	17	8	13	2
	podíl	100,0%	81,0%	81,0%	38,1%	61,9%	9,5%
	uspělo	5	2	2	0	2	0
	podíl	100,0%	66,7%	66,7%		100,0%	
2006	počet	21	21	16	6	7	4
	podíl	100,0%	100,0%	76,2%	28,6%	43,8%	19,0%
	uspělo	6	3	2	0	1	0
	podíl	100,0%	100,0%	100,0%		100,0%	
2010	počet	21	18	15	10	7	1
	podíl	100,0%	85,7%	71,4%	47,6%	58,3%	11,1%
	uspělo	4	4	2	0	1	0
	podíl	100,0%	100,0%	66,7%		100,0%	

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Sledovanou proměnnou v tabulce č. 19 je počet vysokoškolsky vzdělaných kandidátů na listinách jednotlivých seskupení. Dalo by se očekávat, že strany budou sázet na inteligenci a konečně voliči rovněž. Neplatí to ale v plném měřítku. Především kandidátky Komunistické strany jsou na vysokoškolsky vzdělané velmi skoupé. Je to dáno sociální skladbou straníků, kteří jsou k dispozici. Trochu lépe jsou na tom druhé největší strany, ale i tam je znát vliv pokrytí kandidátky vlastními lidmi. Při obecné personální nouzi musí strany nominovat osoby, kterými sdružení disponuje. Vyšší účast inteligence mohou proto nabídnout sdružení nezávislých, neboť jejich pole výběru je daleko širší, a rozdíl je pak markantní. Na druhé straně výsledky nepotvrzují, že by se voliči tímto aspektem příliš zabývali a dávali vysokoškolsky vzdělaným lidem nějak významně přednost. V obvodech velikosti Mariánských Lázní se zřetelně uplatňuje sousedský efekt a znalost jednotlivých osobností.

Tab. č. 19 Počty vysokoškolsky vzdělaných kandidátů na kandidátních listinách

VŠ vzdělání	ODS	ČSSD*	KSČM	KDU-ČSL	US-DEU*	VPM*	VOLBY 94	Změna pro ML	
	1	2	3	4	5	6	7	8	
1994	počet	9	8	3	9		11		
	podíl	42,9%	38,1%	14,3%	42,9%		52,4%		
	uspělo	5	3	2	2		5		
	podíl	55,6%	37,5%	66,7%	22,2%		45,5%		
1998	počet	6	6	3	11	5	9		
	podíl	28,6%	28,6%	14,3%	52,4%	23,8%	42,9%		
	uspělo	4	4	1	2	2	2		
	podíl	66,7%	66,7%	33,3%	18,2%	40,0%	22,2%		
2002	počet	6	11	3	12	6	9	13	
	podíl	28,6%	52,4%	14,3%	57,1%	28,6%	42,9%	61,9%	
	uspělo	2	3	1	1	2	2	3	
	podíl	33,3%	27,3%	33,3%	8,3%	33,3%	22,2%	23,1%	
2006	počet	8	8	2	4	3	8	16	14
	podíl	38,1%	38,1%	9,5%	19,0%	18,8%	38,1%	76,2%	66,7%
	uspělo	2	2	1	1	1	2	3	3
	podíl	25,0%	25,0%	50,0%	25,0%	33,3%	25,0%	18,8%	21,4%
2010	počet	6	9	1	4	2	6	12	10
	podíl	28,6%	42,9%	4,8%	19,0%	16,7%	66,7%	57,1%	47,6%
	uspělo	1	2	1	1	1	1	1	3
	podíl	16,7%	22,2%	100,0%	25,0%	50,0%	16,7%	8,3%	30,0%
průměr	počet	7,0	8,4	2,4	8,0	4,0	7,7	12,2	12,0
	podíl	33,3%	40,0%	11,4%	38,1%	19,0%	36,5%	58,1%	57,1%
	uspělo	2,8	2,8	1,2	1,4	1,5	1,7	2,8	3,0
	podíl	40,0%	33,3%	50,0%	17,5%	37,5%	21,7%	23,0%	25,0%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Co se genderového rozložení kandidátek týče, evidentně nemá na volební výsledek valný vliv, jak již bylo řečeno výše. Všechny subjekty dbají na přítomnost žen na kandidátkách, nicméně většinou pouze formálně a spíše z estetických důvodů, a také v rámci disponibilních kapacit samotných sdružení.

Ani věk není rozhodujícím faktorem. I zde se u velkých stran projevuje stejný handicap využívání vlastních členů. Ostatně většina se potýká s velmi malým zájmem mladých lidí o vstup do strany. Strany si za to mohou do jisté míry samy, neboť starší členové nejsou často ochotni přijímat nový a jiný pohled na politiku a nekonformní mládí záhy zapudí.

Příkladem může být situace v ODS v roce 2010, kdy před volbami obohatila místní sdružení hned čtveřice členů do 30 let a dva se aktivně a s nadšením zúčastnili voleb, nicméně chování členské základny vůči sobě a pletichy kolem sestavování povolební koalice je nakonec znechutily, až ODS opustili. V tabulce č. 20 je dobře patrné, jak jsou kandidátky na mladé lidi většinou chudé a jak se věkově kandidáti posouvají, neboť jich mnoho kandiduje opakovaně. Zapojení mladých je ale jistě žádané a subjekty kalkulující s volební účastí i tohoto segmentu populace pak očekávají jakousi formu vzájemné solidarity a tudíž příliv hlasů od vrstevníků. V Mariánských Lázních na tuto kartu sázelo sdružení Volba pro město zejména v r. 2002, kdy mladí do 40 let tvořili skoro 62%, zprvu také Unie svobody a o posledním volebním klání např. TOP 09. Účast mladých v nových seskupeních v roce 2010 byla ostatně vyjádřením revolty vůči starým velkým stranám. Naopak velké strany staví mladé kandidáty spíše sporadicky.

Tab. č. 20 Počty kandidátů do 30 let na kandidátních listinách jednotlivých stran

Účast mladých		ODS	ČSSD*	KSČM	KDU- ČSL	US- DEU*	VPM*	VOLBY 94	Změna pro ML	TOP 09
		1	2	3	4	5	6	7	8	8
1994	18 - 29	0	0	0	4			2		
	podíl	0,0%	0,0%	0,0%	19,0%			9,5%		
	30 - 39	7	4	0	3			4		
	podíl	33,3%	19,0%	0,0%	14,3%			19,0%		
1998	18 - 29	0	0	0	0	1		2		
	podíl	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,8%		9,5%		
	30 - 39	7	3	1	5	7		3		
	podíl	33,3%	14,3%	4,8%	23,8%	33,3%		14,3%		
2002	18 - 29	0	2	0	0	0	2	1		
	podíl	0,0%	9,5%	0,0%	0,0%	0,0%	9,5%	4,8%		
	30 - 39	3	5	1	3	3	11	4		
	podíl	14,3%	23,8%	4,8%	14,3%	14,3%	52,4%	19,0%		
2006	18 - 29	0	0	1	2	4	0	0	3	
	podíl	0,0%	0,0%	4,8%	9,5%	25,0%	0,0%	0,0%	14,3%	
	30 - 39	1	2	2	1	0	8	4	0	
	podíl	4,8%	9,5%	9,5%	4,8%	0,0%	38,1%	19,0%	0,0%	
2010	18 - 29	2	0	1	1	3	1	0	1	2
	podíl	9,5%	0,0%	4,8%	4,8%	25,0%	11,1%	0,0%	4,8%	9,5%
	30 - 39	1	4	1	1	1	2	3	6	8
	podíl	4,8%	19,0%	4,8%	4,8%	8,3%	22,2%	14,3%	28,6%	38,1%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Zaměříme-li se však na sledování kandidatur lidí z opačného konce věkové struktury, je možné sledovat ve složení kandidátek jednotlivých stran, že senioři zde zaujmají své místo téměř vždy, mnohdy ale spíše jako „nosiči“ hlasů či pouhé doplnění do potřebného počtu, a že i přes jejich četnost jsou voleni zřídka. Celý přehled je v tabulce č. 21. Případů, kdy se senioři vyskytují na kandidátkách v počtech přesahujících 30 % kandidátních míst, není příliš, vyjma kandidátek KSČM, což je vzhledem k celkovému věkovému složení strany logické. O stavu základny ČSSD i KDU-ČSL svědčí výskyt seniorů v posledních dvou volebních kláních. Vysoký počet kandidátů nad 60 let zaznamenalo v posledních dvou případech i sdružení VOLBY 94, ale je to pochopitelné, neboť se ve sdružení angažuje většina stejných protagonistů.

Tab. č. 21 Počty kandidátů nad 60 let na kandidátních listinách jednotlivých stran

Senioři		ODS	ČSSD*	KSČM	KDU-ČSL	US-DEU*	VPM*	VOLBY 94	Změna pro ML
		1	2	3	4	5	6	7	8
1994	počet	0	5	12	2			2	
	podíl	0,0%	23,8%	57,1%	9,5%			9,5%	
	uspělo	0	1	0	0			0	
	podíl	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%			0,0%	
1998	počet	1	4	9	2	2		2	
	podíl	4,8%	19,0%	42,9%	9,5%	9,5%		9,5%	
	uspělo	0	0	1	0	0		0	
	podíl	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%	0,0%		0,0%	
2002	počet	2	4	9	5	2	3	7	
	podíl	9,5%	19,0%	42,9%	23,8%	9,5%	14,3%	33,3%	
	uspělo	0	0	1	0	0	0	2	
	podíl	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%	0,0%	0,0%	28,6%	
2006	počet	4	11	10	8	1	0	5	0
	podíl	19,0%	52,4%	47,6%	38,1%	6,3%	0,0%	23,8%	0,0%
	uspělo	1	0	0	0	0	0	2	0
	podíl	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	40,0%	0,0%
2010	počet	6	8	13	12	2	0	8	2
	podíl	28,6%	38,1%	61,9%	57,1%	16,7%	0,0%	38,1%	9,5%
	uspělo	0	0	1	0	0	0	1	0
	podíl	0,0%	0,0%	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Ke komplexní charakteristice chování stran a hnutí v komunálním politickém prostředí, konkrétně ve volebních frekvencích, zbývá popis jejich aktivního působení, čili volebních kampaní. Obecně platí, že nová kampaň začíná ukončením aktuálních voleb. Znamená to,

že volební uskupení provádí takovou politiku a chová se tak, aby v příštích volbách získalo co nejvíce hlasů, aby opět zvítězilo nebo převážilo náklonnost občanů – voličů na svou stranu. Děje se to dvěma způsoby. Negativní kampaní vůči konkurentům a pozitivní ve vlastní prospěch. Subjekty v opozici se pochopitelně snaží napadat vládnoucí skupinu zejména negativní interpretací jejího konání a naopak ti, co momentálně rozhodují a konají, by měli intenzivně spravovat elektorát o smysluplnosti a správnosti prováděné politiky. Paradoxem někdy bývá, že se někdy negativně vymezují i subjekty uvnitř vládnoucí koalice. Nejedná se o neobvyklou věc, neb celá politika je věcí kompromisu a čím protichůdnější jsou názory vyjednávajících, tím bývá výsledek vzdálenější původnímu záměru. V takové chvíli se část, jejíž snahy či program se nenaplnují v očekávané podobě, snaží svým voličům ospravedlnit a naznačit pravdu. V Mariánských Lázních je taková situace běžná a znamená oslabování stability a hlavně akceschopnosti vládnoucí skupiny. Nutno podotknout, že to ničemu neprospívá, snad kromě opozice. V oné latentní a dlouhodobé kampani mají strany příležitost informovat voliče o svých aktivitách, počinech ale i samotném fungování, aby volič viděl, že se nejedná pouze o účelové sdružení a že v období mimo volby se o problémy města také zajímá. Avšak v tomto ohledu jsou jednotlivé subjekty spíše nečinné.

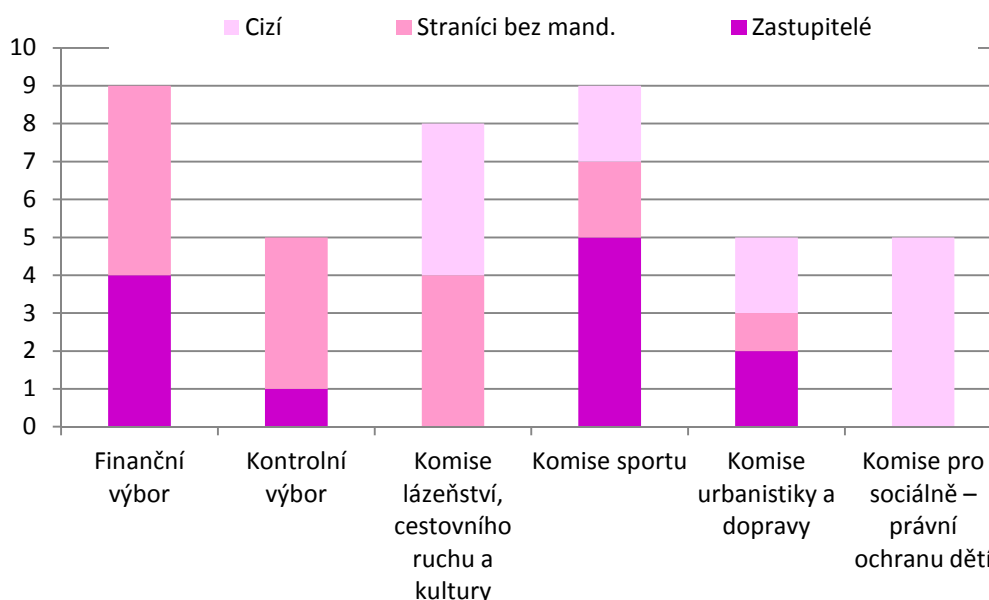
Stran zvýšené iniciativy v období voleb se strany v Mariánských Lázních chovají v podstatě obvykle, některé vydávají noviny (ODS, TOP OD, Změna pro Mariánské Lázně a také Volba pro město), všichni připravují jednoduché (KSČM) nebo sofistikované (ČSSD) skládačky a letáky a město polepují plakáty. Některé svolávají setkání s občany (ODS, ČSSD), ale zhusta nejsou tato setkání diskusní a o programu, ale spíše společenská s občerstvením, hudbou a kontaktním představením kandidátů. Většina subjektů tvrdí, že kampaň je nezbytná kvůli zviditelnění, ale spíše formální. Ve svých tiskovinách strany spíše představují své programy a postoje. Razantní změnu mohli občané ML zažít v posledních volbách r. 2010, kdy se zejména sdružení Změna pro Mariánské Lázně ostře vymezila proti sdružení VOLBY 94, a to velmi negativní kampaní na hranici vkusu a zákonnosti. K obecné kritice se přidala i TOP 09. Způsob přinesl výsledky a napadené sdružení tehdy víceméně propadlo. Tento postup ale zaznamenal i záporné dopady, neboť vzvednutá vlna emocí v obou táborech zmrazila vztahy napříč všemi subjekty a konstruktivnost následujících vyjednávání značně utrpěla. Mezi lidmi, kteří jsou již tak

frustrovaní politikou shora, pak nebyla tato kampaň vnímána jako slušná a politickou participaci spíše utlumila.

3.4. Nepolitická participace občanů v Mariánských Lázních

Komise a výbory

Kromě samotného zastupitelstva mají občané prostor pro zapojení také prostřednictvím výborů zastupitelstva nebo komisí rady města, byť jen omezený. Je zřejmě možné, že zájem o tuto práci je mezi občany vyšší, ale protože tyto poradní, iniciativní a kontrolní orgány zřizuje a schvaluje zastupitelstvo, resp. rada města, je složení závislé na politických aktérech o tom rozhodujících. Podle provedeného šetření jsou to především již zvolení zástupci, kteří tyto orgány obsazují, a když se občané se zájmem o výkon ve zmíněných orgánech částečně hlásí sami, stranická příslušnost je výhodou. Objevují se však situace, kdy jsou samotnými stranami upřednostňováni odborníci, např. do Komise lázeňství, kultury a cestovního ruchu či Komise dopravy, výstavby a urbanistiky. Při obsazování těchto orgánů tedy rozhodující činitelé řeší dilema, zda přihlídnout více k odbornosti, či k stranické příslušnosti, popřípadě členství přímo v zastupitelstvu. Pro ilustraci složení komisí na jaře 2013 znázorňuje graf na obrázku č. 10.

Obr. č. 10 Struktura komisí a výborů samosprávy z pohledu stranickosti a členství v zastupitelstvu

Z grafu je zřetelné, že ve výborech města je vyšší procentuální zastoupení zastupitelů, případně příslušníků politické subjektu, než v komisích obcí. Tento fakt zřejmě vyplývá ze skutečnosti, že výbory jsou poradní a kontrolní orgány přímo zastupitelstva, a je zde vyšší tlak na obsazení míst zúčastněnými stranami včetně opozičních. Výbory zřizuje zastupitelstvo v Mariánských Lázních pouze dva základní, a to finanční a kontrolní, jak velí zákon. Přetrvávající úzus obsazovat do kontrolního výboru zástupce opozice je zde dodržován a předsedou je proto většinou zastupitel volený za KSČM, další čtyři členové jsou dosazení stranami, ale nejsou zastupiteli (viz graf). Ve finančním výboru jsou zastoupena téměř všechna uskupení, ale také zde jsou někteří členové mimo zastupitelstvo. Při skladbě finančního výboru je kladen důraz na ekonomickou a podnikatelskou zkušenost.

V komisích zřízených radou města je situace obdobná. Politicky ale i profesně pestrá je komise sportu, kde se přerozdělují příspěvky jednotlivým žadatelům a tak je nutná jak kontrola ze strany zastupitelů tak i jednotlivých stran i uživatelů. Extrémní je komise lázeňství a cestovního ruchu, která je složena výhradně z odborníků, zastupitelé se zde nevyskytují a pouze polovina je složena ze stranických příslušníků. Formální význam Komise pro sociálně–právní ochranu dětí posouvá tento orgán zcela mimo zájem samosprávy, a proto je složena pouze z úředníků úřadu.

Spolková činnost v Mariánských Lázních

Význam spolkové činnosti pro společenský život a zdraví obce je nesporný. Všeobecně je angažovanost ve spolcích, sdruženích, ale i jednotách a klubech v podstatě nízká. Odděleme angažovanost vůdčí – zde je situace katastrofální, neboť obecně se projevuje chronický nedostatek osobností, tahounů, organizátorů a dalších ochotných obětujících svůj čas, peníze i jméno – a angažovanost pasivní – tady je situace trochu lepší, protože zájmově se již lidé zapojují a svou iniciativu prostřednictvím společné činnosti konzumují. Spolků a zájmových sdružení je v Mariánských Lázních poměrně dost a rozhodně je třeba z pohledu obce pochválit jakoukoli aktivitu a práci hlavních protagonistů jednotlivých spolků ohodnotit. Souvisí s tím i podpora finanční, neboť z individuální práce jednotlivých seskupení vznikají synergie, které vykazují ekonomický přínos celému městu a regionu. Velmi důležité je v tomto ohledu zapojení soukromého sektoru. Mariánské Lázně mají

v tomto ohledu nemalý handicap, neboť jsou městem mnoha majitelů, kteří mnohdy, bohužel, nejsou místními občany a patrioty.

Nezisková sféra je tedy velmi důležitou součástí života města. Na území Mariánských Lázní je registrováno 150 různých neziskových organizací, což je číslo spíše nadprůměrné ve srovnání s městy podobné velikost v České republice. Důvody jsou však různorodé a je zajímavé jejich rozklíčování. Názorně je stav zobrazen v tabulce č. 22, z níž je patrné, že se v neziskové sféře mísí všechny druhy participace. Od politických, přes profesní až po zájmové s velmi specifickým programem, jako např. Klub voj. hist. 1 st Special Operations Command a Airsoftclub Skorpio či Klub kuřáků dýmky JANEBA Mariánské Lázně. Vysoký počet organizací je ovšem údaj neaktuální, mnoho ze stále v registru zobrazovaných subjektů již nefunguje a zaniklo. Zejména účelová a jednorázová sdružení vznikající za účelem uspořádání maturitního plesu. Vedle těchto však stále pracuje a společensky i politicky působí mnoho organizací, bez nichž by kvalita života ve městě velice utrpěla, a to zejména kulturní a tělovýchovné spolky.

Ve městě dnes působí přes 60 neziskových organizací, jejichž hlavní činností je tělovýchova, ať už na výkonnostní či pouze rekreační bázi. Jedná se o sdružení a také skupiny při základních školách, které dohromady sdružují cca 1800 členů. Toto číslo není ale zcela korektní, neboť v sobě zahrnuje i část přespolních a konečně také duplicity, protože existuje skupina sportovců působících v několika subjektech. Sportovní kluby a oddíly kdysi fungovaly za jasných finančních podmínek a v dobách minulých s vysokým podílem vlastního přičinění. Současný život však zaznamenává zkřížení minimálně tří trendů, které působí navzájem protichůdně. Jednak se lidé naučili přijímat služby jaksi „na klíč“, tedy se vším servisem, což je pouze otázkou peněz a u některých sportů zcela běžnou věcí, např. golf, fitness, apod., ale jak se demograficky obyvatelstvo mění, začínají mnozí toto vyžadovat takovou formu zajištění také u nákladnějších či kolektivních sportů, kde jistá míra aktivní spoluúčasti při organizaci je nezbytná, např. kopaná či košíková. Proti působící trend spočívá ve fatálním snižování finanční podpory sportu ze strany státu, zejména prodejem generálního zdroje, a.s. SAZKA, odkud se plnily fondy ČSTV, z nichž jednotlivé svazy transferovaly příspěvky k nejnižším jednotkám. Třetí trend, který se začíná stále více projevovat, jsou bankroty tělovýchovných jednot způsobené hospodařením na drženém vlastnictví. Tento paradox začal vznikat v dobách, kdy zejména

SVAZARM ale i jiné subjekty převedly své nemovitosti na jednotlivé oddíly či nástupnické kluby. Samotné sportovní využití většinou není ziskové, a když navíc sportovní oddíly nedisponují ekonomicky a organizačně zdatným vedením, dostávají se do ekonomické smyčky utažené výše uvedeným snižováním příjmů a inflací nákladů, sportoviště začínají být nad jejich síly. Kluby je pak většinou velmi zanedbané prodávají, předávají obcím nebo opouštějí a nechávají ladem. Uvědomme si, že se jedná o správu vlastními silami, které jsou limitovány složením organizace. Ta přitom může klidně vykazovat velice kvalitní sportovní výsledky.

Tab. č. 22 Přehled činností a struktura neziskové sféry v Mariánských Lázních

zaměření neziskové organizace	počet	příklady, cíle
politické	12	
doprava	1	zachování trolejbusů
podnikatelské	1	podnikatelské prostředí
cestovní ruch	3	profesní spolek
ekologie	3	ochrana zeleně
městské prostředí	4	za město krásnější
zájmové	82	
sport	57	tělovýchovné jednoty, zastřešení činnosti
kultura	11	divadelní a hudební činnost
myšlivost	7	
příroda	7	mykologie, Slavkovský les
společenské	5	
modeláři, elektro	4	
kynologie	1	
účelové	51	
charitativní	3	Lions, Kiwanis, dobročinnost
volný čas nespecifikované	12	
gastronomie	2	sommellier klub
jednorázové	6	pořádání maturitních plesů
správa nemovitosti	17	společenství vlastníků bytových jednotek
sociální pomoc	4	
školství	6	sdužení při školských zařízeních, absolventi
ochrana zvířat	1	

Pramen: vlastní zpracování 2013.

Sportovní prostředí je jako málokteré velkou, ale stále náročnější příležitostí, jak se angažovat. Hlavními aktivisty bývají buď rodiče, kteří podporují své ratolesti a po dobu jejich aktivity jsou činní i organizačně a podpůrně, nebo bývalí aktivní sportovci

a nadšenci, kteří jsou ochotni obětovat svůj čas i erudici ve prospěch celku. Ještě větší ocenění zasluhují trenéři a vychovatelé mládeže, kteří pracují většinou zdarma a pro vlastní uspokojení. Mariánské Lázně disponují v tomto ohledu celou řadou entusiastů, kteří bez nároků na cokoli vedou a organizují tělovýchovné a sportovní kluby. Unikátním příkladem je oddíl Slovan ML při Klubu českých turistů, který sdružuje více než 160 členů a představuje nejen silnou masu sportovců spíše vyššího věku, ale především aktivního partnera města, jenž dobře reprezentuje, ale také pomáhá při nejedné příležitosti. Spoluúčast členů na veřejném životě je bohatá a účinná. Přestože kulturní zájmová činnost není tak masová jako je tělovýchova, platí pro ni podobné závěry.

Zvláštní pozornost zaslouží celoevropský trend stárnutí obyvatelstva, který se nutně a bez jakýchkoli úlev musí projevat i v Mariánských Lázních, a městské strategické koncepce a plány s tímto faktem musí do budoucna počítat. Tento z ekonomického hlediska nepřijemný trend je umocňován kvapným opouštěním města mladými lidmi. Důvodů je více, stěžejní je ale nízká a neatraktivní nabídka práce, vysoké ceny bydlení a života v Mariánských Lázních a v neposlední řadě vytěsňování obyvatel východními imigranty. Senioři jsou skupinou ze sociálního hlediska velmi složitou. Z jedné strany je to skupina konzervativní, v mnohých stále ještě spočívá vzpomínka na socialistické vymoženosti, výhody i jistoty, někteří jsou naopak velmi moderní. Vesměs jsou nenároční a díky omezené mobilitě přehodnocují trpělivě své priority. Přestože se o této problematice mluví, věnuje město skupině starších obyvatel malou pozornost, ale senioři jsou schopni zorganizovat si vlastní činnost sami. Tato komunita v rámci Svazu důchodců České republiky sdružuje v Mariánských Lázních 444 členů (Výroční zpráva za rok 2012) a s minimálním příspěvím municipality jsou schopni připravit a zorganizovat na 80 různých akcí od odborných přednášek po autobusové zájezdy, a to pro seniory i mimo organizaci. Zapojení členské základny je vesměs masové, ale jako v jiných případech je kvalita i akceschopnost odvislá od osobností. Současně již dlouhá léta stojí v čele pan Karel Lokajíček, který má k sobě několik nadšených pomocníků. Díky jejich práci je MO SDČR v republice jedna z nejpočetnějších a nejaktivnějších. V hodnocení participace občanů města Mariánské Lázně je činnost seniorů hodnocena velmi vysoko. Jejich angažovanost je zřejmá např. i v aktivní účasti na volbách ve volebních komisích.

Mariánské Lázně momentálně procházejí mj. i mírnou demografickou obměnou. Mladí lidé emigrují za prací i odlišnou kvalitou života do velkých měst i zahraničí, a naproti tomu klidné lázeňské místo láká seniory z Prahy i odjinud dožít v místní zeleni a čistém ovzduší. Díky již v centru zaplněným Karlovým Varům se k nim přidává také zahraniční, převážně rusky mluvící obyvatelstvo. Vnitřní město se vylidňuje a byty v centru hojně nakupují investoři, kdy někteří zůstávají, ale převážná většina nakupuje nemovitosti pro své rekreační účely. Tato skupina vlastníků rok od roku houstne a dá se očekávat, že jejich politický vliv a tlak postupně zesílí. V současné době se však nikterak neorganizují a jejich aktivity jsou spíše obchodního charakteru.

3.5. Podmínky pro participaci občanů na veřejném životě

Zda dostatečně či aspoň nějak samospráva podněcuje obyvatelstvo k politické participaci je otázka, na níž respondenti neodpovídají zcela jednoznačně, na čem se ale všichni shodují je, že činnost radnice je v tomto bodě spíše nedostatečná. S odkazem na práci samotných stran by samospráva měla sama o sobě usilovat o ucelenou a motivující informovanost obyvatel. Dopadem je pak nejen dobrá vizitka pro příští volby, ale rovněž podpora fungování včetně sociálního klidu ve městě. K tomu slouží, nebo může sloužit celá řada nástrojů. Od zpravodajství prostřednictvím tisku, přes zprávy na webových stránkách města či regionální televizní kanály, po diskusní setkání s obyvateli. Samospráva v Mariánských Lázních využívá pouze některé z nich. Především jsou k dispozici informace na webu. Ilustrační obrázek Příloha č. 7 v přílohové části práce.

Městský úřad poskytuje v podstatě, co ze zákona musí, zřejmě ale nic navíc. Mimoto diskusní fórum, kde lze reagovat na aktuální kauzy, není mnoho navštěvované. Na vině je absence erudovaných reakcí a kompetentních podnětů, a tak se žádoucí diskuse veřejnosti se správou nekoná. Ostatně té se poslední starostové vyhýbají obecně. Oba dotazovaní shodně považují setkání a přímou konfrontaci s občany za neproduktivní a spíše více konfrontační než konstruktivní. Poslední, kdo setkání s občany, byť převážně podnikateli, pořádal, byla starostka Volavková, jejíž pravidelný pořad „Na kávu se starostkou“, se těšil značné oblibě a býval poměrně hustě navštěvován. Sekundární diskusní arénou bývalo svého času internetové fórum provozované místním Televizním studiem Mariánské Lázně na <http://www.tvml.cz/>. Bohužel mnoho vláken anonymních přispěvatelů spíš než

konstruktivní kritikou hýřilo napadáním nebo pivními debatami, až sám provozovatel fórum omezil. Ostatně podobná chování diskutujících na internetových sítích jsou většinou důvodem, že adresáti debatu neopětují a diskuse uvadá. Internet je rozhodně moderní a otevřený prostor pro zapojení občanů do politiky obce.

Vedení radnice v Mariánských Lázních používá pro komunikaci s občany především místní týdeník Mariánskolázeňské listy, který vydává soukromý vydavatel a město má zde za paušální roční poplatek k dispozici jednu celou stranu. Vedle praktických informací inzerovaných úřadem dává prostor pro rozhovory i vyjádření k usnesením zastupitelstva či rady, případně může na stránkách reagovat na podněty čtenářů. Kromě toho zde fungují dvě lokální televize, které ve svých reportážích krom běžného života komentují aktuality či problematické kauzy města. V četnosti cca jednou až dvakrát ročně svolává starosta tiskovou konferenci s účastí regionálního tisku i televizí k vysvětlení důležitých akcí města.

Opačné aktivity směrem k radnici se vyskytují spíše zřídka a jedná se buď o petice omezeného významu, např. za výstavbu mateřské školky v městské čtvrti, či za opravu psího útulku. Největším a poměrně nejpočetnějším aktem obyvatel směrem k vedení města byla organizovaná a povolená demonstrace proti rušení akutních lůžek v místní nemocnici. Účastnilo se jí přímo či projevovou podporou několik stovek obyvatel a jedná se o nejvýznamnější projev participace obyvatel mimo volby za polistopadovou éru. Institut referenda mariánskolázeňští doposud nikdy nevyužili.

Závěr

Diplomová práce se zabývá jedním ze základních rysů demokracie, a sice právem společenské participace na řízení správy věcí veřejných, klade za cíl objasnit strukturu a míru participace občanů na veřejném životě a na konkrétním případě teze ověřit a demonstrovat. Sledována je volební účast, znaky volebního chování zásadních aktérů a rovněž jiné formy participace. Vliv lokální demokracie na podobu územní samosprávy je zkoumán na rozdílech účasti ve volbách od komunální po národní politické reprezentace. Jako objekt výzkumu bylo zvoleno z hlediska specifické struktury lázeňské místo, jeho politický i veřejný prostor a obyvatelstvo. Základní hypotézy byly stanoveny z výzkumů, šetření, porovnávání i konverzací s ohledem na dostupné znalosti problematiky a velikost vybrané obce.

K výzkumu bylo vybráno město Mariánské Lázně. Svým charakterem malého sídla, avšak mezinárodně významných lázní s naprosto specifickými potřebami a prostředím, které zásadně ovlivňují sociální i hospodářskou strukturu města, odpovídají požadavkům této práce a jsou díky tomu velmi vhodnou oblastí výzkumu.

Práce vychází ze socioekonomické a politické deskripce města Mariánských Lázní a empirická studie hodnotí volební chování obyvatel města i volebních stran a hnutí ve volbách do všech struktur politického systému, od voleb do městského zastupitelstva až po volby do Evropského parlamentu. Vedle toho se práce dotýká dalších oblastí a forem občanské participace, jako jsou jiné politické aktivity či neziskový sektor. Závěry odrážejí veřejné klima i mínění občanů Mariánských Lázní, jejich potřebu veřejně se zapojit a politicky působit nebo se jen podílet na fungování společensky prospěšné aktivity.

Jako většina příhraničních měst, jsou Mariánské Lázně sice obydleny nepůvodním obyvatelstvem, ale od doby přistěhování zde v lokalitě žije již čtvrtá generace lidí, kteří se již s místem semkli a tvoří tak již vytvarovanou komunitu. Do povědomí některých místních podnikatelů se negativně otiskla nedávná minulost „blahobytu“ odborářských rekreací a praktiky hotelových a hostinských profesí té doby. Jejich naturel je stále ještě v chování leckdy cítit a ovlivňuje názory a rozhodování ve městě. Vedle toho se Mariánské

Lázně nacházejí v regionu strukturálně postiženém, víceméně chudém na pracovní příležitosti, lidské zdroje i inovační potenciál. Podle toho se také vyvíjejí místní vztahy a angažovanost obyvatel.

Vzhledem k charakteru obce výsledky potvrzují nižší stupeň identifikace občanů s místem. Volební účastí se občané města řadí k těm méně aktivním, většinou až o 20% nižší než bývá celostátní a mírně nižší i ve srovnání s regionem, ať už v rozměru kraje nebo pouze okresu. Důvody lze hledat v historických kořenech obyvatelstva, v sociální úrovni a do jisté míry v přetrvávající frustraci z politických, ekonomických a zejména strukturálních změn v regionu. Pohyb na politickém poli se odehrává převážně kolem komunálních voleb, avšak až v posledních letech posílily snahy občanů o sebeuplatnění. Ve velké míře ale v podobě tzv. „nosičů hlasů“ na kandidátní listině. Z tohoto úhlu pohledu patří Mariánské Lázně k obcím středním, kde již jsou politické strany přirozenou součástí místního politického života a orientace občanů je nakloněná spíše prostranicky, byť výsledky posledních komunálních voleb signalizovaly jistý odklon. Avšak ochota, či dokonce touha vstoupit do politické strany, je dle výsledků spíše vzácná a tak jednotlivé velké a tradiční strany postupně oslabují. Naopak výzkum i zde potvrdil celostátní trend posilování hnutí a seskupení nezávislých kandidátů. Současně z odpovědí respondentů vyplynula skutečnost, že jako všude jinde v ČR, je i v Mariánských Lázních zřetelná nouze o osobnosti a lokální politiku sleduje a aktivně provozuje omezený počet stále stejných aktérů. Globálně hodnoceno je město Mariánské Lázně orientováno více doprava, za což vděčí zejména široké podnikatelské základně. Z velkých stran zde vítězila ODS, zatímco KSČM pravidelně propadala. Až poslední léta se situace mění, když se do místního klimatu promítá politika celostátní a současně dlouhodobé působení ODS ve vedení města vykazující známky únavy, opotřebení a „okoukanosti“ jak v dojmech obyvatel, tak ve skutečnosti. Naopak očekávaný výskyt zvýšené aktivity národnostních menšin, resp. imigrantů a cizozemských vlastníků nemovitostí studie vyvrací.

Výsledek sledování situace v oblasti zájmové participace na veřejném životě je víceméně optimistický. Na území města činně působí celá řada neziskových subjektů, které se zaměřují převážně na volnočasové aktivity. Největší zastoupení má tělovýchova a sport. Vedle toho se v Mariánských Lázních lze setkat i s profesními nebo politickými skupinami, sloužícími k prosazování skupinových zájmů či na zvelebování obce.

Část případové studie věnovaná činnosti samosprávy směrem k obyvatelům potvrdila hypotézu snížené aktivity v mezivolebním období. Podle pozorování a odpovědí respondentů samospráva v Mariánských Lázních nevyvíjí nadprůměrnou iniciativu k informovanosti a hlavně podnícení občanů k aktivizaci, spíše naopak. Mariánskolázeňské obyvatelstvo se tedy víceméně v období mezi volbami neangažuje a setrvává v apatii. Velmi často nezná svá práva o možnosti zasahovat a podílet se na věcech veřejných, anebo se často o věci veřejné začíná zajímat až ve chvíli, kdy cítí vlastní ohrožení.

Shrnutím výsledků práce je možné charakterizovat uplatňování lokální demokracie v intencích územní samosprávy lázeňského místa. Případová studie města Mariánské Lázně ukázala, že rozhodování voličů o podobě komunální politické reprezentace víceméně koresponduje s volebním chováním ve volbách do národních struktur a územní samospráva je tedy z hlediska volebního chování utvářena do jisté míry obdobnými vlivy, které působí na celostátní úrovni. Prostředí lázeňského města dle případové studie působí na politickou participaci občanů spíše negativně, nicméně toto tvrzení ovlivňuje nezanedbatelný faktor prostorového přeskupování voličů, kteří jsou evidováni v lokalitě, ale ve skutečnosti se zde nezdržují. Pro relevantní výrok by bylo zapotřebí konfrontovat výsledky této práce se srovnatelným městem v regionu, primárně zaměřeným na jiné odvětví, než je lázeňství a cestovní ruch.

Přílohová část

Seznam použitých tabulek:

Tab. č. 1	Vývoje genderového poměru a věkového složení.....	29
Tab. č. 2	Tabulka vývoje národnostního složení:.....	30
Tab. č. 3	Věřící v Mariánských Lázních 2011	30
Tab. č. 4	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo podle odvětví ekonomické činnosti	32
Tab. č. 5	Vývoj míry nezaměstnanosti v Karlovarském kraji	32
Tab. č. 6	Srovnání nezaměstnanosti Mar. Lázně vs. ORP	33
Tab. č. 7	Mzdy v regionu Karlovarského kraje.....	33
Tab. č. 8	Vzdělanostní struktura obyvatel.....	34
Tab. č. 9	Účast stran a hnutí ve volbách do obecního zastupitelstva	43
Tab. č. 10	Rozložení sil v zastupitelstvu města mariánské Lázně v roce 2013.....	47
Tab. č. 11	Volební účast v jednotlivých parlamentních volbách	54
Tab. č. 12	Porovnání volebních výsledků v parlamentních volbách.....	55
Tab. č. 13	Účast v referendu o vstupu do EU v roce 2003.....	57
Tab. č. 14	Volební účast ve volbách do krajského zastupitelstva	58
Tab. č. 15	Aktivní participace mariánskolázeňských občanů na krajských volbách	59
Tab. č. 16	Účast voličů ve volbách do městského zastupitelstva v Mariánských Lázních	61
Tab. č. 17	Složení kandidátů v jednotlivých letech.....	61
Tab. č. 18	Počet straníků na kandidátních listinách a jejich úspěšnost.....	63
Tab. č. 19	Počty vysokoškolsky vzdělaných kandidátů na kandidátních listinách	64
Tab. č. 20	Počty kandidátů do 30 let na kandidátních listinách jednotlivých stran	65
Tab. č. 21	Počty kandidátů nad 60 let na kandidátních listinách jednotlivých stran.....	66
Tab. č. 22	Přehled činností a struktura neziskové sféry v Mariánských Lázních	71

Seznam použitých obrázků:

Obr. č. 1	Graf: Vývoj počtu obyvatel v letech 1981 až 2011.....	28
Obr. č. 2	Vývoj počtu obyvatel dle věku.....	29
Obr. č. 3	Vývoj počtu registrovaných voličů v jednotlivých volebních okrscích.....	49
Obr. č. 4	Rozdělení volebních okrsků v Mariánských Lázních.....	50
Obr. č. 5	Volební účast v jednotlivých volebních okrscích.....	51
Obr. č. 6	Politická mapa volebních okrsků v Mariánských Lázních.....	52
Obr. č. 7	Volební účasti v parlamentních volbách.....	54
Obr. č. 8	Porovnání volebních výsledků nejsilnějších stran.....	55
Obr. č. 9	Účast voličů v senátních volbách v Mariánských Lázních.....	56
Obr. č. 10	Struktura komisí a výborů samosprávy z pohledu stranickosti a členství v zastupitelstvu.....	68

Seznam použité literatury:

- BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. Politologie (Grada). ISBN 978-802-4729-084.
- BALÍK, Stanislav. *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 387 s. Politologická řada, sv. č. 27. ISBN 978-807-3251-444.
- BROKL, Lubomír. *Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nákl., 1997, 210 p. Studie Slon, sv. 14. ISBN 80-858-5048-6.
- CABADA, Ladislav a Michal KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 494 s. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-864-3263-7.
- ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, 165 s. ISBN 978-808-7197-004.
- ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Markéta LUHANOVÁ. *Politika v regionálním rozvoji: úvod do studia*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2006. 162 s. ISBN 80-213-1157-6.
- DAHL, Robert Alan. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Překlad Helena Blahoutová. Praha: Victoria Publishing, 1995, 349 s. ISBN 80-856-0581-3.
- FUKUYAMA, Francis a Michal KUBÁT. *Konec dějin a poslední člověk*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2002, 379 s. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-861-8227-4.
- GOODIN, Robert E. *Innovating democracy: democratic theory and practice after the deliberative turn*. New York: Oxford University Press, 2008, xi, 313 p. ISBN 01-995-4794-7.
- GUASTI, Petra a Barbora STAŠKOVÁ. *Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2007, 116 s. ISBN 978-808-6946-221.
- JELÍNKOVÁ, Růžena. Demografický profil Karlovarského kraje. In: SRB. *Demografický sborník*. Praha: Státní úřad statistický, 1959, s. 179.
- KOPŘIVA, Radek. *Územní samospráva a lokální demokracie. Případová studie města Žatce*. Praha, 2009. Dostupné z:
<https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.pef.czu.cz%2Fcs%2F%3Fdl%3D1%26f%3D13036&ei=1ZJPUajsFIeMswbXtoGwBw&usg=AFQjCNF49z8fo8uqkrxeK8pT8THaDgsZWA&sig2=dJFyKOpU1iLOwY4ywK5S1g&bvm=bv.44158598,d.Yms&cad=rjt>. Disertační práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra humanitních věd. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.
- MAREK, Jiří a Miloš MATULA. *Veřejná správa v České republice*. 2. rozš. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2005, 118 s. ISBN 80-239-4709-5.

MATES, Pavel a Miloš MATULA. *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. Vyd. 2. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1998, 105 s. ISBN 80-707-9753-3.

MAY, Josef. *Heimatbuch - Marienbad Stadt und Land I: Der Weltkurort mit den Gemeinden des Landkreises*. Giesenfeld: Heimatverband der Marienbader Stadt und Land e.V., 1977, 696 s.

NEKOLA, M. Politická participace a efektivita vládnutí. In: KABELE, J., M. POTŮČEK, I. PRÁZOVÁ a A. VESELÝ. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii: (příspěvky z konference konané ve dnech 21.-23.10.2004)*. Vyd. 1. Praha: Matfyzpress, 2004, s. 3. ISBN 80-867-3235-5.

Dostupné z:

https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fveda.fsv.cuni.cz%2Fdoc%2FKonferenceRCS%2Fprog_nekola.doc&ei=CH9PUdvmIMfxsgavkICYAQ&usg=AFQjCNHv_89Wm1iZoGZrd4rIYF9vYwfaaw&sig2=dPhOQaw9nCVew4AwWy9d_Q&bvm=bv.44158598,d.bGE&cad=rjt

PEHE, Jiří. Participace občanů na věcech veřejných. In: *Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných*. Praha: Open Society Fund, 2000, s. 1-6. Dostupné z:

<http://www.pehe.cz/clanky/2000/participace-obcanu-na-vecech-verejnych>

PIERRE, Jon a B PETERS. *Governance, politics, and the state: democratic theory and practice after the deliberative turn*. New York: St. Martin's Press, 2000, viii, 231 p. ISBN 03-122-3177-6.

POMAHAČ, Richard. *Veřejná správa: právo a podnikání, podnikatelské řízení, podpora podnikání v ČR a EU, podnikatelské a podpůrné instituce, podnikání a veřejná správa*. Vyd. 1. Překlad Helena Blahoutová. Praha: C. H. Beck, 2002, xii, 278 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9748-0.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 2. Překlad Helena Blahoutová. Praha: Portál, 2006, 303 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-736-7177-8.

SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Překlad Jiří Ogrocký. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, 470 s. ISBN 80-732-5044-6.

SVENSSON, Palle a Michal KUBÁT. *Teorie demokracie: brněnské přednášky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, 287 s. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-859-5902-X.

VANČURA, Petr a Miloš MATULA. *Teorie demokracie*. 1. vyd. Svitavy: Trinitas, 2012, 111 s. ISBN 978-808-6885-285.

Veřejný prostor jako politický problém. In: NEKVAPIL, Václav. *Václav NEKVAPIL* [online]. 2004 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.vaclavnekvapil.eu/index.php?text=55-verejny-prostor-jako-politicky-problem>

Použité zákonné předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Přílohy

Příloha č. 1. Počty obyvatel v Mariánských lázních

rok	počet obyvatel	rok	počet obyvatel	rok	počet obyvatel
1982	18 286	1992	15 499	2002	14 321
1983	18 382	1993	15 548	2003	14 277
1984	18 471	1994	15 533	2004	14 083
1985	18 481	1995	15 469	2005	14 026
1986	18 667	1996	15 404	2006	13 872
1987	18 616	1997	15 298	2007	13 915
1988	18 503	1998	15 193	2008	13 758
1989	18 422	1999	15 085	2009	13 677
1990	18 467	2000	15 004	2010	13 587
1991	15 412	2001	14 613	2011	13 554

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Příloha č. 2. Školská zařízení

	Školní rok			
	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Mateřská škola	6	6	6	6
třídy	16	16	16	16
děti	384	388	392	392
Základní školy	4	3	3	3
třídy	61	56	55	53
žáci	1 274	1 220	1 162	1 147
Střední školy
gymnázia	1	1	1	1
třídy denního studia	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹
žáci	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹
střední odborné školy a praktické školy	3	4	4	4
třídy denního studia	26	27	30	28
žáci	699	689	677	617
střední odborná učiliště a odborná učiliště	2	2	2	2
třídy denního studia	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹
žáci	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹
obory nástavbového studia	2	2	2	2
žáci	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹	i.d. ¹
Vysoké školy	1	1	1	1
studenti českého státního občanství ²

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

¹ – důvěrné informace

² – jazyková příprava Univerzity Karlovy – studují zde převážně zahraniční studenti

Příloha č. 3. Volební účasti v jednotlivých okrscích

	Parlamentní		Prezidentské		Referendum EU		Europarlament		
	účast	pořadí	účast	pořadí	účast	pořadí	účast	pořadí	
ČR	64,78%		59,11%		55,21%		28,27%		
Region	59,83%		49,98%		51,16%		22,48%		
Mar. Lázně	58,78%		51,41%		52,17%		25,04%		
Volební okrsek	1	62,65%	5	62,46%	1	55,11%	6	28,69%	5
	2	62,63%	6	57,50%	6	45,45%	15	19,66%	15
	3	80,75%	1	58,69%	5	73,21%	1	37,81%	1
	4	59,14%	10	45,91%	16	51,61%	9	25,96%	10
	5	51,94%	17	31,38%	17	56,28%	4	19,13%	17
	6	53,75%	14	47,20%	14	45,18%	17	22,78%	11
	7	52,36%	16	47,81%	13	47,03%	13	20,67%	13
	8	62,21%	7	53,76%	10	52,06%	8	28,45%	6
	9	59,64%	9	56,54%	8	55,71%	5	26,56%	8
	10	54,53%	13	51,72%	11	49,01%	12	21,76%	12
	11	58,14%	11	57,43%	7	54,75%	7	26,45%	9
	12	55,71%	12	50,32%	12	45,37%	16	20,64%	14
	13	53,23%	15	46,66%	15	46,95%	14	19,51%	16
	14	67,91%	2	55,53%	9	50,17%	11	27,55%	7
	15	65,75%	3	60,34%	2	60,90%	2	30,56%	2
	16	63,44%	4	60,14%	3	57,62%	3	28,77%	4
	17	61,75%	8	59,84%	4	50,22%	10	29,24%	3

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Příloha č. 4. Volební účasti v jednotlivých okrscích

	Komunální		Krajské		Celkem		
	účast	pořadí	účast	pořadí	účast	pořadí	
ČR	46,80%		35,11%		48,21%		
Region	39,47%		30,00%		42,15%		
Mar. Lázně celkem	37,08%		27,14%		41,94%		
Volební okrsek	1	41,66%	4	30,38%	6	46,83%	4
	2	32,30%	13	23,51%	12	40,18%	10
	3	38,13%	9	37,15%	1	54,29%	1
	4	28,06%	17	18,14%	17	38,14%	13
	5	29,84%	16	20,87%	16	34,91%	17
	6	33,14%	12	24,74%	11	37,80%	14
	7	30,93%	14	22,18%	15	36,83%	15
	8	42,29%	3	31,67%	5	45,07%	7
	9	39,44%	8	28,63%	9	44,42%	9
	10	34,13%	11	25,81%	10	39,50%	11
	11	40,42%	5	29,67%	8	44,48%	8
	12	35,22%	10	22,40%	14	38,28%	12
	13	29,89%	15	22,49%	13	36,45%	16
	14	39,55%	7	29,95%	7	45,11%	6
	15	44,17%	2	32,51%	4	49,04%	2
	16	45,62%	1	33,50%	2	48,18%	3
	17	40,28%	6	32,77%	3	45,68%	5

Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Příloha č. 5. Složení kandidátů v jednotlivých letech

rok	kandidátů	z toho žen		VŠ vzdělání		nezávislí		věkový průměr	do 30		nad 60	
		počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl		počet	podíl	počet	podíl
1994	191	35	18,3%	62	32,5%	94	49,2%	47,8%	14	7,3%	34	17,8%
1998	199	65	32,7%	44	22,1%	113	56,8%	48,0%	9	4,5%	30	15,1%
2002	197	51	25,9%	76	38,6%	116	58,9%	49,6%	9	4,6%	39	19,8%
2006	163	38	23,3%	63	38,7%	88	54,0%	50,7%	11	6,7%	35	21,5%
2010	215	55	25,6%	69	32,1%	123	57,2%	49,7%	20	9,3%	53	24,7%

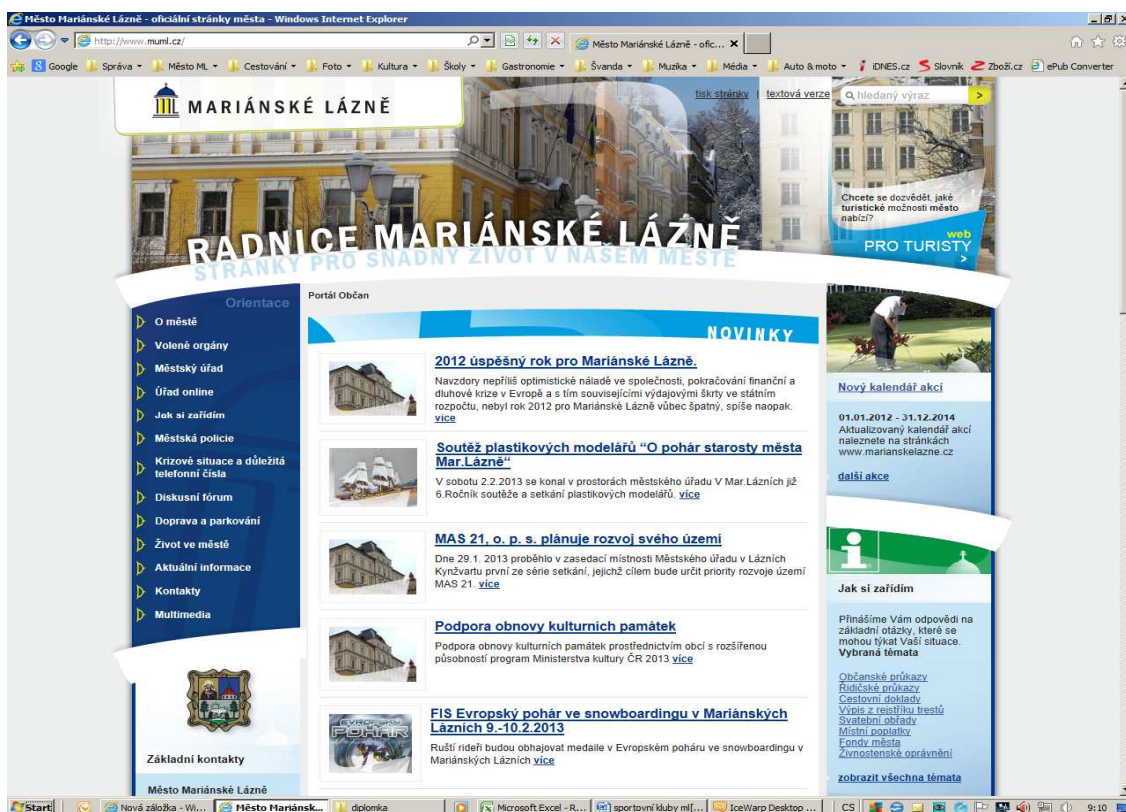
Pramen: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz, vlastní zpracování 2013.

Příloha č. 6. Struktura komisí a výborů samosprávy z pohledu stranickosti a členství v zastupitelstvu

	členů	příslušní k pol. subj.		cizí
		zastupitelů	bez mandátu	
Finanční výbor	9	4	5	0
Kontrolní výbor	5	1	4	0
Komise lázeňství, cestovního ruchu a kultury	8	0	4	4
Komise sportu	9	5	2	2
Komise urbanistiky a dopravy	5	2	1	2
Komise pro sociálně – právní ochranu dětí	5	0	0	5

Pramen: vlastní zpracování 2013.

Příloha č. 7. Ukázka internetových stránek města

Pramen: dostupné na www.muml.cz

Příloha č. 8. Záznamový arch rozhovoru

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta, Katedra humanitních věd
Diplomová práce

Participace občanů na veřejném životě municipality (Mariánské Lázně)

Kdy bylo založeno místní sdružení strany v Mariánských Lázních?

Jakým vývojem prošla členská základna strany a kolik má sdružení v současnosti členů?

Jakým způsobem a v jakém množství se členové sdružení aktivně podílejí na životě a fungování strany?

Jakým způsobem sestavuje strana kandidátní listiny ve volbách do městského zastupitelstva?
Podotázka – akceptace kandidátů bez politické příslušnosti

Jaké aktivity strana vykazuje?

- a) v období mezi volbami

- b) o volbách do zastupitelstva - kampaň

Příloha č. 9. Tabulky volebních výsledků

1	Volby do zastupitelstva obce 1994	88
2	Volby do zastupitelstva obce 1998	89
3	Volby do zastupitelstva obce 2002	90
4	Volby do zastupitelstva obce 2006	91
5	Volby do zastupitelstva obce 2010	92
6	Volby do Parlamentu PS ČR 1998	93
7	Volby do Parlamentu PS ČR 2002	94
8	Volby do Parlamentu PS ČR 2006	95
9	Volby do Parlamentu PS ČR 2010	96
10	Volby do zastupitelstva kraje 2000	97
11	Volby do zastupitelstva kraje 2004	98
12	Volby do zastupitelstva kraje 2008	99
13	Volby do zastupitelstva kraje 2012	100
14	Senátní volby 1996	101
15	Senátní volby 2000	102
16	Senátní volby 2006	103
17	Senátní volby 2012	104
18	Referendum o vstupu do EU	105
19	Volby do Evropského parlamentu 2004	106
20	Volby do Evropského parlamentu 2009	107
21	Prezidentské volby 2013	108

Volby do zastupitelstev obcí 18.11. - 19.11.1994

Okresy	Voilib	Vydání obalky	Vol. účast v %	Odevzd. obalky
Výsledky v Místních úřadech				
17	12 262	5 814	47,41%	5 813
Situace v regionu (okres Cheb)	64 789	33 593	51,85%	33 583
Celostátní průměr	9 567 695	5 805 484	60,68%	5 800 060

Platné hlasy
110 751

Č.Ob.	Okres	Voilib	Obalky	Účast	Platné hlasy	Hlasů	v %	Počet mandátů		Počet stranickéosti		Vzdělání		Z toho žen		věk 18-29		věk 30-39		věk 40-49		věk 50-59		věk nad 60				
								celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.
1	Koalice SPR-RSC, SDR	2 556	2,31%	12	1	10	83,33%	1	0,00%	2	16,67%	1	8,33%	1	8,33%	1	8,33%	1	8,33%	1	4,17%	1	4,17%	1	4,17%	1	8,33%	
2	Srůžení ČSSD, NK	13 019	11,76%	21	3	13	61,90%	8	38,10%	3	4	19,05%	1	4,76%	1	4,76%	1	7,62%	1	7,62%	1	4,76%	1	4,76%	1	7,62%		
3	Občanská demokratická aliance	7 161	6,47%	21	1	7	33,33%	12	57,14%	1	7	33,33%	1	4,76%	3	14,29%	5	23,81%	5	23,81%	10	47,62%	1	3	14,29%	0	0,00%	
4	Srůžení nezávislých kandidátů	7 318	6,61%	21	1	7	33,33%	11	52,38%	6	28,57%	2	9,52%	4	18,63%	3	14,29%	4	18,63%	4	18,63%	6	28,57%	3	14,29%	8	38,10%	
5	Srůžení nezávislých kandidátů	24 215	21,86%	21	5	23,81%	11	52,38%	11	52,38%	5	23,81%	2	9,52%	7	33,33%	2	9,52%	4	18,63%	7	33,33%	2	6	28,57%	3	14,29%	
6	Srůžení LNS, SZ, SD(OH), NK	5 971	5,39%	21	1	18	85,71%	1	4,76%	1	3	14,29%	1	4,76%	4	18,63%	4	18,63%	5	23,81%	5	23,81%	1	7	33,33%	1	4,76%	
7	Liberalně demokratická strana	2 205	1,99%	11	0	3	27,27%	7	63,64%	2	18,18%	0	0,00%	7	63,64%	3	27,27%	7	63,64%	3	27,27%	1	8,09%	1	7	33,33%	0	0,00%
8	Občanská demokratická strana	27 870	25,16%	21	5	10	47,62%	2	9,52%	5	4	19,05%	5	4	19,05%	2	9,52%	7	33,33%	2	9,52%	3	5	23,81%	0	0,00%		
9	Komunistická strana Čech a Moravy	11 125	10,05%	21	2	20	95,24%	3	14,29%	2	4	19,05%	2	4	19,05%	2	9,52%	4	19,05%	2	9,52%	2	5	23,81%	12	57,14%		
10	Křesťanská dem. únie-Čs.str.lidová	9 311	8,41%	21	2	13	61,90%	1	4,76%	2	4	19,05%	2	4	19,05%	4	19,05%	1	4,76%	3	14,29%	1	5	23,81%	2	9,52%		

Celostátní průměry

Platné hlasy	v %
celk.	9 260 542
1	9 260 542
2	10 935 889
3	8 973 999
4	17 413 545
5	37 872 640
6	7 986 646

Č.Ob.	Okres	Voilib	Obalky	Účast	Platné hlasy	Hlasů	v %
1		200	100	50,00%	15	#DIV/0!	
2				#DIV/0!		#DIV/0!	
3				#DIV/0!		#DIV/0!	
4				#DIV/0!		#DIV/0!	
5				#DIV/0!		#DIV/0!	
6				#DIV/0!		#DIV/0!	
7				#DIV/0!		#DIV/0!	
8				#DIV/0!		#DIV/0!	
9				#DIV/0!		#DIV/0!	
10				#DIV/0!		#DIV/0!	
11				#DIV/0!		#DIV/0!	
12				#DIV/0!		#DIV/0!	
13				#DIV/0!		#DIV/0!	
14				#DIV/0!		#DIV/0!	
15				#DIV/0!		#DIV/0!	
16				#DIV/0!		#DIV/0!	
17				#DIV/0!		#DIV/0!	

Volby do zastupitelstev obcí 13.11. - 14.11.1998

Platné hlasy
86 462

Okresy	Voliči	Vydání obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Marianánských Lázních	12 115	4 585	37,85%	4 578
Situace v regionu (okres Cheb)	67 975	25 868	38,06%	
Celostátní průměr	9 923 990	4 466 011	45,00%	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	z toho žen		věk 18 - 29		věk 30 - 39		věk 40 - 49		věk 50 - 59		věk nad 60	
										celk.	v %	uspěl	celk.	v %	uspěl	celk.	v %	uspěl	celk.	v %	uspěl
Volební strana																					
1. Celostátní aktiv občanů																					
1	5 551	6,42%	21	1	1	4,76%	1	1	33,33%	7	9,52%	2	2	9,52%	3	14,29%	1	4	19,05%	10	47,62%
2	8 096	9,36%	21	2	8	38,10%	1	11	52,38%	2	9,52%	5	23,81%	1	8	38,10%	1	6	28,57%	2	9,52%
3	19 380	22,41%	21	5	20	95,24%	4	6	28,57%	4	19,05%	7	33,33%	1	8	38,10%	3	5	23,81%	1	4,76%
4	7 702	8,91%	21	2	20	95,24%	2	3	14,29%	1	4,76%	1	4,76%	1	5	23,81%	1	6	28,57%	10	47,62%
5	1 194	1,38%	21	0	6	28,57%	0	13	61,90%	0	0,00%	3	14,29%	2	6	28,57%	2	8	38,10%	2	9,52%
6	17 154	19,84%	21	4	21	100,00%	4	6	28,57%	4	19,05%	3	14,29%	2	7	33,33%	1	8	38,10%	1	4,76%
7	11 111	12,85%	21	3	1	4,76%	2	5	23,81%	2	9,52%	7	33,33%	2	5	23,81%	1	6	28,57%	1	4,76%
8	9 936	11,49%	21	3	3	14,29%	2	4	19,05%	2	9,52%	3	14,29%	2	5	23,81%	2	6	28,57%	1	4,76%
9	1 803	2,09%	10	0	5	50,00%	0	3	30,00%	0	0,00%	3	30,00%	0	5	50,00%	1	10,00%	1	10,00%	
10	4 535	5,25%	21	1	6	28,57%	1	13	61,90%	1	4,76%	6	28,57%	1	8	38,10%	1	5	23,81%	0	0,00%

Celostátní průměry

Volební strana	celk.	v %
Křesť. demok. unie. Čs. str. lid.	8 393 460	10,70%
Česká str. sociálně demokrat.	13 671 868	17,48%
Občanská demokratická strana	18 959 786	24,17%
Komunistická str. Čech a Moravy	10 703 975	13,65%
Unie svobohy	4 297 272	5,48%
Sdruž. nezáv. kand.-míst. celkem		

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast	Platné hlasy	Hlasů	v %
1				#DIV/0!			#DIV/0!
2				#DIV/0!			#DIV/0!
3				#DIV/0!			#DIV/0!
4				#DIV/0!			#DIV/0!
5				#DIV/0!			#DIV/0!
6				#DIV/0!			#DIV/0!
7				#DIV/0!			#DIV/0!
8				#DIV/0!			#DIV/0!
9				#DIV/0!			#DIV/0!
10				#DIV/0!			#DIV/0!
11				#DIV/0!			#DIV/0!
12				#DIV/0!			#DIV/0!
13				#DIV/0!			#DIV/0!
14				#DIV/0!			#DIV/0!
15				#DIV/0!			#DIV/0!
16				#DIV/0!			#DIV/0!
17				#DIV/0!			#DIV/0!

Volby do zastupitelstev obcí 1. 11. - 02. 11. 2002

Občerstky	Volitelé	Vydání obálek	Vol. účast v %	Odevzd. obálek
Výsledky v Mariánských Lázních	17	4 733	38,30%	4 729
Situace v regionu (okres Cheb)	109	25 973	37,42%	
Čelostátní průměr	14 702	3 745 083	45,31%	

Platné hlasy
50 204

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	z toho žen		věk 18 - 29		věk 30 - 39		věk 40 - 49		věk 50 - 59		věk nad 60			
											celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %
1	5 118	5,67%	21	1	4	19,05%	1	7	33,33%	2	9,52%	2	9,52%	4	19,05%	2	9,52%	4	19,05%	6	28,57%	1	4,76%	
2	7 389	8,19%	21	2	13	61,90%	2	8	38,10%	6	28,57%	3	14,29%	9	42,86%	3	14,29%	7	33,33%	7	33,33%	1	4,76%	
3	4 285	4,75%	21	2	8	38,10%	2	12	57,14%	2	9,52%	6	28,57%	7	33,33%	6	28,57%	6	28,57%	6	28,57%	0	0,00%	
4	16 619	18,42%	21	4	13	61,90%	3	2	9,52%	1	4,76%	11	52,38%	4	19,05%	1	4,76%	5	23,81%	3	14,29%	7	33,33%	
5	8 365	9,27%	21	2	2	9,52%	9	42,86%	3	14,29%	2	9,52%	1	4,76%	5	23,81%	2	9,52%	1	4,76%	1	4,76%	3	14,29%
6	10 236	11,35%	21	3	17	80,95%	2	3	14,29%	1	4,76%	3	14,29%	5	23,81%	1	4,76%	7	33,33%	4	19,05%	1	4,76%	
7	16 902	18,74%	21	5	21	100,00%	5	6	28,57%	2	9,52%	3	14,29%	7	33,33%	1	4,76%	4	19,05%	2	9,52%	1	4,76%	
8	12 693	14,07%	21	3	17	80,95%	2	11	52,38%	3	14,29%	5	23,81%	1	4,76%	7	33,33%	2	9,52%	4	19,05%	1	4,76%	
9	16	0,08%	7	1	5	71,43%	1	1	14,29%	4	19,05%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	
10	1 802	2,00%	7	1	8	38,10%	1	6	28,57%	1	4,76%	3	14,29%	1	4,76%	3	14,29%	1	4,76%	2	9,52%	1	4,76%	
11	6 719	7,45%	21	1	12	57,14%	1	6	28,57%	1	4,76%	6	28,57%	7	33,33%	3	14,29%	7	33,33%	6	28,57%	5	23,81%	

Celostátní průměry

Č. O.	Okres	Volitelé	Obálek	Účast	Platné hlasy	ODS	ČSSD	KSCM	KDU-ČSL	nezávislí					
1		653	265	40,58%	5 106	1 070	20,96%	700	13,71%	259	5,07%	263	5,15%	1 225	23,99%
2		78	16	20,51%	281	19	6,76%	39	13,89%	16	5,69%	40	14,23%	22	7,83%
3		51	18	35,29%	373	170	45,58%	91	24,13%	23	6,17%	53	14,21%	44	11,80%
4		696	218	31,32%	3 987	735	18,43%	665	16,68%	3 98	9,98%	2 70	6,77%	803	20,14%
5		710	272	38,31%	5 218	862	16,52%	567	10,87%	509	9,75%	465	8,91%	1 266	24,26%
6		598	196	32,78%	3 746	656	17,51%	437	11,70%	3 34	8,94%	765	20,48%	893	23,82%
7		884	270	30,54%	4 961	955	19,25%	623	12,56%	3 47	6,99%	4 95	9,98%	1 802	36,26%
8		699	312	44,64%	5 961	1 523	25,55%	972	16,31%	5 90	9,90%	3 16	5,30%	993	16,60%
9		876	360	41,10%	6 766	1 325	19,58%	584	8,63%	8 44	12,47%	5 91	8,73%	1 320	19,51%
10		933	336	36,01%	6 355	1 283	20,19%	762	11,99%	7 05	11,16%	5 01	7,88%	1 048	16,49%
11		935	393	42,03%	7 521	1 485	19,74%	1 147	15,25%	8 83	11,74%	5 01	6,65%	1 164	15,48%
12		570	213	37,37%	3 954	438	11,08%	666	16,84%	5 50	13,91%	3 47	8,78%	660	16,69%
13		880	286	32,50%	6 877	1 155	21,09%	997	18,21%	5 84	10,66%	2 45	4,47%	690	12,60%
14		906	356	39,29%	5 847	1 122	19,24%	957	13,90%	6 97	10,12%	5 49	7,97%	1 465	21,27%
15		945	439	46,46%	8 539	1 487	17,41%	1 408	16,49%	1 240	14,52%	6 40	7,50%	1 445	16,92%
16		848	394	46,46%	7 737	1 507	19,48%	857	11,08%	1 173	15,16%	4 58	5,92%	1 573	20,33%
17		308	389	126,30%	3 746	1 110	29,65%	1 303	34,79%	993	26,50%	653	17,44%	1 243	33,20%

Č. O.	Okres	Volitelé	Obálek	Účast	Platné hlasy	ODS	ČSSD	KSCM	KDU-ČSL	nezávislí					
1		653	265	40,58%	5 106	1 070	20,96%	700	13,71%	259	5,07%	263	5,15%	1 225	23,99%
2		78	16	20,51%	281	19	6,76%	39	13,89%	16	5,69%	40	14,23%	22	7,83%
3		51	18	35,29%	373	170	45,58%	91	24,13%	23	6,17%	53	14,21%	44	11,80%
4		696	218	31,32%	3 987	735	18,43%	665	16,68%	3 98	9,98%	2 70	6,77%	803	20,14%
5		710	272	38,31%	5 218	862	16,52%	567	10,87%	509	9,75%	465	8,91%	1 266	24,26%
6		598	196	32,78%	3 746	656	17,51%	437	11,70%	3 34	8,94%	765	20,48%	893	23,82%
7		884	270	30,54%	4 961	955	19,25%	623	12,56%	3 47	6,99%	4 95	9,98%	1 802	36,26%
8		699	312	44,64%	5 961	1 523	25,55%	972	16,31%	5 90	9,90%	3 16	5,30%	993	16,60%
9		876	360	41,10%	6 766	1 325	19,58%	584	8,63%	8 44	12,47%	5 91	8,73%	1 320	19,51%
10		933	336	36,01%	6 355	1 283	20,19%	762	11,99%	7 05	11,16%	5 01	7,88%	1 048	16,49%
11		935	393	42,03%	7 521	1 485	19,74%	1 147	15,25%	8 83	11,74%	5 01	6,65%	1 164	15,48%
12		570	213	37,37%	3 954	438	11,08%	666	16,84%	5 50	13,91%	3 47	8,78%	660	16,69%
13		880	286	32,50%	6 877	1 155	21,09%	997	18,21%	5 84	10,66%	2 45	4,47%	690	12,60%
14		906	356	39,29%	5 847	1 122	19,24%	957	13,90%	6 97	10,12%	5 49	7,97%	1 465	21,27%
15		945	439	46,46%	8 539	1 487	17,41%	1 408	16,49%	1 240	14,52%	6 40	7,50%	1 445	16,92%
16		848	394	46,46%	7 737	1 507	19,48%	857	11,08%	1 173	15,16%	4 58	5,92%	1 573	20,33%
17		308	389	126,30%	3 746	1 110	29,65%	1 303	34,79%	993	26,50%	653	17,44%	1 243	33,20%

Volby do zastupitelstev obcí 20.10. - 21.10.2008

Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Marianánských Lázních				
17	11 869	4 287	36,12%	4 274
Situace v regionu (okres Cheb)				
109	69 869	27 501	39,36%	
Celostátní průměr	14 734	3 861 785	46,38%	

Platné hlasy
76 644

Č.Ob.	Okres	Obálek	Účet	Platné hlasy	Polek mandátů		straníkoost		Vzdělání		z toho žen		věk 18 - 29		věk 30 - 39		věk 40 - 49		věk 50 - 59		věk nad 60			
					celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %
1	Unie svobody-Demokratická unie	3 574	4,66%	16	1	7	43,75%	1	3	18,75%	1	5	31,25%	1	5	31,25%	1	5	31,25%	1	5	31,25%	1	6,25%
2	Změna pro Marianánské Lázně	12 488	16,29%	21	3	21	100,00%	3	14	66,67%	3	5	23,81%	3	5	23,81%	3	6	28,57%	3	12	57,14%	2	0,00%
3	Česká str.sociálně demokrat.	20 450	26,68%	21	6	21	100,00%	6	8	38,10%	6	4	19,05%	6	2	9,52%	6	5	23,81%	3	3	14,29%	11	52,38%
4	Občanská demokratická strana	11 355	14,82%	21	3	21	100,00%	3	16	76,19%	3	5	23,81%	3	4	19,05%	3	7	33,33%	3	5	23,81%	4	19,05%
5	NEZAVISLÍ	7 175	9,38%	21	2	16	76,19%	2	2	9,52%	2	8	38,10%	1	1	4,76%	2	7	33,33%	2	10	47,62%	2	9,52%
6	Komunistická str.Čech a Moravy	6 581	8,59%	21	2	4	19,05%	2	8	38,10%	2	2	9,52%	2	8	38,10%	2	6	28,57%	7	33,33%	2	0,00%	
7	SNK Euv. dem. a vol. pro město	4 659	6,08%	21	1	6	28,57%	1	4	19,05%	1	8	38,10%	2	1	4,76%	2	2	9,52%	1	8	38,10%	8	38,10%
8	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.																							

Celostátní průměry	
Platné hlasy	
celk.	6 263 980
v %	5,76%
Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	18 079 942
v %	16,63%
Česká str.sociálně demokrat.	39 353 957
v %	36,00%
Občanská demokratická strana	11 720 243
v %	10,79%
Komunistická str.Čech a Moravy	9 465 351
v %	8,71%
SNK Euv.dem.a vol.pro město	3 858 734
v %	3,55%

Č.Ob.	Okres	Obálek	Účet	Platné hlasy	ODS		ČSSD		KSCM		
					Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	
1		285	42,66%	5500	1972	35,83%	688	12,51%	140	2,55%	
2		107	36,77%	1959	304	15,68%	251	12,94%	121	6,24%	
3		50	34,03%	357	134	37,54%	43	12,04%	308	8,62%	
4		163	27,98%	3113	891	28,62%	477	15,32%	308	9,89%	
5		827	28,42%	4995	1282	25,67%	600	13,65%	270	6,16%	
6		574	31,71%	3441	923	26,82%	314	9,13%	299	8,69%	
7		241	29,86%	4588	1581	34,46%	614	13,38%	223	4,89%	
8		643	272	42,30%	4984	1406	28,21%	752	15,09%	395	7,93%
9		826	311	37,65%	5626	1568	27,87%	649	11,54%	454	8,07%
10		900	286	32,89%	5424	1603	29,55%	681	12,56%	358	6,60%
11		868	335	38,59%	6083	1666	27,39%	838	13,78%	811	13,33%
12		573	185	32,29%	3456	605	17,51%	397	11,49%	473	13,69%
13		825	243	29,45%	4587	1158	25,25%	665	14,50%	595	12,97%
14		858	337	39,28%	6244	1561	25,02%	1071	17,15%	640	10,29%
15		899	373	41,49%	6987	1840	26,33%	956	14,26%	902	12,93%
16		752	364	48,56%	6649	1373	20,65%	812	12,21%	988	14,86%
17		885	339	38,31%	3271	583	17,82%	514	15,71%	200	6,13%

Volby do zastupitelstev obcí 15. 10. - 16. 10. 2010

Okresy	Voliči	Vydání obálky	Vol. účast v %	Odevz. obálky
Výsledky v Měrnánských Lázních	11 476	4 158	36,29%	4 157
Situace v regionu (okres Cheb)	72 285	30 087	41,62%	
Celostátní průměr	14 765	8 405 941	4 078 052	48,50%

Platné hlasy
77 580

Č. O.	Okresek	Voličů	Obálky	Účet	Platné hlasy	Poleť mandátů		strančinnost		Vzdělání		z toho žen		věk 18 - 29		věk 30 - 39		věk 40 - 49		věk 50 - 59		věk nad 60									
						celk.	v %	celk.	v %	celk.	v %	uspěl	v %	celk.	v %	uspěl	v %	celk.	v %	uspěl	v %	celk.	v %	uspěl	v %	celk.	v %	uspěl	v %		
1	Sdružení "STAIN", NK	6 712	8,65%	21	2	0,00%	0,00%	12	57,14%	1	2	9,52%	3	14,29%	5	23,81%	1	5	23,81%	1	5	23,81%	8	38,10%	1	1	1,92%				
2	TOP 09	5 533	7,13%	21	1	13	61,90%	3	14,29%	4	4	19,05%	8	38,10%	3	14,29%	1	6	28,57%	1	6	28,57%	2	9,52%	1	1,92%					
3	SNK "MÍSTO SOBĚ"	4 522	5,83%	18	1	0,00%	0,00%	10	55,56%	1	9	50,00%	5	27,78%	3	16,67%	1	6	33,33%	4	22,22%	4	22,22%	1	1,92%	1	1,92%				
4	Koalice VPM, US-DEU	8 268	10,65%	21	2	38,10%	1	7	33,33%	2	4	19,05%	4	19,05%	3	14,29%	1	6	28,57%	1	6	28,57%	2	9,52%	1	1,92%					
5	Komunistická strana Čech a Moravy	8 250	10,76%	21	3	15	71,43%	2	1	4,76%	1	8	38,10%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	2	9,52%	1	1,92%				
6	Volke Pr.Blok www.cbubka.net	299	0,39%	1	0	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%			
7	Křesťanská strana Čech a Moravy	3 923	5,08%	21	1	10	47,62%	4	19,05%	1	9	42,86%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	12	57,14%	1	4,76%	1	4,76%			
8	Sdružení Suverenita, NK	9 802	12,63%	21	3	4	19,05%	3	14,29%	4	19,05%	4	19,05%	2	9,52%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	2	9,52%	2	9,52%	2	9,52%	2	9,52%		
9	Věci veřejné	3 820	4,92%	21	0	4	19,05%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	2	9,52%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	5	23,81%	2	9,52%	2	9,52%	2	9,52%		
10	Česká strana sociálně demokratická	11 840	14,87%	21	4	18	85,71%	4	19,05%	4	19,05%	3	14,29%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%	3	14,29%	1	4,76%	1	4,76%	1	4,76%		
11	Občanská demokratická strana	13 814	17,81%	21	4	21	100,00%	4	19,05%	2	7	33,33%	1	4,76%	2	9,52%	1	4,76%	1	4,76%	2	9,52%	3	14,29%	2	9,52%	2	9,52%	2	9,52%	
12	Česká pirátská strana	997	1,29%	7	0	3	42,86%	2	28,57%	2	28,57%	1	14,29%	5	71,43%	1	14,29%	1	14,29%	1	14,29%	1	14,29%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Celostátní průměry	
Platné hlasy	v %
celk.	4 938 960
Křesťanská strana	5,47%
Česká strana sociálně demokratická	19,68%
Občanská demokratická strana	18,78%
Komunistická strana Čech a Moravy	9,56%
Sdružení volební kandidátů celkem	17,02%
TOP 09	9,46%

Č. O.	Okresek	Voličů	Obálky	Účet	Platné hlasy	ODS		ČSSD		KSCM		TOP09		
						Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	
1	283	41,74%	5341	1,16%	2,18%	639	11,96%	205	3,84%	471	8,82%	482	10,29%	
2	631	250	39,62%	4685	6,75%	14,41%	427	9,11%	388	8,28%	15	0,32%	62	1,34%
3	51	23	45,09%	461	6,7	14,55%	56	12,15%	15	3,25%	62	13,45%	242	11,22%
4	482	120	24,90%	2158	2,64%	5,76%	337	7,53%	190	4,21%	373	8,15%	121	2,59%
5	1051	235	22,35%	4169	8,57%	20,56%	665	15,95%	373	8,95%	247	5,90%	286	6,07%
6	498	174	34,94%	3172	3,90%	9,30%	247	6,19%	251	6,36%	213	5,39%	561	12,30%
7	772	250	32,38%	4725	8,63%	18,26%	536	11,34%	213	4,51%	213	4,51%	332	6,28%
8	621	248	39,94%	4492	7,15%	15,92%	768	17,09%	323	7,19%	282	6,28%	307	6,72%
9	758	300	39,58%	5511	11,25%	26,41%	661	11,96%	590	10,71%	332	6,28%	364	6,44%
10	815	273	33,50%	5160	10,20%	19,77%	589	11,41%	636	12,35%	307	5,95%	364	6,44%
11	795	323	40,63%	5959	11,62%	19,50%	854	14,33%	877	14,72%	384	6,44%	364	6,44%
12	633	228	36,02%	4254	6,46%	15,19%	891	20,94%	510	11,99%	364	6,44%	364	6,44%
13	801	222	27,72%	4074	7,60%	18,66%	1066	24,69%	430	10,45%	273	6,70%	310	7,71%
14	826	301	40,07%	6587	10,26%	15,58%	1149	17,35%	992	15,06%	310	4,71%	462	8,05%
15	691	308	44,57%	5737	11,53%	20,10%	851	14,83%	561	9,78%	360	5,77%	360	5,77%
16	792	352	44,44%	6586	11,63%	17,66%	1112	16,88%	1048	15,91%	360	5,77%	360	5,77%
17	601	238	39,60%	4518	7,59%	16,80%	736	16,28%	748	16,56%	214	4,74%	214	4,74%

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19. - 20.6.1998

Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	12 704	8 829	69,50%	8 809
Situace v regionu (okres Cheb)				
109	69 125	46 964	67,94%	46 871
Celostátní průměr				
14776	8 116 836	6 008 926	74,03%	5 994 844

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
1	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	505	5,75%
2	Sdruž.pro rep.-Republ.str.Čsl.	274	3,12%
3	Občanská demokratická strana	3 208	36,52%
4	Důchodci za životní jistoty	284	3,23%
5	Česká str.sociálně demokrat.	2 651	30,18%
6	Česká strana národně sociální	32	0,36%
7	Strana zelených	95	1,08%
8	Demokratická unie	169	1,92%
9	Komunistická str.Čech a Moravy	732	8,33%
10	Občanská koalice-Politic.klub	18	0,20%
11	Nezávislí	56	0,64%
12	Unie svobody	760	8,65%

Celostátní průměry

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
1	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.		9,00%
3	Občanská demokratická strana		27,74%
5	Česká str.sociálně demokrat.		32,31%
9	Komunistická str.Čech a Moravy		11,03%
12	Unie svobody		8,60%

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast	KDU-ČSL		ODS		ČSSD		KSCM		US	
					Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %
1		610	427	70,00%	15	3,51%	178	41,69%	108	25,29%	27	6,32%	51	11,94%
2		82	60	73,17%	2	3,33%	16	26,67%	23	38,33%	7	11,67%	5	8,33%
3		56	49	87,50%	2	4,08%	16	32,65%	17	34,69%	6	12,24%	4	8,16%
4		960	647	67,40%	45	6,96%	200	30,91%	197	30,45%	67	10,36%	63	9,74%
5		855	627	73,33%	37	5,90%	245	39,07%	191	30,46%	49	7,81%	47	7,50%
6		771	490	63,55%	31	6,33%	183	37,35%	131	26,73%	51	10,41%	35	7,14%
7		1053	652	61,92%	58	8,90%	246	37,73%	167	25,61%	46	7,06%	61	9,36%
8		727	529	72,76%	25	4,73%	231	43,67%	157	29,68%	35	6,62%	40	7,56%
9		886	631	71,22%	34	5,39%	256	40,57%	168	26,62%	48	7,61%	57	9,03%
10		861	539	62,60%	32	5,94%	190	35,25%	168	31,17%	36	6,68%	55	10,20%
11		1067	698	65,42%	33	4,73%	273	39,11%	213	30,52%	38	5,44%	54	7,74%
12		557	356	63,91%	17	4,78%	84	23,60%	144	40,45%	36	10,11%	33	9,27%
13		858	519	60,49%	20	3,85%	162	31,21%	192	36,99%	47	9,06%	47	9,06%
14		639	635	99,37%	42	6,61%	218	34,33%	214	33,70%	45	7,09%	48	7,56%
15		973	705	72,46%	37	5,25%	269	38,16%	201	28,51%	67	9,50%	59	8,37%
16		876	641	73,17%	28	4,37%	228	35,57%	195	30,42%	66	10,30%	60	9,36%
17		873	620	71,02%	47	7,58%	213	34,35%	165	26,61%	61	9,84%	41	6,61%

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14. - 15.6.2002

Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	12 569	6 356	50,57%	6 354
Situace v regionu (okres Cheb)				
109	69 777	35 492	50,86%	35 474
Celostátní průměr				
14 868	8 264 484	4 793 706	58,00%	4 789 145

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
1	Národně demokratická strana	14	0,22%
2	Demokratická liga	3	0,04%
3	Česká str.sociálně demokrat.	1 826	28,94%
4	Občanská demokratická aliance	39	0,61%
5	Volba pro budoucnost	49	0,77%
6	Humanistická aliance	18	0,28%
7	Naděje	38	0,60%
8	Republikáni Miroslava Sládka	40	0,63%
9	Cesta změny	11	0,17%
10	Česká strana národně sociální	65	1,03%
11	Strana zdravého rozumu	10	0,15%
12	Str.venkova-spoj.občan.síly	35	0,55%
13	Česká pravice	2	0,03%
14	Republikáni	11	0,17%
15	Sdružení nezávislých	50	0,79%
16	Občanská demokratická strana	2 018	31,99%
17	Komunistická str.Čech a Moravy	1 001	15,86%
18	Koalice KDU-ČSL, US-DEU	793	12,57%
19	Strana za životní jistoty	58	0,91%
20	Pravý Blok	47	0,74%
21	Strana zelených	180	2,85%

31,99%
28,94%
15,86%

Celostátní průměry

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
3	Česká str.sociálně demokrat.	1 440 279	30,20%
22	Občanská demokratická strana	1 166 975	24,47%
23	Komunistická str.Čech a Moravy	882 653	18,51%
25	Koalice KDU-ČSL, US-DEU	680 671	18,51%

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast	ČSSD		ODS		KSCM		KDU-ČSL	
					Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %
1		647	328	50,70%	72	21,95%	124	37,80%	29	8,84%	62	18,90%
2		79	44	55,70%	4	9,09%	9	20,45%	17	38,64%	9	20,45%
3		55	42	76,36%	9	21,43%	12	28,57%	8	19,05%	8	19,05%
4		849	447	52,65%	153	34,23%	116	25,95%	77	17,23%	51	11,41%
5		796	385	48,37%	100	25,97%	136	35,32%	56	14,55%	55	14,29%
6		653	300	45,94%	67	22,33%	111	37,00%	52	17,33%	37	12,33%
7		929	393	42,30%	91	23,16%	137	34,86%	48	12,21%	63	16,03%
8		780	398	51,03%	122	30,65%	142	35,68%	43	10,80%	43	10,80%
9		854	444	51,99%	99	22,30%	159	35,81%	59	13,29%	59	13,29%
10		924	428	46,32%	115	26,87%	132	30,84%	69	16,12%	46	10,75%
11		943	471	49,95%	121	25,69%	157	33,33%	83	17,62%	54	11,46%
12		566	261	46,11%	101	38,70%	55	21,07%	47	18,01%	34	13,03%
13		879	414	47,10%	144	34,78%	129	31,16%	62	14,98%	35	8,45%
14		902	464	51,44%	153	32,97%	123	26,51%	80	17,24%	55	11,85%
15		957	573	59,87%	186	32,46%	177	30,89%	97	16,93%	60	10,47%
16		859	460	53,55%	120	26,09%	165	35,87%	88	19,13%	51	11,09%
17		897	504	56,19%	169	33,53%	134	26,59%	86	17,06%	71	14,09%

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 2. - 3.6.2006

Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky	
Výsledky v Mariánských Lázních	17	12 165	7 147	58,75%	7 141
Situace v regionu (okres Cheb)	109	70 392	40 194	57,10%	40 176
Celostátní průměr	14 866	8 333 305	5 372 449	64,47%	5 368 495

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
1	Strana zdravého rozumu	43	0,60%
2	Balbinova poetická strana	9	0,12%
3	Právo a Spravedlnost	10	0,14%
4	NEZÁVISLÍ	49	0,68%
5	Koruna Česká (monarch.strana)	8	0,11%
6	Občanská demokratická strana	3 152	44,29%
7	Česká str.sociálně demokrat.	2 016	28,33%
8	SNK Evropští demokraté	163	2,29%
9	Unie svobody-Demokratická unie	12	0,16%
10	Pravý Blok	37	0,51%
11	4 VÍZE-www.4vize.cz	4	0,05%
12	Strana zelených	476	6,68%
13	Komunistická str.Čech a Moravy	716	10,06%
14	Koalice pro Českou republiku	7	0,09%
15	Národní strana	19	0,26%
16	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	332	4,66%
17	NEZ.DEMOKRATÉ(předs.V.Zelezný)	46	0,64%
18	STRANA ROVNOST SANCI	17	0,23%

44,29%
28,33%
10,06%

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
9	Občanská demokratická strana	1 892 475	35,38%
10	Česká str.sociálně demokrat.	1 728 827	32,32%
18	Strana zelených	336 487	6,29%
20	Komunistická str.Čech a Moravy	685 328	12,81%
24	Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	386 706	7,22%

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast	ODS		ČSSD		SZ		KSCM		KDU-ČSL	
					Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %
1		674	447	66,32%	269	60,18%	94	21,03%	20	4,47%	20	4,47%	14	3,13%
2		284	170	59,86%	73	42,94%	48	28,24%	16	9,41%	16	9,41%	6	3,53%
3		48	36	75,00%	16	44,44%	9	25,00%	3	8,33%	4	11,11%	3	8,33%
4		757	441	58,26%	203	46,03%	106	24,04%	33	7,48%	42	9,52%	27	6,12%
5		853	420	49,24%	177	42,14%	128	30,48%	30	7,14%	31	7,36%	23	5,48%
6		593	313	52,78%	149	47,60%	78	24,92%	23	7,35%	23	7,35%	18	5,75%
7		839	438	52,21%	219	50,00%	125	28,54%	27	6,16%	24	5,48%	20	4,57%
8		690	436	63,19%	205	47,02%	114	26,15%	28	6,42%	42	9,63%	26	5,96%
9		820	477	58,17%	236	49,48%	104	21,80%	48	10,06%	41	8,60%	22	4,61%
10		890	493	55,39%	208	42,19%	141	28,60%	39	7,91%	40	8,11%	25	5,07%
11		853	499	58,50%	215	43,09%	130	26,05%	35	7,01%	58	11,62%	26	5,21%
12		573	330	57,59%	94	28,48%	126	38,18%	33	10,00%	44	13,33%	14	4,24%
13		832	456	54,81%	173	37,94%	146	32,02%	35	7,68%	49	10,75%	15	3,29%
14		868	532	61,29%	204	38,35%	168	31,58%	33	6,20%	65	12,22%	26	4,89%
15		907	594	65,49%	263	44,28%	168	28,28%	24	4,04%	78	13,13%	18	3,03%
16		806	533	66,13%	229	42,96%	171	32,08%	23	4,32%	69	12,95%	18	3,38%
17		878	530	60,36%	219	41,32%	160	30,19%	26	4,91%	70	13,21%	31	5,85%

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05.2010

Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	11 632	6 548	56,29%	6 540
Situace v regionu (okres Cheb)				
112	72 597	38 765	53,40%	38 732
Celostátní průměr				
14 894	8 415 892	5 268 098	62,60%	5 230 859

Volební strana	Platné hlasy		
	celk.	v %	
1 OBČANÉ.CZ	21	0,32%	
4 Věci veřejné	701	10,88%	26,15%
5 Konzervativní strana	2	0,03%	19,00%
6 Komunistická str.Čech a Moravy	598	9,28%	9,28%
9 Česká str.sociálně demokrat.	1 224	19,00%	
13 Strana Práv Občanů ZEMANOVCI	180	2,79%	
14 STOP	6	0,09%	10,88%
15 TOP 09	1 227	19,05%	19,05%
17 Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid.	162	2,51%	
18 Volte Pr.Blok www.cibulka.net	42	0,65%	
20 Strana zelených	152	2,36%	
21 Suverenita-blok J.Bobošíkové	260	4,03%	
23 Česká pirátská strana	144	2,23%	
24 Dělnic.str.sociální spravedl.	62	0,96%	
25 Strana svobodných občanů	38	0,59%	
26 Občanská demokratická strana	1 620	26,15%	

Celostátní průměry		
Volební strana	Platné hlasy	
	celk.	v %
4 Věci veřejné	569 127	10,88%
6 Komunistická str.Čech a Moravy	589 765	11,27%
9 Česká str.sociálně demokrat.	1 155 267	22,08%
15 TOP 09	873 833	16,70%
26 Občanská demokratická strana	1 057 792	20,22%

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast	W		KSCM		ČSD		TOP 09		ODS	
					Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %
1		662	421	63,60%	75	17,81%	15	3,56%	58	13,78%	91	21,62%	130	30,88%
2		618	382	61,81%	39	10,21%	25	6,54%	60	15,71%	93	24,35%	100	26,18%
3		63	53	84,13%	8	15,09%	5	9,43%	6	11,32%	13	24,53%	14	26,42%
4		671	391	58,27%	33	8,44%	47	12,02%	68	17,39%	78	19,95%	91	23,27%
5		1037	382	36,84%	34	8,90%	29	7,59%	72	18,85%	75	19,63%	90	23,56%
6		497	262	52,72%	35	13,36%	15	5,73%	47	17,94%	54	20,61%	64	24,43%
7		766	406	53,00%	42	10,34%	27	6,65%	64	15,76%	86	21,18%	116	28,57%
8		637	394	61,85%	44	11,17%	27	6,85%	72	18,27%	69	17,51%	112	28,43%
9		764	437	57,20%	46	10,53%	40	9,15%	65	14,87%	91	20,82%	109	24,94%
10		816	439	53,80%	59	13,44%	39	8,88%	70	15,95%	71	16,17%	106	24,15%
11		782	459	58,70%	51	11,11%	55	11,98%	84	18,30%	79	17,21%	113	24,62%
12		634	350	55,21%	32	9,14%	45	12,86%	86	24,57%	64	18,29%	68	19,43%
13		790	399	50,51%	50	12,53%	33	8,27%	95	23,81%	58	14,54%	86	21,55%
14		803	478	59,53%	49	10,25%	37	7,74%	104	21,76%	65	13,60%	95	19,87%
15		695	453	65,18%	26	5,74%	42	9,27%	99	21,85%	70	15,45%	139	30,68%
16		788	480	60,91%	47	9,79%	63	13,13%	104	21,67%	94	19,58%	113	23,54%
17		609	362	59,44%	31	8,56%	54	14,92%	70	19,34%	76	20,99%	74	20,44%

Volby do zastupitelstev krajů 12.11.2000

Platné hlasy
3 126

Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	12 118	3 291	27,16%	3 276
Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
348	239 385	68 072	28,44%	
Celostátní průměr	7 182 503	2 416 385	33,64%	

	Volební strana	Platné hlasy		Počet mandátů
		celk.	v %	
1	4KOALICE	593	18,97%	
2	Česká str. sociálně demokratická	493	15,77%	
3	Občanská demokratická strana	923	29,53%	
4	Komunistická str. Čech a Moravy	470	15,04%	
5	NEZÁVISLÍ	505	16,15%	

Celostátní průměry

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
4KOALICE		537 012	22,86%
Česká str. sociálně demokratická		344 441	14,66%
Občanská demokratická strana		559 301	23,80%
Komunistická str. Čech a Moravy		496 688	21,14%

Č.O.	Okres	Voliči	Obalek	Účast	Platné hlasy	ODS	ČSSD		KSCM		4KOALICE		NEZÁVISLÍ		
							Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	
1		624	172	27,56%	162	53	32,72%	22	13,58%	14	8,64%	43	26,54%	24	14,81%
2		78	17	21,79%	16	5	31,25%		0,00%	3	18,75%	7	43,75%	1	6,25%
3		56	18	32,14%	18	9	50,00%		0,00%	3	16,67%	3	16,67%		0,00%
4		702	131	18,66%	123	29	23,58%	16	13,01%	25	20,33%	32	26,02%	14	11,38%
5		701	190	27,10%	178	49	27,53%	34	19,10%	15	8,43%	26	14,61%	39	21,91%
6		602	172	28,57%	163	59	36,20%	23	14,11%	19	11,66%	36	22,09%	30	18,40%
7		902	193	21,40%	189	68	35,98%	21	11,11%	16	8,47%	44	23,28%	28	14,81%
8		714	255	35,71%	241	89	36,93%	42	17,43%	29	12,03%	45	18,67%	28	11,62%
9		871	264	30,31%	251	86	34,26%	30	11,95%	36	14,34%	31	12,35%	55	21,91%
10		877	217	24,74%	211	56	26,54%	33	15,64%	26	12,32%	53	25,12%	36	17,06%
11		990	276	27,88%	256	75	29,30%	43	16,80%	45	17,58%	52	20,31%	31	12,11%
12		566	102	18,02%	95	16	16,84%	23	24,21%	21	22,11%	18	18,95%	14	14,74%
13		859	169	19,67%	157	45	28,66%	26	16,56%	28	17,83%	31	19,75%	19	12,10%
14		878	245	27,90%	231	55	23,81%	41	17,75%	41	17,75%	37	16,02%	46	19,91%
15		972	325	33,44%	310	86	27,74%	47	15,16%	58	18,71%	61	19,68%	50	16,13%
16		869	287	33,03%	278	86	30,94%	43	15,47%	54	19,42%	32	11,51%	53	19,06%
17		857	258	30,11%	247	57	23,08%	49	19,84%	37	14,98%	42	17,00%	42	17,00%

Volby do zastupitelstev krajů 5. - 6.11.2004

Platné hlasy
3 072

Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	12 067	3 096	25,66%	3 093
Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
348	241 442	60 337	24,99%	
Celostátní průměr	7 307 378	2 164 456	29,62%	

	Platné hlasy		Počet mandát
	celk.	v %	
Volební strana			
1 Česká str. sociálně demokr.	482	15,69%	
2 Občanská demokratická strana	1 419	46,19%	
3 Komunistická str. Čech a Moravy	450	14,65%	
4 NEZÁVISLÍ SNK	294	9,57%	

Celostátní průměry

	Platné hlasy	
	celk.	v %
Volební strana		
KDU-ČSL	226 016	10,67%
Česká str. sociálně demokr.	297 083	14,03%
Občanská demokratická strana	769 948	36,35%
Komunistická str. Čech a Moravy	416 807	19,68%
NEZÁVISLÍ SNK		

Č.O.	Okresek	Voličů	Obálék	Účast	Platné hlasy	ODS		ČSSD		KSCČM		NEZÁVISLÍ SNK	
						Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %
1		675	214	31,70%	212	115	54,25%	37	17,45%	12	5,66%	21	9,91%
2		159	26	16,35%	26	13	50,00%	1	3,85%	2	7,69%	2	7,69%
3		52	15	28,85%	15	12	80,00%		0,00%		0,00%		0,00%
4		659	123	18,66%	123	63	51,22%	12	9,76%	17	13,82%	7	5,69%
5		752	152	20,21%	151	70	46,36%	20	13,25%	15	9,93%	13	8,61%
6		604	147	24,34%	145	70	48,28%	13	8,97%	15	10,34%	13	8,97%
7		842	180	21,38%	178	93	52,25%	24	13,48%	14	7,87%	17	9,55%
8		678	193	28,47%	193	106	54,92%	27	13,99%	27	13,99%	19	9,84%
9		867	238	27,45%	238	106	44,54%	28	11,76%	44	18,49%	17	7,14%
10		909	196	21,56%	196	97	49,49%	27	13,78%	21	10,71%	17	8,67%
11		900	246	27,33%	244	111	45,49%	35	14,34%	40	16,39%	19	7,79%
12		582	130	22,34%	128	44	34,38%	33	25,78%	24	18,75%	11	8,59%
13		868	189	21,77%	188	84	44,68%	32	17,02%	30	15,96%	18	9,57%
14		885	244	27,57%	240	90	37,50%	44	18,33%	42	17,50%	38	15,83%
15		906	267	29,47%	263	131	49,81%	42	15,97%	49	18,63%	19	7,22%
16		833	270	32,41%	269	114	42,38%	42	15,61%	54	20,07%	33	12,27%
17		891	266	29,85%	263	100	38,02%	57	21,67%	44	16,73%	30	11,41%

Volby do zastupitelstev krajů 17.10. – 18.10.2008

Platné hlasy
3 412

Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Měřínských Lázních 17	11 643	3 441	29,55%	
Situace v regionu (Karlovarský kraj) 348	241 879	84 673	35,01%	
Celostátní průměr 13 679	7 415 830	2 988 487	40,30%	

	Volební strana	Platné hlasy		Počet mandátů	
		celk.	v %	kand.	mandát
1	Česká str.sociálně demokrat.	1 069	31,33%		
2	Občanská demokratická strana	1 082	31,71%		
3	Komunistická str.Čech a Moravy	531	15,56%		
4					
5					

Celostátní průměry

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
	Česká str.sociálně demokrat.		
	Občanská demokratická strana		
	Komunistická str.Čech a Moravy		

Č. o.	Okres	Voličů	Obálky	Účast	Platné hlasy	ODS		ČSSD		KSCM		v %
						Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	
1		676	221	32,69%	221	96	43,44%	53	23,98%	16	7,24%	0,00%
2		638	191	29,94%	190	63	33,16%	53	27,89%	29	15,26%	0,00%
3		49	21	42,86%	21	5	23,81%	4	19,05%	4	19,05%	0,00%
4		537	109	20,30%	109	33	30,28%	26	23,85%	13	11,93%	0,00%
5		934	204	21,84%	202	57	28,22%	66	32,67%	20	9,90%	0,00%
6		527	129	24,48%	127	46	36,22%	34	26,77%	20	15,75%	0,00%
7		789	178	22,56%	177	74	41,81%	46	25,99%	21	11,86%	0,00%
8		619	215	34,73%	215	72	33,49%	74	34,42%	26	12,09%	0,00%
9		796	237	29,77%	235	84	35,74%	66	28,09%	34	14,47%	0,00%
10		842	240	28,50%	239	81	33,89%	74	30,96%	33	13,81%	0,00%
11		798	271	33,96%	270	89	32,96%	78	28,89%	53	19,63%	0,00%
12		647	164	25,35%	161	34	21,12%	58	36,02%	43	26,71%	0,00%
13		817	195	23,87%	195	53	27,18%	74	37,95%	34	17,44%	0,00%
14		829	298	35,95%	293	68	23,21%	100	34,13%	42	14,33%	0,00%
15		748	260	34,76%	257	93	36,19%	91	35,41%	33	12,84%	0,00%
16		785	280	35,67%	277	73	26,35%	100	36,10%	67	24,19%	0,00%
17		612	228	37,25%	223	61	27,35%	71	31,84%	43	19,28%	0,00%

Volby do zastupitelstev krajů 12.10. – 13.10.2012

Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	11 174	2 926	26,19%	
Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
348	241 114	76 124	31,57%	
Celostátní průměr	7 491 806	2 763 464	36,89%	

Platné hlasy
2 717

	Volební strana	Platné hlasy		Počet mandátů
		celk.	v %	
1	Česká str. sociálně demokratická	629	23,15%	
2	Občanská demokratická strana	375	13,80%	
3	Komunistická str. Čech a Moravy	481	17,70%	
4	TOP 09 + starostové	289	10,64%	
5	Piráti	155	5,70%	

Celostátní průměry

	Volební strana	Platné hlasy	
		celk.	v %
	KDU - ČSL	153 510	5,82%
	Česká str. sociálně demokratická	621 961	23,58%
	Občanská demokratická strana	324 081	12,28%
	Komunistická str. Čech a Moravy	538 953	20,43%
	TOP 09 + starostové	175 089	6,63%

Č. O.	Okresek	Voličů	Účast	Obálky	Platné hlasy	ODS		ČSSD		KSCM		TOP 09 + star.		Piráti		
						Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	Hlasů	v %	
1		636	29,56%	188	168	37	22,02%	30	17,86%	16	9,52%	17	10,12%	13	7,74%	
2		636	25,94%	165	152	10	6,58%	32	21,05%	30	19,74%	22	14,47%	7	4,61%	
3		38	44,74%	17	5	29,41%	1	5,88%	2	11,76%	4	23,53%		0,00%		0,00%
4		408	14,95%	61	58	8	13,79%	9	15,52%	9	15,52%	11	18,97%	2	3,45%	
5		1124	14,32%	153	153	23	15,03%	39	25,49%	18	11,76%	16	10,46%	13	8,50%	
6		436	21,56%	84	84	18	21,43%	14	16,67%	14	16,67%	9	10,71%	5	5,95%	
7		706	23,37%	158	158	28	17,72%	27	17,08%	16	10,13%	29	18,35%	11	6,96%	
8		609	27,75%	169	154	18	11,69%	13	8,44%	19	12,34%	15	9,74%	16	10,39%	
9		737	27,00%	198	188	32	17,02%	36	19,15%	41	21,81%	18	9,57%	12	6,38%	
10		805	29,45%	211	211	27	12,80%	48	22,75%	34	16,11%	29	13,74%	13	6,16%	
11		779	29,59%	204	204	39	19,12%	50	24,51%	37	18,14%	19	9,31%	7	3,43%	
12		619	23,91%	136	136	14	10,29%	39	28,68%	31	22,79%	10	7,35%	3	2,21%	
13		767	24,64%	185	185	17	9,19%	50	27,03%	44	23,78%	24	12,97%	12	6,49%	
14		821	32,38%	215	215	21	9,77%	49	22,79%	38	17,67%	19	8,84%	15	6,98%	
15		664	32,38%	192	192	28	14,58%	47	24,48%	47	24,48%	18	9,38%	14	7,29%	
16		784	32,91%	248	248	24	9,68%	74	29,84%	50	20,16%	24	9,68%	6	2,42%	
17		605	33,88%	194	194	26	13,40%	50	25,77%	52	26,80%	14	7,22%	6	3,09%	

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 15.11. – 16.11.1996

	Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
1. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	12 304	3 417	27,77%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	89 169	21 173	23,74%	
2. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	12 325	3 476	28,20%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	89 131	20 877	23,42%	

Č.O.	Okrsek	1. kolo			2. kolo			
		Voličů	Obálek	Účast	Voličů	Obálek	Účast	
1		587	146	24,87%	587	157	26,75%	25,81%
2		77	12	15,58%	77	17	22,08%	18,83%
3		63	21	33,33%	62	20	32,26%	32,80%
4		717	126	17,57%	721	144	19,97%	18,77%
5		675	161	23,85%	680	152	22,35%	23,10%
6		634	172	27,13%	635	171	26,93%	27,03%
7		934	196	20,99%	934	183	19,59%	20,29%
8		722	299	41,41%	720	287	39,86%	40,64%
9		865	258	29,83%	866	266	30,72%	30,27%
10		910	252	27,69%	910	235	25,82%	26,76%
11		1014	301	29,68%	1014	293	28,90%	29,29%
12		580	112	19,31%	581	115	19,79%	19,55%
13		829	175	21,11%	837	182	21,74%	21,43%
14		954	275	28,83%	951	294	30,91%	29,87%
15		996	358	35,94%	996	380	38,15%	37,05%
16		872	255	29,24%	872	283	32,45%	30,85%
17		875	298	34,06%	882	297	33,67%	33,87%

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 12.11.2000

	Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
1. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	12 124	3 298	27,20%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	91 255	24 259	26,58%	
2. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	11 525	1 680	14,58%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	90 786	11 657	12,84%	

Č.O.	Okres	1. kolo			2. kolo			
		Voličů	Obálek	Účast	Voličů	Obálek	Účast	
1		623	172	27,61%	626	102	16,29%	21,95%
2		78	17	21,79%	78	10	12,82%	17,31%
3		56	18	32,14%	55	11	20,00%	26,07%
4		700	128	18,29%	701	62	8,84%	13,57%
5		699	190	27,18%	102	102	100,00%	63,59%
6		616	178	28,90%	613	96	15,66%	22,28%
7		901	193	21,42%	900	102	11,33%	16,38%
8		730	261	35,75%	731	129	17,65%	26,70%
9		873	266	30,47%	869	131	15,07%	22,77%
10		876	217	24,77%	874	119	13,62%	19,19%
11		988	274	27,73%	985	132	13,40%	20,57%
12		566	102	18,02%	567	47	8,29%	13,16%
13		858	167	19,46%	857	72	8,40%	13,93%
14		875	245	28,00%	877	139	15,85%	21,92%
15		968	325	33,57%	969	159	16,41%	24,99%
16		868	287	33,06%	868	141	16,24%	24,65%
17		849	258	30,39%	853	126	14,77%	22,58%

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 20.10. – 21.10.2006

	Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
1. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	11 682	3 650	31,24%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	93 112	29 245	31,41%	
2. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	11 855	1 879	15,85%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	93 102	14 514	15,59%	

Č. O.	Okrsek	1. kolo			2. kolo			
		Voličů	Obálek	Účast	Voličů	Obálek	Účast	
1		668	256	38,32%	666	147	22,07%	30,20%
2		291	88	30,24%	289	40	13,84%	22,04%
3		50	16	32,00%	50	11	22,00%	27,00%
4		578	138	23,88%	579	74	12,78%	18,33%
5		825	178	21,58%	831	88	10,59%	16,08%
6		578	163	28,20%	577	70	12,13%	20,17%
7		806	190	23,57%	806	105	13,03%	18,30%
8		650	235	36,15%	645	110	17,05%	26,60%
9		826	253	30,63%	824	134	16,26%	23,45%
10		900	220	24,44%	896	133	14,84%	19,64%
11		865	315	36,42%	865	137	15,84%	26,13%
12		571	185	32,40%	572	64	11,19%	21,79%
13		825	183	22,18%	825	96	11,64%	16,91%
14		854	286	33,49%	855	169	19,77%	26,63%
15		899	324	36,04%	899	194	21,58%	28,81%
16		792	298	37,63%	792	147	18,56%	28,09%
17		884	322	36,43%	884	160	18,10%	27,26%

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 12.10. – 13.10.2012

	Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
1. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	10 903	2 659	24,39%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	92 532	25 215	27,25%	
2. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	11 187	2 659	23,77%	
	Situace v regionu (Sokolovsko)				
	124	92 844	9 680	10,43%	

Č.O.	Okres	1. kolo			2. kolo			
		Voličů	Obálek	Účast	Voličů	Obálek	Účast	
1		636	165	25,94%	636	43	6,76%	16,35%
2		636	152	23,90%	636	50	7,86%	15,88%
3		38	17	44,74%	38	4	10,53%	27,63%
4		408	54	13,24%	407	19	4,67%	8,95%
5		1124	146	12,99%	1129	35	3,10%	8,04%
6		461	99	21,48%	457	24	5,25%	13,36%
7		706	134	18,98%	705	31	4,40%	11,69%
8		614	155	25,24%	606	33	5,45%	15,34%
9		737	173	23,47%	740	52	7,03%	15,25%
10		505	191	37,82%	804	58	7,21%	22,52%
11		779	209	26,83%	778	69	8,87%	17,85%
12		619	146	23,59%	620	55	8,87%	16,23%
13		767	168	21,90%	766	66	8,62%	15,26%
14		821	197	24,00%	822	54	6,57%	15,28%
15		664	211	31,78%	665	68	10,23%	21,00%
16		784	245	31,25%	786	81	10,31%	20,78%
17		604	197	32,62%	592	55	9,29%	20,95%

Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003

	Okresy	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Platné hlasy
Výsledky v Mariánských Lázních					
	17	12 303	6 418	52,17%	6 339
Situace v regionu (Karlovarský kraj)					
	348	243 701	124 682	51,16%	
Celostátní průměr					
	14 765	8 259 525	4 560 399	55,21%	

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast	Platné hlasy	PRO	
						Hlasů	v %
1		675	372	55,11%	363	309	85,12%
2		77	35	45,45%	35	22	62,86%
3		56	41	73,21%	41	33	80,49%
4		837	432	51,61%	424	331	78,07%
5		780	439	56,28%	435	348	80,00%
6		602	272	45,18%	265	213	80,38%
7		874	411	47,03%	411	328	79,81%
8		751	391	52,06%	384	304	79,17%
9		867	483	55,71%	482	395	81,95%
10		912	447	49,01%	443	369	83,30%
11		895	490	54,75%	484	400	82,64%
12		562	255	45,37%	253	188	74,31%
13		869	408	46,95%	405	318	78,52%
14		881	442	50,17%	439	337	76,77%
15		931	567	60,90%	558	442	79,21%
16		840	484	57,62%	478	385	80,54%
17		894	449	50,22%	439	349	79,50%

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. - 12.06.2004

Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	12 117	3 075	25,38%	3 093
Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
348	242 374	56 267	23,21%	
Celostátní průměr				
14 763	8 283 485	2 346 010	28,32%	

Č.O.	Okres	Voličů	Obálek	Účast
1		681	193	28,34%
2		122	18	14,75%
3		49	18	36,73%
4		673	184	27,34%
5		761	164	21,55%
6		604	135	22,35%
7		865	174	20,12%
8		685	199	29,05%
9		877	231	26,34%
10		913	200	21,91%
11		906	240	26,49%
12		574	122	21,25%
13		877	170	19,38%
14		891	249	27,95%
15		906	283	31,24%
16		828	238	28,74%
17		905	257	28,40%

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05.06. - 06.06.2009

Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
Výsledky v Mariánských Lázních				
17	11 579	2 859	24,69%	
Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
348	244 803	53 250	21,75%	
Celostátní průměr				
14 777	8 401 374	2 371 009	28,22%	

Č.O.	Okrsek	Voličů	Obálek	Účast
1		682	198	29,03%
2		635	156	24,57%
3		54	21	38,89%
4		533	131	24,58%
5		964	161	16,70%
6		517	120	23,21%
7		768	163	21,22%
8		607	169	27,84%
9		769	206	26,79%
10		842	182	21,62%
11		799	211	26,41%
12		639	128	20,03%
13		815	160	19,63%
14		825	224	27,15%
15		733	219	29,88%
16		792	228	28,79%
17		605	182	30,08%

Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 11.01. – 12.01.2013

	Okrsky	Voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
1. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	11 191	5 926	52,95%	3 093
	Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
	348	241 799	126 574	52,35%	
2. kolo	Výsledky v Mariánských Lázních				
	17	11 234	5 775	51,41%	3 093
	Situace v regionu (Karlovarský kraj)				
	348	241 532	120 712	49,98%	
Celostátní průměr					
	14 904	8 435 522	5 171 666	61,31%	
Celostátní průměr					
	14 904	8 434 941	4 986 040	59,11%	

Č.O.	Okrsek	1. kolo			2. kolo			
		Voličů	Obálek	Účast	Voličů	Obálek	Účast	
1		626	410	65,50%	626	372	59,42%	62,46%
2		632	374	59,18%	627	350	55,82%	57,50%
3		39	22	56,41%	41	25	60,98%	58,69%
4		428	187	43,69%	482	232	48,13%	45,91%
5		1135	344	30,31%	1140	370	32,46%	31,38%
6		444	213	47,97%	435	202	46,44%	47,20%
7		697	341	48,92%	698	326	46,70%	47,81%
8		633	329	51,97%	668	371	55,54%	53,76%
9		731	431	58,96%	728	394	54,12%	56,54%
10		798	424	53,13%	793	399	50,32%	51,72%
11		770	454	58,96%	764	427	55,89%	57,43%
12		621	314	50,56%	617	309	50,08%	50,32%
13		757	351	46,37%	756	355	46,96%	46,66%
14		819	469	57,26%	818	440	53,79%	55,53%
15		655	396	60,46%	651	392	60,22%	60,34%
16		779	479	61,49%	774	455	58,79%	60,14%
17		627	388	61,88%	616	356	57,79%	59,84%